

Saksliste

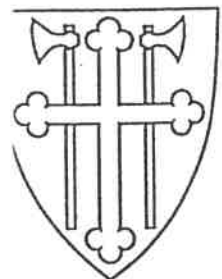
Sak MKR 30/98

REFERATSAKER

- a. NØM-protokoll
- b. Møte med Islamsk Råd
- c. KUI
- d. NKR-styremøte
- e. SMM
- f. Oslo-konferansen
- g. LVFs Rådsmøte
- h. NØRs årsmøte (*ettersendes*)
- i. Eksekutivkomité Leuenberg Kirkefelleskap
- j. KV-jubileet

Serotype	1990s		2000s	
	Number	PT	Number	PT
14,4b	1	14,4b	1	14,4b
14,4c	1	14,4c	1	14,4c
14,4d	1	14,4d	1	14,4d
14,4e	1	14,4e	1	14,4e
14,4f	1	14,4f	1	14,4f
14,4g	1	14,4g	1	14,4g
14,4h	1	14,4h	1	14,4h
14,4i	1	14,4i	1	14,4i
14,4j	1	14,4j	1	14,4j
14,4k	1	14,4k	1	14,4k
14,4l	1	14,4l	1	14,4l
14,4m	1	14,4m	1	14,4m
14,4n	1	14,4n	1	14,4n
14,4o	1	14,4o	1	14,4o
14,4p	1	14,4p	1	14,4p
14,4q	1	14,4q	1	14,4q
14,4r	1	14,4r	1	14,4r
14,4s	1	14,4s	1	14,4s
14,4t	1	14,4t	1	14,4t
14,4u	1	14,4u	1	14,4u
14,4v	1	14,4v	1	14,4v
14,4w	1	14,4w	1	14,4w
14,4x	1	14,4x	1	14,4x
14,4y	1	14,4y	1	14,4y
14,4z	1	14,4z	1	14,4z
14,4aa	1	14,4aa	1	14,4aa
14,4ab	1	14,4ab	1	14,4ab
14,4ac	1	14,4ac	1	14,4ac
14,4ad	1	14,4ad	1	14,4ad
14,4ae	1	14,4ae	1	14,4ae
14,4af	1	14,4af	1	14,4af
14,4ag	1	14,4ag	1	14,4ag
14,4ah	1	14,4ah	1	14,4ah
14,4ai	1	14,4ai	1	14,4ai
14,4aj	1	14,4aj	1	14,4aj
14,4ak	1	14,4ak	1	14,4ak
14,4al	1	14,4al	1	14,4al
14,4am	1	14,4am	1	14,4am
14,4an	1	14,4an	1	14,4an
14,4ao	1	14,4ao	1	14,4ao
14,4ap	1	14,4ap	1	14,4ap
14,4aq	1	14,4aq	1	14,4aq
14,4ar	1	14,4ar	1	14,4ar
14,4as	1	14,4as	1	14,4as
14,4at	1	14,4at	1	14,4at
14,4au	1	14,4au	1	14,4au
14,4av	1	14,4av	1	14,4av
14,4aw	1	14,4aw	1	14,4aw
14,4ax	1	14,4ax	1	14,4ax
14,4ay	1	14,4ay	1	14,4ay
14,4az	1	14,4az	1	14,4az
14,4ba	1	14,4ba	1	14,4ba
14,4bb	1	14,4bb	1	14,4bb
14,4bc	1	14,4bc	1	14,4bc
14,4bd	1	14,4bd	1	14,4bd
14,4be	1	14,4be	1	14,4be
14,4bf	1	14,4bf	1	14,4bf
14,4bg	1	14,4bg	1	14,4bg
14,4bh	1	14,4bh	1	14,4bh
14,4bi	1	14,4bi	1	14,4bi
14,4bj	1	14,4bj	1	14,4bj
14,4bk	1	14,4bk	1	14,4bk
14,4bl	1	14,4bl	1	14,4bl
14,4bm	1	14,4bm	1	14,4bm
14,4bn	1	14,4bn	1	14,4bn
14,4bo	1	14,4bo	1	14,4bo
14,4bp	1	14,4bp	1	14,4bp
14,4bq	1	14,4bq	1	14,4bq
14,4br	1	14,4br	1	14,4br
14,4bs	1	14,4bs	1	14,4bs
14,4bt	1	14,4bt	1	14,4bt
14,4bu	1	14,4bu	1	14,4bu
14,4bv	1	14,4bv	1	14,4bv
14,4bw	1	14,4bw	1	14,4bw
14,4bx	1	14,4bx	1	14,4bx
14,4by	1	14,4by	1	14,4by
14,4bz	1	14,4bz	1	14,4bz
14,4ca	1	14,4ca	1	14,4ca
14,4cb	1	14,4cb	1	14,4cb
14,4cc	1	14,4cc	1	14,4cc
14,4cd	1	14,4cd	1	14,4cd
14,4ce	1	14,4ce	1	14,4ce
14,4cf	1	14,4cf	1	14,4cf
14,4cg	1	14,4cg	1	14,4cg
14,4ch	1	14,4ch	1	14,4ch
14,4ci	1	14,4ci	1	14,4ci
14,4cj	1	14,4cj	1	14,4cj
14,4ck	1	14,4ck	1	14,4ck
14,4cl	1	14,4cl	1	14,4cl
14,4cm	1	14,4cm	1	14,4cm
14,4cn	1	14,4cn	1	14,4cn
14,4co	1	14,4co	1	14,4co
14,4cp	1	14,4cp	1	14,4cp
14,4cq	1	14,4cq	1	14,4cq
14,4cr	1	14,4cr	1	14,4cr
14,4cs	1	14,4cs	1	14,4cs
14,4ct	1	14,4ct	1	14,4ct
14,4cu	1	14,4cu	1	14,4cu
14,4cv	1	14,4cv	1	14,4cv
14,4cw	1	14,4cw	1	14,4cw
14,4cx	1	14,4cx	1	14,4cx
14,4cy	1	14,4cy	1	14,4cy
14,4cz	1	14,4cz	1	14,4cz
14,4da	1	14,4da	1	14,4da
14,4db	1	14,4db	1	14,4db
14,4dc	1	14,4dc	1	14,4dc
14,4dd	1	14,4dd	1	14,4dd
14,4de	1	14,4de	1	14,4de
14,4df	1	14,4df	1	14,4df
14,4dg	1	14,4dg	1	14,4dg
14,4dh	1	14,4dh	1	14,4dh
14,4di	1	14,4di	1	14,4di
14,4dj	1	14,4dj	1	14,4dj
14,4dk	1	14,4dk	1	14,4dk
14,4dl	1	14,4dl	1	14,4dl
14,4dm	1	14,4dm	1	14,4dm
14,4dn	1	14,4dn	1	14,4dn
14,4do	1	14,4do	1	14,4do
14,4dp	1	14,4dp	1	14,4dp
14,4dq	1	14,4dq	1	14,4dq
14,4dr	1	14,4dr	1	14,4dr
14,4ds	1	14,4ds	1	14,4ds
14,4dt	1	14,4dt	1	14,4dt
14,4du	1	14,4du	1	14,4du
14,4dv	1	14,4dv	1	14,4dv
14,4dw	1	14,4dw	1	14,4dw
14,4dx	1	14,4dx	1	14,4dx
14,4dy	1	14,4dy	1	14,4dy
14,4dz	1	14,4dz	1	14,4dz
14,4ea	1	14,4ea	1	14,4ea
14,4eb	1	14,4eb	1	14,4eb
14,4ec	1	14,4ec	1	14,4ec
14,4ed	1	14,4ed	1	14,4ed
14,4ee	1	14,4ee	1	14,4ee
14,4ef	1	14,4ef	1	14,4ef
14,4eg	1	14,4eg	1	14,4eg
14,4eh	1	14,4eh	1	14,4eh
14,4ei	1	14,4ei	1	14,4ei
14,4ej	1	14,4ej	1	14,4ej
14,4ek	1	14,4ek	1	14,4ek
14,4el	1	14,4el	1	14,4el
14,4em	1	14,4em	1	14,4em
14,4en	1	14,4en	1	14,4en
14,4eo	1	14,4eo	1	14,4eo
14,4ep	1	14,4ep	1	14,4ep
14,4eq	1	14,4eq	1	14,4eq
14,4er	1	14,4er	1	14,4er
14,4es	1	14,4es	1	14,4es
14,4et	1	14,4et	1	14,4et
14,4eu	1	14,4eu	1	14,4eu
14,4ev	1	14,4ev	1	14,4ev
14,4ew	1	14,4ew	1	14,4ew
14,4ex	1	14,4ex	1	14,4ex
14,4ey	1	14,4ey	1	14,4ey
14,4ez	1	14,4ez	1	14,4ez
14,4fa	1	14,4fa	1	14,4fa
14,4fb	1	14,4fb	1	14,4fb
14,4fc	1	14,4fc	1	14,4fc
14,4fd	1	14,4fd	1	14,4fd
14,4fe	1	14,4fe	1	14,4fe
14,4ff	1	14,4ff	1	14,4ff
14,4fg	1	14,4fg	1	14,4fg
14,4fh	1	14,4fh	1	14,4fh
14,4fi	1	14,4fi	1	14,4fi
14,4fj	1	14,4fj	1	14,4fj
14,4fk	1	14,4fk	1	14,4fk
14,4fl	1	14,4fl	1	14,4fl
14,4fm	1	14,4fm	1	14,4fm
14,4fn	1	14,4fn	1	14,4fn
14,4fo	1	14,4fo	1	14,4fo
14,4fp	1	14,4fp	1	14,4fp
14,4fq	1	14,4fq	1	14,4fq
14,4fr	1	14,4fr	1	14,4fr
14,4fs	1	14,4fs	1	14,4fs
14,4ft	1	14,4ft	1	14,4ft
14,4fu	1	14,4fu	1	14,4fu
14,4fv	1	14,4fv	1	14,4fv
14,4fw	1	14,4fw	1	14,4fw
14,4fx	1	14,4fx	1	14,4fx
14,4fy	1	14,4fy	1	14,4fy
14,4fz	1	14,4fz	1	14,4fz
14,4ga	1	14,4ga	1	14,4ga
14,4gb	1	14,4gb	1	14,4gb
14,4gc	1	14,4gc	1	14,4gc
14,4gd	1	14,4gd	1	14,4gd
14,4ge	1	14,4ge	1	14,4ge
14,4gf	1	14,4gf	1	14,4gf
14,4gg	1	14,4gg	1	14,4gg
14,4gh	1	14,4gh	1	14,4gh
14,4gi	1	14,4gi	1	14,4gi
14,4gj	1	14,4gj	1	14,4gj
14,4gk	1	14,4gk	1	14,4gk
14,4gl	1	14,4gl	1	14,4gl
14,4gm	1	14,4gm	1	14,4gm
14,4gn	1	14,4gn	1	14,4gn
14,4go	1	14,4go	1	14,4go
14,4gp	1	14,4gp	1	14,4gp
14,4gq	1	14,4gq	1	14,4gq
14,4gr	1	14,4gr	1	14,4gr
14,4gs	1	14,4gs	1	14,4gs
14,4gt	1	14,4gt	1	14,4gt
14,4gu	1	14,4gu	1	14,4gu
14,4gv	1	14,4gv	1	14,4gv
14,4gw	1	14,4gw	1	14,4gw
14,4gx	1	14,4gx	1	14,4gx
14,4gy	1	14,4gy	1	14,4gy
14,4gz	1	14,4gz	1	14,4gz
14,4ha	1	14,4ha	1	14,4ha
14,4hb	1	14,4hb	1	14,4hb
14,4hc	1	14,4hc	1	14,4hc
14,4hd	1	14,4hd	1	14,4hd
14,4he	1	14,4he	1	14,4he
14,4hf	1	14,4hf	1	14,4hf
14,4hg	1	14,4hg	1	14,4hg
14,4hh	1	14,4hh	1	14,4hh
14,4hi	1	14,4hi	1	14,4hi
14,4hj	1	14,4hj	1	14,4hj
14,4hk	1	14,4hk	1	14,4hk
14,4hl	1	14,4hl	1	14,4hl
14,4hm	1	14,4hm	1	14,4hm
14,4hn	1	14,4hn	1	14,4hn
14,4ho	1	14,4ho	1	14,4ho
14,4hp	1	14,4hp	1	14,4hp
14,4hq	1	14,4hq	1	14,4hq

Sak MKR 30/98 a.



# PROTOKOLL

## MØTE I NEMND FOR ØKUMENISK SAMARBEID OG MISJON FOR MELLOMKYRKJELEG RÅD FOR DEN NORSKE KYRKJA

19. - 20.03.1998 PÅ KIRKENS HUS

### TILSTADES:

1) Frå NØM: Kjell Nordstokke (leiar), Astrid Hareide, Ørnulf Steen, Ole Elias Holck, Vidar Leif Haanes, Aina Toven Melum (Nyoppnemnd av Samisk Kirkeråd), Gunvor Lande, Kari Veiteberg, Thor Halvor Hovland (vara).

2) Frå Sekretariatet: Generalsekretær Stig Utne ( Sak 4/98), Fyrstekonulent NØM Cecilie Jørgensen Strømmen (Sak 4/98), Fyrstekonsulent TN Roald-Einar Ottersen ( Sak 1-3/98 og Sak 5-10/98), Tore Laugerud ( frå SMM - observatør), Bård Eirik Hallesby Norheim (Skrivar og sivilarbeidar NØM).

3) Frå SMM: Generalsekretær NMS Tor B. Jørgensen, Generalsekretær DNI Rolf G. Heitmann, Daglig Leder Norsk Avdeling av DNKB Jon A. Hasle, Generalsekretær DNT Einar Kippenes, Harry Vik (Gå Ut-senteret Santalmisjonen), Øystein Flø (Landsstyret DnS).

**FORFALL:** Biskop Ole D. Hagesæther, Biskop Even Fougner, Notto Thelle, Gerd Karin Røsæg (vara), Jon Anders Brevik (vara).

Alf Isak Keskitalo har bede om å få tre ut av nemnda.

Møtet opna kl.15.45 19.03.1998 med servering av gulasjsuppe i kantina på Kirkens Hus.  
Kl.16.15 samla ein seg til andakt i kapellet leia av Gunvor Lande.

Torsdagskvelden var sett av til samtalen med SMM-partane. Desse møtte også til serveringa. Heile torsdagen vart difor nytta til handsaminga av SAK 4/98 "DIALOGEN MED SMM (Samarbeidsråd for menighet og misjon)". Møtet fredag opna med husandakt kl.08.45. Møtet vart sett kl.09.00. NØM-leiar Kjell Nordstokke opna med å uttrykkja glede over at Samisk Kirkeråd påny var representert i nemnda med representanten Aina Toven Melum. Det vart også vist til at dette var fyrste NØM-møte etter at NØM-representant Ørnulf Steen vart

tilsett i stillinga som NØM-konsulent. Han tek over etter noverande NØM-konsulent Cecilie Jørgensen Strømmen i august i år.

Møtet starta med ei drøfting og kort evaluering av gårtdagens samtalar med SMM. Ei utfordring som vart løfta fram var korleis sokneråda (jf.den nye kyrkjelova) i større grad kunne ta ansvar for misjonen. Mange meinte at dette i stor grad vert ein debatt om kva kyrkja skal gjera, kva som er kyrkja si(ne) (primær)oppgåve(r). Det vart også framheva at ein i det vidare burde vurdera å sjå meir inngåande på SMM sitt grunndokument. Dette kan vera nyttig også for NØM i høve til NØM sitt arbeid med og drøfting av misjon og misjonsomgrepet. SMM-konsulenten konkluderte med at det hadde vore nyttig med litt innleiande "fomling" - for å skapa tillit. Han meinte også at ein kan tola ein friskare debatt etterkvart.

**Innkalling og dagsorden:** Det vart gjeve tydeleg tilbakemelding frå enkelte i nemnda at det var altfor sein utsending av sakspapira(vel ei veke før). Det vart også retta klagemål mot sjølve sakspapira. Dei vart opplevd for lite tydelege og retningsgjevande. Det vart sakna eit meir klart utmeisling av NØM-mandatet i papira. Dette gjaldt særleg i høve vedtaksframlegg og "spissinga" av saker.

Andre i nemnda viste til den pressa situasjonen i sekretariatet (2 månaders sjukefråvere for konsulent og konsulent i 50% og no 70 % stilling), og at ein måtte ta omsyn til det når ein gjer vedtak i nemnda - at nemnda med kjem klare og edrulege målsetjingar for dei som arbeider. Det vart også vist til dei mange skiftene(skifte av nemnd-leiar og konsulentar) totalt som har gjort til dei stor utfordring å arbeida fram nemnda og feltet si sjølvforståing. Andre igjen viste til at ein del av desse problema er knytta til eit strukturelt problem - m.a. at NØM i utgangspunktet, som ei nemnd under Mellomkyrkjeleg Råd, ikkje har "beslutningsmyndighet".

Etter denne innleiande runden vart dagsorden, slik han var utsendt med sakspapira, vedteken.

## **NØM SAK 1/98 PROTOKOLLAR**

Det vart uttrykt frustrasjon over den forseinka innkallinga til forrige møte 30.oktober og den noko sviktande informasjonen kring møtet 08.-09.okotober, som vart avlyst grunna stort forfall. Nokre representantar uttrykte, grunna denne dårlege informasjonen, usemje med å verta oppførte under "ikkje tilstades" i protokollen. Sekretariatet beklagar dette og har merka seg tilbakemeldinga. Det var også nokre mindre merknader til protokollen(m.a. manglande vedtak undet Sak 7/97). Desse merknadene vart tekne til vitande.

Vedtak: Protokollen, med merknader, vart vedteken.

## **NØM SAK 2/98 REFERAT**

Det vart ein litt vidare debatt kring dei ulike referata. Særleg vart det etterlyst meir informasjon og samkøyring av arbeidet mellom TN-feltet og NØM-feltet (jf. t.d. både SAK 13/97 TN "Norge som flerkulturelt samfunn" og SAK 14/97 TN om diakonatet i *Porvoo*-

*felleskapen*). Ein konkluderte med at NØM ønskte å vera meir involvert i slike saker som har klare element av økumenisk samarbeid og misjon (jf. NØM-mandatet) i seg.

I høve til KISP-protokollen vart det understreka at KISP har endra sine statuttar og opna for ein observatør frå Noregs Kristne Råd. Dette må NØM merka seg når dei ser på sitt arbeid med statuttar.

I referata frå Kontaktgruppa mellom Islamsk Råd og Mellomkyrkjeleg Råd vart det reagert på nokre av utsegnene kring det nye KRL-faget. T.d. "Hvordan vurderes KRL-saken fra muslimsk hold nå ?.....Hvem presenterer Islam i bøkene, og hvem underviser ? Det gir en opplevelse av maktesløshet som fører til raseri". Dette vart av fleire av nemndrepresentantane forstått som eit partsinnlegg meir enn eit referat. Det vart difor etterlyst meir informasjon om kven som refererer frå ei slik kontaktgruppe der MKR sjølv er aktivt med.

Vedtak: Protokollane vart tekne til vitande.

## NØM SAK 3/98 RAPPORTAR

Saksordfører: Thor Halvor Hovland.

Rapportane vart drøfta nokså inngåande og ein hadde ei brei samtale med mange innspel til dei ulike tema. Saksordfører ønskte likevel å framheva nokre felles tema.

Til rapport a. - c. : Aller fyrst hadde ein ei felles drøfting av kva det inneber å vera utsending/delegat for MKR/Dnk. Det vart etterlyst ei meir gjennomtenkt tenkning kring dette. Særleg peika nemnda på det ansvar MKR har for dei delegatane dei utnemner og utsender. Det vart spurt korleis ein kan ta betre vare på delegatar og utsendingar t.d. gjennom ulike typar nettverk - særleg hadde ein unge kvinner i tankane, som kan ha det ekstra tøft som representatar/utsendingar/delegatar i ulike internasjonale fora.

Det vart konkludert med at ein treng å førebu delegatar og utsendingar som reiser for fyrste gong mykje betre. Kanskje kan det vera ein tanke å oppretta ein "erfaringsbank" og evt. forum for t.d. unge kvinner som er delegatar ? Nemnda peika på at MKR(v/sekretariatet) har eit stort og viktig ansvar i denne samanheng.

Saksordfører framheva også at NØM har eit ansvar for å følgja opp dei etter måten sterke signala ein finn i Anne Tveter sin rapport frå KV sitt sentralkomite-møte om Kvs profil og utvikling.

Rapport d.,e., og g. aktualiserte i følge saksordfører i særleg grad dei utfordringane ein står ovanfor i samband med organiseringa av det økumeniske arbeidet i Europa. På grunn av økonomiske innstrammingar vert både KV og KEK tvungne til å tenkja gjennom sine mandat.

Rapport f. og h. er særleg interessante i høve til MKR sitt nært foreståande arbeid med ein Midt-Austen-strategi.

Det fulgte så eit litt lengre ordskifte knytta til Stig Utnems to rapportar frå Sør-Afrika (a. og b.). Det vart m.a. lagt vekt på at det er avgjerande at Dnk har ei forståing som inneber at ein ser eit ansvar også etter at ein har slutta å senda pengar. Difor signaliserte NØM at dei ønskte at sekretariatet registrerer kva som skjer i Dnk-relasjonen til Sør-Afrika (m.a. inneber dette at ein må sjå på ansvarsfordelinga KN/MKR (kva med kyrkjekontakten Noreg-Sør-Afrika ?) og om MKR har/tek eit ansvar når NMS no trekk seg ut av Sør-Afrika (jf. SAK 9/98 l.). I denne debatten kring kyrkjekontakt og samarbeid med Sør-Afrika vart det også tydeleg at ein treng ei avklaring av kva som ligg i "søsterkyrkje"-omgrepet og kva det inneber av forpliktingar å ha ei "søsterkyrkje" ? (Gunvor Lande peika på at ein i KØSU-tida utarbeida eit skriv om kva som ligg/bør liggja i ein "søsterkyrkje"-relasjon). Dette aktualiserer også problemet med kva kyrkjer ein vel å samarbeida med i Sør-Afrika.

Til rapport i. understreka Haanes at det viktigaste ved slike symposium er samlinga av mange ulike menneske. Det vart elles utdelt ein rapport j. på møtet, frå nemndmedlem Ole Elias Holck si reise til Mozambique.

Vedtak: Rapportane med dei protokollerte merknaden vart tekne til vitande.

## **NØM            SAK 4/98            DIALOGEN MED SMM**

Samtalen opna med ei kort opningshelsing ved generalsekretær Stig Utnem, der han understreka at dette var ein etterlengta samtale: Det var eit viktig møte mellom to fagmiljøer som er avgjerande for kyrkja sitt vrykje. Etter denne korte innleiinga fulgte ein presentasjonsrunde.

Tore Laugerud heldt ei innleiing om bakgrunnen for at ein har prøvd å skipa til faglege samtalar mellom NØM og SMM. Laugerud peika på at det har vore ein lang veg fram til samtalanene, og at det difor er med glede at ein no kan ta til. Difor er det også knytta forventningar til samtalanene. Diverre kunne ikkje Torbjørn Lied, generalsekretær i Santalmisjonen (i Bangladesh), og Ernst Harbakk frå Buddhistmisjonen (til Århus på Filip Risanger sin disputas) møt, meddelte Laugerud.

Laugerud gav fyrst ein merknad til sakspapiret til møtet, der han korrigererte og viste til at bakgrunnen for samtalanene var at enkeltorganisasjonar i SMM ønskja tilbakemelding på sine strategiplanar frå dåverande NØM-konsulent Margunn Sandal. Dette førte til at 4 strategiplanar vart utsende til vurdering i nemnda og vurderinga av desse vart ei eiga sak for NØM : SAK 15/95 Misjon og økumenikk. Det var fem temaområder som var særlege framme i denne drøftinga/vurderinga: Ekklesiologi, økumenisk profil, menneskerettar/Nord-Sør-spørsmål, evangelium-kultur/kontekstualitet og partnerskap. Det vart laga fem notat av NØM-medlemmene til desse temaområda, og desse er eitt av utgangspunkta for samtalen mellom SMM og NØM. Men det er viktig å merka seg i denne diskusjonen at SMM ikkje representerer noka einskap i struktur, men 5 sjølvstendige strukturar. Men samtidig er det slik at SMM-organisasjonane vil noko saman: Det er difor laga ein felles SMM-strategiplan, påpeika Laugerud.

Laugerud gav vidare eitt lite tilbakeblikk på utviklinga innan SMM ved å sjå på motto/overskrift for satsinga/strukturen. I byrjinga vart arbeidet omtala som "kyrkjelydane sitt

misjonsengasjement”. I den andre bolken hadde ein overskrifta “Arbeid kyrkjelyd og misjon” og etterkvart har ein landa på den, etter eiga oppfatning, meir dynamiske og integrerande overskrifta “misjonerande kyrkjelydar”. Den siste overskrifta nedtonar noko av det klassiske skiljet mellom indremisjon og ytre misjon. Det inneber også ei forventning om “misjon i retur” - at impulsar frå “misjonskyrkjene” i Sør kan vera kjelde og kraft til vårt eiga kyrkjeliv og vår tids spiritualitet. Desse impulsane driv ein også til å spørja om ein treng eit nytt misjonskonsept. Dialogen med NØM har gjeve impulsar til denne tenkninga, framheva Laugerud.

Samtidig er det klart, understreka Laugerud, at dei ulike SMM-organisasjonane har noko ulik posisjon i høve til denne utviklinga: Kvar organisasjon har sin prosess. Men det er eit uttrykt mål at misjonsorganisasjonane tilknytt SMM ønskjer å tala saman med kyrkjelege organisasjonar, utdanningsinstitusjonar og sentra for spiritualitet i denne prosessen. Difor er desse samtalane med NØM naudsynte: NØM er eit fagorgan for misjon i Den norske kyrkja og SMM-partane er operatørar for misjon, avslutta Laugerud.

### DEBATTEN/SAMTALEN:

NØM-leiar Kjell Nordstokke var ordstyrar for den påfølgjande debatten. I det følgjande er det forsøkt så noggrant som mogeleg å attergje hovudtrekkja i debatten/samtalen. Ved nokre lengre innlegg/større spørsmål vert også bidragsytar nemnt.

Ordstyrar opna med å visa til at utgangspunktet for samtalen må vera at ein er seg ulikskapane mellom NØM og SMM medvitne: NØM kan ikkje gjennomføra tiltak. Dette er ein fagleg samtale. SMM-leiar, Tor B. Jørgensen, opna med å understreka at det var kjekt at ein endeleg kunne møtast: Samtalen er viktig, fordi vi tilhøyrer den same kyrkja. Det bør difor vera eit mål for samtalen å arbeida med problemstillingar i fellesskap, slik at ein kan nå fram til ei felles røyndomsskildring. Jørgensen understreka også at utgangspunktet her er at SMM er invitert inn på NØMs arena.

Det fulgte så ein innleiande runde om kva forventningar dei ulike samtalepartane hadde til samtalen, og kva ein soleis skulle retta hovudfokus mot. Det viste seg å vera noko ulike og uklare forventningar til kva samtalen skulle dreia seg om, men etterkvart pensa ein inn på ei todeling av samtalen: Fyrst vart det ein meir open samtale knytta til det som var tema då NØM gav sine misjonsfaglege tilbakemeldingar i 1995, med særleg fokus på ekklesiologi, økumenikk og “partnership”-perspektivet. Etter pausen konsentrerte ein seg om å sjå på SMM sin strategiplan 1998-2000.

Ein opna med å samtala om misjonsorganisasjonane sin sjølvforståing og sjølvpresentasjon og deira plassering i Dnk. SMM-leiar spisformulerte si forståing med å hevda at dersom ikkje misjonsorganisasjonane vert knytta til kyrkja, er dei ikkje ein del av kyrkja. Ordstyrar fulgte opp med å visa til at det er eit poeng at Dnk er open ekklesiologisk og at dette mogelegjer fleire ulike initiativ. Vidare fulgte ei drøfting av Dnk sin ekklesiologiske struktur og korleis misjonsorganisasjonane forstår seg som ein del av denne. Nokre forstod kyrkja sin struktur som ein dobbel struktur (synodal-episkopal). Andre understreka ei tredeling mellom råd, biskop og organisasjon. Atter andre framheva at Dnk er ei open og vedkjennande folkekyrkje og med det utgangspunktet bør det vera rom for mange ulike initiativ.

Etterkvart dreia debatten i retning av å sjå på korleis denne ekklesiologien (via misjonen) har påverka "søsterkyrkjene"/"partnership"-kyrkjene til Dnk. Ordstyrar peika på at ein fordel ved ekklesiologien i/til Dnk er at han er open, men har eit primat for det lokaløkumeniske fellesskapet - p.g.a. geografien. Dette lokale fokus er også tenleg i møte med og samarbeid med kyrkjene vi møter "ute". Laugerud presenterte ein positiv refleksjon kring vekkingsrørsla i den gassisk-lutherske kyrkja: Korleis har rørsla vorte verande innanfor kyrkja? Kan det vera open, norsk ekklesiologi som har hjelpe til? Då er dette evt. eit eksempel på fruktene av formidlinga av ein open ekklesiologi. Laugerud konkluderte med at det ligg ei forventning til lojalitet og samhandling til organisasjonane, når kyrkja aksepterer den tverrstrukturen som organisasjonane representerer.

Frå NØM si side vart det spurd om misjonsorganisasjonane er seg medvitne sin eigen sjølvpresentasjon i møte med samarbeidskyrkjene - at t.d. NMS ikkje *er* Dnk. SMM-leiar meinte at denne problemstillinga var noko forelda, og at samarbeidskyrkjene no er fullt klar over at misjonsorganisasjonane ikkje er identisk med Dnk, men at dei er ein forplikta del av Dnk. Nokre røyster frå SMM hevda også at det utgjer ein fordel å representera noko meir og noko anna enn den offisielle kyrkjestrukturen i samarbeidet med nokre av gruppene ein møter gjennom misjonsarbeidet - t.d. når ein arbeider i "lukka land" som t.d. Tibet eller i misjonsarbeid mellom messianske jødar.

Generalsekretæren i MKR, Stig Utne, retta spørsmålet om kvar våre samarbeidskyrkjer hentar sin identitet frå. Dei møter Dnk tydelegast gjennom LVF-fellesskapet. Noreg har eigentleg ei plikt til å stilla med nasjonalkomitè for LVF (til no MKR), men etter at Den evangelisk-lutherske frikyrkja vart assosiert medlem i sommar vil det vera naturleg å arbeida fram ein nasjonalkomitè for LVF i Noreg. Kanskje hadde det vore naturleg at misjonsorganisasjonane fekk eit mandat i ein slik komitè? Det hadde vore tenleg, då dette vonaleg kunne letta "representasjonsproblemet" (Kven representerer misjonsorganisasjonane i møte med samarbeidskyrkjer "ute"? Dnk eller ikkje?) i høve til samarbeidskyrkjene.

Denne spørsmålsstillinga førte til ein vidare debatt kring "communio"- omgrepet. Det vart registrert at det finnest ei forhistorie i misjonsorganisasjonane som har målbera ein redsel og skepsis for internasjonale kyrkjelege strukturar som LVF, men særleg for KV. Det vart vona at samtalar som denne kunne vera med å hjelpa til å skapa ein ny type kommunikasjon kring desse spørsmåla. Samtidig vart det erkjent at det er viktig at ein ikkje idylliserer: Det *vert* tala annleis om misjon i KV-samanheng enn misjonsorganisasjonane gjer, og det finnest andre økumeniske interessentar og aktørar enn misjonsorganisasjonane som også til ein viss grad har ein annan agenda.

Avslutningsvis (på denne bolken) vart det peika på eit problem i høve til lokalt misjonsengasjement i Noreg: Sokneråda mange stader ser ikkje på det lokale misjonsengasjementet som deira ansvar. Dette er problematisk, då sokneråda etter den nye kyrkjelova er tenkt som "entreprenørar". Dette aktualiserer igjen (ovanfor t.d. NØM sitt engasjement) spørsmålet om kva økumenisk profil Dnk målber lokalt - misjonen er nemleg ei viktig brikke i det økumeniske samspelet. Dette problemet presser også fram spørsmålet om kven misjonsorganisasjonane skal knyta seg opp mot med deira engasjement - sentralleiinga ("makta") eller dei lokale initiativa?



Etter ei kort pause gjekk ei så over til å sjå på og samtala kring *SMM sin strategiplan 1998-2000*. Det vart gjeve mykje positiv respons på arbeidet med strategiplanen med bakgrunn i arbeidet med evalueringa av perioden 1994-1997. Ordskiftet opna med ein diskusjon kring kva som ligg i hovudmål 1. "Å gjøere misjon til en sentral del av Den norske kirkes identitet...". Det vart spurt om ein ikkje rekna med at det allereie er slik, og om kva misjonssyn og kyrkjesynt ein i så fall fremjer med ei slik utsegn. SMM-konsulentent ønskte å korrigerer dette noko med å peika på at utsegna representerer ei nyfiken haldning til kva misjonsengasjement det er som lever i kyrkjelydane (dette ønskjer ein også å finna svar på gjennom det nystarta KIFO-prosjektet: "Misjonerende meingheter"), men også ein tanke om at ein skulle ønskja eit sterkare misjonsengasjement. Frå anna hald vart det framheva at misjonsengasjementet står ovanfor den same utfordringa som mykje anna lokalt kristent arbeid: Korleis kan ein samla dei ulike engasjementa innanfor ein lokalkyrkjelyd? Kva dialog må ein føra for å nærma seg dette? Og korleis kan impulsane misjonen kan formidla frå erfaringane hjå samarbeidskyrkjene innflettast i den norske røyndomen?

Det vart diskutert utifrå strategiplanen noko vidare korleis misjonsengasjementet kan tilpassast dei lokale tilhøva. Frå fleire hald vart det framheva at ein må satsa på konkrete prosjekt som tek vare på dei avgjerande perspektiva ved misjon. Venskapssamarbeid kyrkjelyd til kyrkjelyd kan vera eit døme på dette: Misjon er noko vi er og ikkje noko vi har. Misjonsfornyng, som anna fornyng, kjem nedanfrå, vart det hevda. SMM-leiaren uttrykte elles forståing for dei ulike misjonssyna som var kome til uttrykk. Samtidig hevda han at det i ein folkekyrkjerøyndom er viktig å ha klart for seg at det er misjon å tilby nådemidlane. Men misjonserfaringane kan også gje noko til norsk kyrkjeliv og spiritualitet ved at vi får møta ein integrert andelegheit som kjem utanfrå.

Thor Halvor Hovland framheva at desse samtalanene ikkje berre utfordrar SMM, men også NØM/MKR si sjølvforståing: Ein må stilla spørsmålet om korleis dei tre felta (1.KV. LVF, KEK, 2.KN - internasjonal diakoni & 3.SMM) som MKR opererer innanfor forholder seg til kvarandre? NØM må også tenkja gjennom meir noggrant korleis dei plasserer seg i høve til desse felta. Kanskje må NØM tenkja utvida.....

Det vart vidare peika på utfordringa frå SMM-hald at ein treng å utvikla ein misjonsspiritualitet for vår tid (jf. 1.3 i strategiplanen). Dette heng m.a. saman med at tidlegare misjonsfrommleik har vore knytta sterkt til ein pietistisk tradisjon. No leitar ein etter andre ankerpunkter for misjonsspiritualiteten.

Leiar av NØM Kjell Nordstokke framheva at ein må arbeida for å unngå ei monopolisering av misjonen (t.d. "det det eigentleg handlar om er dei unådde folkeslaga"). Etter NØM-leiaren sitt syn er det tre ankerpunkt for misjon: 1) Misjonen som er knytta til og spring ut frå den lokale kyrkjelyden. 2) Den verdensvide kyrkja: Guds misjon. 3) Misjon til "nye stader". Forplikting på å vera vitner. Nordstokke understreka også misjon som teneste. Men misjon vert berre teneste når diakonien ikkje vert aksidensiell, utfordra Nordstokke.

Mot slutten av debatten vart det eit lengre ordskipte om kva misjonsomgrep ein opererer med, og om ikkje det burde vore uttrykt eksplisitt ein misjonsdefinisjon i strategiplanen. Ordskiftet brakte fram spørsmålet om kvar ein legg tyngdepunktet i misjonen; på ansvaret for å nå dei "unådde folkeslag" eller på misjon gjennom det lokalkyrkjelege arbeidet i Noreg. Det vart også diskutert korleis vi kan førebu oss betre på å vera mottakarar for misjon. Samtidig vart

det fasthalde at ein ikkje kan gje slepp på ei “dei”/”vi”-forståing i misjonen: Denne dialektikken mellom det å vera opne mottakarar og det å vera seg medvitne om ei “dei”/”vi”-orientering er avgjerande for å utvikla ein norsk misjonsforståing. Nokre røyster peika også på utfordringa som ligg i spørsmåla knytta til misjon og økonomi: Vestleg misjon har altfor lett for å kjøpa seg ut av problema, vart det hevda. Elles vart gudsteneste og språk også eit tema som kunne vera aktuelt for framtidige misjonsdrøftingar. Heilt til slutt trekte MKR-generalsekretæren fram ei konkret utfordring i høve til LVFs nyutsendte “Mission Questionnaire”: Kan misjonsorganisasjonane hjelpe MKR med å svara på det ?

Mange frå SMM framheva samtalen med NØM som nyttig, og NØM vart utfordra til vidare å halda fram med sine kritiske spørsmål til misjonsorganisasjonane slik at misjonsteologiske spørsmål kjem på sakskartet - og - NØM vart utfordra til å inkludera misjonsorganisasjonane i si kyrkjebiletetenkning. Det vart også konstatert at misjonsorganisasjonane også i framtida ønskjer tilbakemelding frå NØM på sine strategidokument.

VEDTAK: Det vart konkludert med at samtalanene mellom SMM og NØM hadde vore nyttige og verdifulle. Ein ønskjer å halda fram med samtalanene i ei eller anna form.

## NØM      SAK 5/98      GJENNOMGANG AV STATUTTAR NØM

Saksordførar: Ørnulf Steen.

Saka var kome til etter at ein såg at det var naudsynt med ein gjennomgang av statuttane og arbeidsområdet til NØM, som ei del av ei meir medvite målttenkning. Saksordførar peika også på eit saksfelt som det ville verta viktig å arbeida med i framtida: “Nemnda skal bidra til å videreutvikle samarbeidet mellom de sentralkirkelige råd og Norsk kirke i utlandet”.

Fleire av nemndmedlemmene peika på at ein måtte sjå denne fyrste perioden som ei prøveperiode. Samtidig vart det framheva at ein måtte våga å spørja kva som gjer NØM “uunnverleg” - m.a.o. kva som er den særskilde “produksjonen” til NØM. Det vart etterlyst eit klarare mandat for NØM, evt. ei klarare praktisering av mandatet: Dette førte også til spørsmål om kven som set nemnda sin dagsorden - konsulenten, MKR eller nemnda. Leiar framheva at NØMs sjøvevaluering må vera knytta til at vi spør oss sjølve : Har vi “betjent”(jf. statuttane) dei sentralkyrkjelege råda ? Kritisk spurt: Kan MKR gjera den same jobben utan NØM ? Eller meir spesifikt: Påverkar t.d. NØMs misjonengasjement MKRs agenda ? OG: Vil det vera meir eller mindre viktig med NØM-innsats i høve til ei eventuell ny organsiering av dei sentralkyrkjelege råda ?

Nemnda såg det som vanskeleg å orientera NØM-arbeidet mellom overordna målsetnader og handlingsfelt: På kva vis verkar NØM som initiator og eit aktivt, handlande organ - som ein representant for kyrkjelydane ? Kva er NØM sitt fokuseringspunkt ? Det vart også drøfta i kva grad NØM er eit spesifikt teologisk organ, j.f. statuttane : “for drøfting av teologiske og andre faglige spørsmål”. Det vart hevda at slik statuttane ligg føre kan ein godt sløyfa “teologisk”.

Gjennomgangen av statuttane opna òg for eit tilbakeblikk på nemndas arbeidsoppgåver til no. Arbeidet med “Gud er løs!”/”Evangeliet på norsk” vart av fleire framheva som ei sær

innhaldsrik og perspektivrik arbeidsoppgåve - ei type arbeidsoppgåve ein gjerne kunne tenkja seg å arbeida meir med. Her fann ein òg eit felt der NØM-arbeidet hadde påverknadskraft.

Saksordførar avslutta med å peika på at eit avgjerande spørsmål i høve til NØM sitt saksfelt og statuttar er spørsmålet om kvar prioriteringsdebatten vert ført. Avslutningsvis vart storleiken på nemnda diskutert i samanheng med kor vidt ein skulle ha fleire møter eller ikkje.

Vedtak: Debatten vart teken til vitande.

## NØM      SAK 6/98      TILHØVET TIL NORGES KRISTNE RÅD

Saksordfører: Gunvor Lande.

Saksordfører opna med eit tilbakeblikk på kva som førte til danninga av NKR: Mellom anna var det slik at Komitèen for økumenisk samarbeid og utvikling (KØSU), som var forløparen til NØM, hadde arbeidsoppgåver som eigentleg tilhørde eit "National council of churches" - som altså ikkje fantest. Difor var det stor glede over at den økumeniske situasjonen vart ryddigare med stiftinga av NKR. Utviklinga frå KØSU til NØM vart soleis også heilt naturleg: KØSU var meir av eit aktivistisk-lokaløkumenisk forum: NØM skulle vera meir av eit *fagleg* forum.

Saksordfører framheva også at ein i den seinare tida har sett ei ny utvikling, der økumenikken har vorte regionalisert og til tider også individualisert. Det er typisk at ein samlar seg i mindre samarbeidseiningar - og perspektiv - enn det verdsvide. Med denne nye økumeniske tenkninga er det vanskelegare å styra det økumeniske arbeidet. Då vert det særleg viktig at ein ikkje fell for freistinga til å laga den eine ad hoc-løysinga etter den andre. Dette gjeld også for NØM sitt tilhøve til NKR. Lande såg soleis for seg 3 moglege modellar for tilhøvet og samarbeidet mellom NØM og NKR:

1) NØKLØ (Norsk økumenisk komitè for lokaløkumenikk) = heile NØM + eit utval av NKR.

Denne komitèen kan t.d. møtast etter NØM-møta.

2) NØM vert supplert med ein observatør frå NKR. Samstundes må NØM få ein observatør i NKR sitt styre.

3) NØKLØ = underutval oppnemnt av NØM + underutval oppnemnt av NKR.

Saksordfører understreka at bakgrunnen og føresetnaden for alle desse alternativa er at NKR ikkje "greier" det dei idèelt sett skulle gjort; nemleg driva og oppnemna eit lokaløkumenisk utval sjølv. Ho vurderte elles alternativ 1 som for arbeidskrevjande, men både alternativ 2 og 3 vart vurderte som moglege alternativ.

Leiar opna den påfølgjande debatten med å peika på at nemnda i denne gjennomgangen må forsøka å sjå korleis evt. endringar påverkar NØM sin agenda. Det vart også understreka frå fleire at slike (ny)organiseringar ikkje måtte føra til for mange ad hoc-løysingar. Ein diskuterte også skilnaden på arbeidsoppgåvene til ei nemnd og ei (meir aktivistisk) undergruppe. Det vart også etterlyst ei klargjering av kva hjelp NKR ønskjer frå NØM :

- sekretariatshjelp ?
- hjelp til økumenisk implementering inn i Dnk ?

Det vart også understreka at formelt samarbeid med andre kyrkjesamfunn må føregå på rådsnivå. Samstundes har NØM eit ansvar for at Dnk er engasjert i NKR. Det vart også konkludert med at NØM sakna ei klarare tilbakemelding om kva saker dei har spesielt ansvar for å seia noko om. Nemnda framheva dette som eit sekretariatsansvar.

Etter leiar si oppsummering av saka samla ein seg om følgjande vedtak:

**Vedtak:**

1. NØM er prinsipielt open for å gje NKR observatørstatus i nemnda, fordi dette ikkje vil endra nemndas sakskart og sjølvforståing.

2. Nemnda tek til etterretning at dette ikkje svarar til ønskja frå MKR og NKR. Nemnda finn det vanskeleg å gå inn på NØKLØ-modellen fordi dette inneber uklarheit om kva som er NØMs saksområde - m.a. inneber det ei forskyvning i retning av det som var tradisjonelle KØSU-saker. Nemnda kjenner seg også usikker på kva strukturelle relasjonar ei slik organisering impliserer.

3. NØM bed soleis om at sekretariata i MKR og NKR kan koma med ei nøyare utgreiing av ei evt. nyorganisering. Det vert herunder vist til NØMs gjennomgang av SAK NØM 5/98.

4. NØM vil samstundes uttrykkja stor forståing for engasjementet (og frustrasjonen!) i høve til denne saka.

**NØM            SAK 7/98            MKRS AUST-EUROPA-STRATEGI**

Saksordførar: Astrid Hareide.

Saksordførar opna med ei gjennomgang av den gamle strategien, og ho konkluderte med at strategien, slik han no ligg føre, eignar seg dårleg som ein styringreiskap. Ho framheva økonomistyringa og tilhøvet til Noregs kristne råd som to særleg uavklarte delar av strategien. Konklusjonen av gjennomgangen burde vera at MKR/NØM må slanka både arbeidet og strukturen i høve til vidare Aust-Europa-engasjement, hevda saksordførar. I si vurdering av endringsframlegga ønskte saksordførar å problematisera målsetjinga om å vera "faginstans og kunnskapsstad". Ho etterlyste også ei breiare gjennomtenking av korleis ein arbeidar økumenisk i dei ulike landa ein engasjerer seg i (m.a. ei vurdering av samarbeid med majoritetskyrkjer og/eller minoritetskyrkjer). Det vart også spurt etter kvar det kyrkjelege miljøengasjementet i høve til Aust-Europa hadde vorte av i endringsframlegga.

I debatten som fulgte vart desse spørsmåla drøfta vidare. Nemnda ønskte å utfordra MKR til å tenkja gjennom kva mål ein har for forvaltninga av midlar frå UD sitt "Samarbeidsprogrammet med Sentral- og Aust-Europa". Det vart m.a. peika på at ein ikkje kan basera kyrkjesamarbeid på statlege midlar. Mange av nemndmedlemmene framheva Kyrkjeleg Aust-Europa-Forum som eit vellukka økumenisk initiativ i høve til MKR sitt Aust-Europa-engasjement. Det vart også etterlyst ytterlegare arbeid med retningslinjer for engasjementet - særleg i høve til forvaltninga av midlar. Ein samla seg til slutt om det på førehand framsette vedtaket:

Vedtak: NØM har merka seg endringsframlegga til MKRs Aust-Europa-strategi og bed MKR handsama desse framlegga på sitt september-møte.

**NØM      SAK 8/98      DRØFTING AV DIALOGOMGREPET**

Då opphaveleg hovudinnleiar Notto Thelle ikkje hadde høve til å møta, vart ein samde om å utsetja saka til neste møte. Det vart likevel opna for ei kort drøfting av kva saka medfører av problemstillingar. Fleire var opptekne av å sjå saka saman med resten av saksfeltet til NØM. både misjons(samtalar), Aust-Europa-engasjement, fleirkulturelle utfordringar (j.f. t.d. "Evangelium og kulturar").

Vedtak: Saka vart utsett til neste møte for ei breiare drøfting då.

**NØM      SAK 9/98      ORIENTERINGSSAKER**

Under gjennomgang av dei ulike sakene vart det klart at nemnda ønskte å få tilsendt "The Karasjok declaration" frå Urfolkskonferansen i februar. I høve til LWF-Questionnaire understreka nemnda at dersom NØM/AU skal godkjenna svara så må MKR konsultera NØM/AU.

Vedtak: Nemnda tok imot orienteringane.

**NØM      SAK 10/98 EVENTUELT**

a. Attval:

Etter ein spørjerunde i nemnda vart det klart at dei fleste nemndmedlemmene sa ja til å verta spurt pånytt. Kari Veiteberg og Thor Halvor Hovland ville i utgangspunktet seia nei til attval.

b. Neste møte i NØM:

Etter å ha vore i kontakt også med biskop Ole D. Hagesæther vart ein einige om å setja neste NØM-møte til 15.oktober 1998 kl.16-20 og 16.oktober 1998 09-16 på Kirkens Hus.



Neste møte : Tirsdag 31.10.98!

## Referat fra møte i kontaktgruppa for Mellomkirkelig Råd og Islamsk Råd

Kirkens Hus onsdag 29.04.98 kl.17-21.00

**Fremmøtte:** Kari Vogt (NKR(Norges Kristne Råd)/katolsk kirke), Lena Larsen (IRN) Omar El alami(NMM), Lars Erik Nordby (NKR/MKR(Mellomkirkelig Råd)), Peder Gravem(MKR/Menighets Fakultetet), Anne Hege Grung (Emmaus), Oddbjørn Leirvik (MKR / Teologisk Fakultet), Jan Opsal (MKR/ Misjonshøyskolen), Ole Chr. M. Kvarme (MKR/ Oslo Domkirke), Ebraim K Saidy (IRN/ The Islamic Movement); Kebbå, Secka (IRN/ The Islamic Movement), Cecilie Jørgensen Strømmen(MKR).

### Dagsorden:

1) Referatet fra siste møte godkjent

#### Sak 2:

#### Arbeidet med samtaleopplegg for kristne og muslimer

- foreløpig rapportskriftlig og muntlig.

Arbeidet har funnet sin form ved at Lena Larsen og Anne Hege Grung har brukt mye tid sammen. Anne Hege og Lena har møttet annenhver uke mens hele gruppa har møttes 8x. Ingen i gruppa ønsker å slutte når prosjektet er avsluttet: "det er umulig å avslutte en dialog".

Gruppa har møttes mye i det praktiske, snakket mye sammen, både om å være kvinner og om troen. Bildene / fotoene er viktige fordi de er så avslørende, de viser om man i en situasjon er skeptisk, utrygg, avslappet osv. Møtene har hatt sitt eget liv pga familieforhold (småbarn som har vært med, sykdom etc), og dette har bevirket en egen frihet.

Dialog er ikke et elitefenomen, men en holdning som en møter andre med. Den tiltrekker andre, gruppa har måttet avskjerme ifht andre. Dialogens natur er ikke å ville forandre, men at man forandres selv.

Skriverne lover en annerledes dialogbok m/ matoppskrifter!

Det økonomiske har vært "berget" gjennom kr. 50.000 fra MKR og kr. 75.000 fra Den Nordiske Kristne Buddistmisjon. Disse bidragene gjør at alle elementene blir med, dvs

finansiering for skriving til Lena Larsen, foto og Jerusalemreise. En av forutsetningene er at Anne Hege Grung gjør dette i sin arbeidstid.

Det har vært stilt spørsmål rundt hvilken rolle Jerusalemreisen skulle ha. Jerusalem er en objektiv virkelighet, byen synliggjør de tre ulike monoteistiske religioner og virkelighetsoppfatninger.

Kristne og muslimer har en 700 år lang tradisjon i Palestina, og idag er de minoriteter begge to.

I prosjektet kreves det sannhet og ærlighet, vanskelig - men jo vanskeligere ting vi våger å gå inn i, desto mer aktuell og spennende blir boka. Man lever med sine virkeligheter side om side.

Dette gjør at det fremmedartede bringes inn i hverandres sfærer.

I starten var man enige om at man ikke skulle gå på hverandres gudstjenester/bønner, men dette er likevel blitt gjort pga ønsket fra gruppen og det at det følte naturlig og nødvendig.

Etter presentasjonen ble ordet gitt fritt, til respons fra gruppa.

Gravem: Interessant tilnærming!

Både å gjennomføre og fortolke et dialogprosjekt, kan bli både en svak og en sterk side. Disse erfaringene må ikke bli begrensende for andre prosjekt.

Det er også interessant at en har gått lengre i å nærme seg vanskelige teologiske spørsmål. Hva med å gå ennå lengre og ta opp :

- døde Jesus på korset?

-er det forenlig m/troen på den ene Gud og Jesus?

Ole Chr.Kvarme:Dialog i ulike sammenhenger, nærkontakt mellom kvinner og menn. Det er spennende med denne praktiske dialog! *Målet* for dialogen må være *en sameksistens som gjør at våre liv berikes*

Vårt forbilde er Jesus og hans måte å omgås sine medmennesker på.

Mht Jerusalemturen: politisk heter området noe annet (Vestbredden /Israel)Samme dialogform skjer der også. Det gjelder å ikke bli villedet av de politiske toner i landskapet. Vurder å ta med også den tredje dimensjon: den jødiske som har vært og er i Jerusalem.

Kebba:Dette er et pionerprosjekt, en prøvestein mht metode. Det er kjempespennende! Og dere er modige. Dere må regne med å bli misforstått underveis, men vi vil stå bak dere!

AHG:Bokas form må være stimulerende og ikke begrensende. Det må være en åpenhet også mot andre religioner. Mht sannhet om Gud - vi har et antoposentrisk sikte. Ha med en jødinne i Jerusalem for å gi et sant bilde av en kontekst, da må fortsatt siktet være dialogen islam/kristendom.

Prosjektet er en historie, en presentasjon av horisonter, hvor vi må være ærlige og møte uten hensikter - åpne. Det er ikke en diskusjon om det teologiske. Faktisk har det vært "teologene" som har hatt størst angst, og på ulik tid! De andre er ikke redde slik.

Jan Opsal:Både en prosjektfortelling og en lærebok i dialog - det er en ambisiøs målsetting.Man bør drøfte den delen av prosjektet før en skriver for mye, fagboka bør knyttes til det som foreligger. Reisen til Jerusalem åpner for en ny dialog. Det er særlig vanskelig å gå til Abrahams grav uten en jødinne, evt klippedomen. Viltig å vurdere hvem man er som går.

P. Gravem:Viktig å ha klart for seg målsettingen for dialogen/prosjektet, og skille ut ulike elementer. Det dreier seg om å bli kjent :

\* som mennesker

\* slik som en tolker sine egne erfaringer, sin egen identitet i lys av troen

\* erfaringen med hva som skjer med oss når vi møter mennesker med en annen tro. Hvilken horisontutviding skjer med en sjøl i et slikt møte?

\* en direkte refleksjon over det tolkningsunivers vi selv er involvert i - og det vi får presentert i møtet med de andre, materialisert i gudstjeneste, bønn rom etc.

Hva er forholdet mellom disse?

Startpunkt blir måten vi som mennesker er flettet inn.

Til nå har det vært 14 arbeidsmøter dvs at de har møte 1x i uka.

Mandatet: tidsplanen går over 9 måneder.Disponering av royalty-inntekter bør gjøres fortest mulig, også mht bildene.Dette bør avtales mellom dem som finansierer.

Hvordan forholder kontaktgruppa sitt mandat seg ifht MKR / IRN? Hva skal disse klarere før kontaktgruppa? Alle ønsker å skulle " vedkjenne" seg for at flere skal "eie" det. Kontaktgruppas rolle bør styrkes gjennom presentasjon av konseptet / teksten i rådene og så ha kontaktgruppas samarbeid på slutten. Rådenes rolle: å sikre at boka brukes senere.

Ole Chr. Kvarme:Royalty inntekter en avtale mellom forfatterne og forlaget.

Det var en klar enighet om at dette punktet må avklares.

Prosjektet skal behandles/presenteres i MKR /IRN før heldagsmøte i oktober.



**Sak 5.****Mellom Kirkelig Råds engasjement i Midt - Østen**

Orientering ved Cecilie Jørgensen Strømmen.

Det eksisterer allerede en strategi for Øst-Europa, og gjennom kontakt med både den lutherske og den anglikanske kirken i Jerusalem/Vestbredden og Israel samt den koptiske kirken i Egypt, er det naturlig å synliggjøre disse forbindelsene med en strategi for dette området.. Strategien vil bli bygd ut fra behov som er meldt fra kirkene og til diverse delegasjoner.

En delegasjonsreise i MKRs regi fant sted fra 30.04 til 07.05. Denne reisen var for en gjenvisitt til Aram I og den armenske kirken i Libanon. Men også å møte kirkene i Midt-Østen og høre deres egen stemme, hvordan de har det, og hvilke utfordringer de står overfor, samt hva de forventer fra vår kirke. Men det er også lagt vekt på i programmet å møte diversemuslimske representanter, bla en dialog gruppe som drives i regi av MECC (Middle East Council of Churches).

Rapporten vil bli sendt til gruppa, og på den måten informere om arbeid som drives.

**Sak 3.****Fiendebilde eller dialog.**

Samtale med utgangspunkt i innledning v/ Jan Opsal om "Fiendebilde eller dialog?"

a) Han tok utgangspunkt i to artikler av to teologer (Lønning og Leirvik) Innen begge grupper eksisterer det fiendebilder av "de andre", og i visse miljøer skjer det en lei fortelling. Kun når tryggheten er stor nok, kan en ta inn det sensitive.

b) Både kristne og muslimer har tradisjoner for fiendebilder. Kristne opplevde redsel etter muslimske seiere og inntog, og muslimer opplevde korrstogene og kolonitiden som en redselsskapende tid.

c) Dynamikken bak et fiendebilde. Henvisning til boka av Norman Daniel "Islam and the West - the making of an image" (tittel usikker) som tar opp hvordan et fiendebilde oppstår, og hvilke behov det skal dekke. Et trusselbilde knyttet til en annen person, reelt eller innbildt, som utløser frykt rettet mot den andre. Et svakt selvbilde ifht egne verdier og tradisjoner, som ikke vil tåle et reelt møte med de andre. Man tar inn et skapt bilde, for å redde eget selvbilde og tradisjon innad. Men dette hindrer dialog og kontakt. Fiendebildet befester seg uten kontakt med virkeligheten.

Det er 2 kommunikasjonsformer - dialog

- fiendebildeskaping

og arenaen er enten dialog ansikt til ansikt (menighets- og trossamfunnsdialog), eller i den offentlige arena m/polemikk etc.

Ved dialog på vegne av menighet / trossamfunn må man sette opp dagsorden sammen. Hver av partene må få lov til å definere sin egen posisjon. Man må avstå for å karrikere samtalepartneren. I den offentlige debatt, er det noen ganger polemikken som råv. Her er det vesentlig måten aktørene omtaler den andre partne.

Åpenhet og dialog fører til kontakt og forståelse, mens avstand fører til sinne og frustrasjon.

Ved ekstreme utspill, er det vesentlig at man er på banen og imøtegår dem fordi disse utspillene preger mange nordmenns forhold til Islam.

Hvilke strategier kan en utarbeide ifht slike utspill?

Noen forslag til meningsfylte tiltak til konstruktiv dialog mot fiendebilde:

- 1) Vi bør lage enkle retningslinjer for en dialog i det offentlige rom til forskjell fra det private.
- 2) Viktig å skape synlige fora som har bygd opp trygghet nok til å ta opp sensitive spørsmål. Må demonstrere at det finnes alternativ til det vulgære.
- 3) Konstruktivt at vi tar til orde innen egne rekke til motmæle og til støtte til den angrepne
- 4) Nyttig å utfordre synlige aktører i den offentlige debatt, at disse søker en dialogsituasjon istf bare å angripe.

**Kebba Secka** innledet samtalen med å bemerke at muslimene selv internt trenger en dialog både mellom medlemmene og andre grupper om sin egen dialogforståelse.

Men antydte at dialogen ikke gikk ut på å konfrontere hverandres grunnleggende trosforståelse, men å arbeide for å forstå hverandres gudsforståelse og hvordan vi kan samarbeide i en dynamisk sameksistens. Målet er både å skape tillit og gjøre ting lettere. Når det gjaldt KRL-faget så satte gruppe seg selv utenfor. Dette skyldes også at de selv hadde gjort erfaringer med å flytte fra India til Pakistan og først deretter til Norge. Muslimske miljøer er sammensatt. 16. mai vil Muslimske råd på sitt årsmøte ha dialog som ett av emnene.

For dialogmøtene fremover ønsket han at de var mindre "saklige" og mer mellommenneskelige. **Kebba Secka** kommenterte **Lønnings** kronikk med å understreke viktigheten av at muslimer i Norge hadde et ansvar for å opplyse ledere i hjemlandet om hvordan forholdene i Norge egentlig er. Han så ulike holdninger:

- 1) Vi opplever oss som gjester her.
- 2) Ledere i hjemlandet øver innflytelse her, det burde vært omvendt.
- 3) I motsetning til i England så består de ulike muslimske fellesskap i Norge av tildels tverretniske grupper.

**Lena Larsen** viste til en artikkel av sogneprest **Smebye** som nok et eksempel på at man bruker akademiske grader og kirkelige titler som "argument" i stedet for faktisk kunnskap om hva man uttaler seg om.

Det finnes en tradisjon i vestkristendommen som spiller på fremmedfrykt.

Man ser på ordene uten å ta hensyn til hva de betyr. Eks. Alle grupper bruker Islam for å fremme sine interesser enten det er for å undertrykke eller frigjøre.

**Lønnings** artikkel gjør at **Idara Minhaj-ul-Quran** moskeen ikke får leie nye lokaler.

Man velger seg ut en gruppe som ikke er forberedt på å svare for seg i det offentlige rom.

- Mens noen av oss skal kunne svare på alt, være opptatt av alt og oppdatert på alt til en hver tid. Det er en umulighet.

**Oddbjørn Leirvik** sa at vi som er her representerer en dialogelite. Det finnes holdninger blant folk flest som vi er oppmerksomme på, men som vi kan gjøre lite med. Det finnes i begge religioner en "folkereligøsitet".

Blant muslimer så har man lett for å sette andre standarder til etisk handling overfor kristne enn overfor muslimer.

Innenfor ikke minst **Pinsebevegelsen** finnes det et velutviklet fiendebilde av Islam, men her har flere kjente ledere som f.eks. **Aril Edvardsen** tatt tak i dette. Problemene må tas opp ansikt til ansikt.

**Peder Gravem** tok opp dynamikken i fiendebildet. Dersom det der slik at fiendebilde dannes av en kombinasjon av et trusselbilde preget av frykt og et svakt selvbylde, så kan dette møtes med skikkelig informasjon og hjelp til bedre forankring i egen tradisjon. Her blir det som skjer innenfor skoleverket umåtelig viktig.

Når det gjelder retningslinjer for normer for dialog i det offentlige rom, så finnes det allerede slike i **Arne Næss**: "En del elementære logiske emner" (En bok som man opp til i dag har brukt ved "De forberedende prøver" ved universitetene). Her tas det opp det forkastelige i å bruke "stråmenn" i en diskusjon og at man velger ut den dyktigste representanten for det punkt man er uenig i.

**Ole Christian Kvarme** spurte **Omar El Alami** om hvordan fiendebildene oppleves blant ungdommen. Han viste videre til det arbeid som Oslo kommune nå driver for bygge ned skrankene mellom ulike grupper i byen.

**Omar El Alami** svarte at det er stor variasjon blant både kristne og muslimske ungdommer om Islam og at fiendebildene derfor varierte.

**Kebba Secka** pekte på at dersom ungdom mangler kunnskap så fører dette ofte til selvforakt.

**Omar El Alami** viste til at ungdom en slik situasjon bruker alle midler for å hevde seg.

**Jan Opsal** oppsummerte med å foreslå at en arbeidsgruppe finner ut hvordan en skal gå videre med denne samtalen.

Hovedproblemet ser ut til å være de kristnes fiendebilde. Men det koster ofte mye å ta til motmæle. Han ga så flere eksempler på dette.

Et program i TV2 om muslimsk ungdom hvor flere av de intervjuede begynte med å si: " At jeg er muslim betyr ikke at jeg er terrorist!" fikk han til å stille spørsmålet om hva det er i vårt samfunn som skaper behov for å si dette.

**Lena Larsen** svarte at det var vel å bra at de kristne kjente sitt ansvar, men dette var en sak med mange dimensjoner som f. eks minoritet og majoritet og demografisk sammensetning av

samfunnet. Mange unge kjenner ikke sin egen tradisjon. Men det kommer også an på hva tradisjonen selv legger vekt på. De kulturer som legger vekt på utdanning og å opptre i storsamfunnet klarer seg best. Muslimene må selv rydde opp sine forestillinger som f. eks. "den vestlige umoral" og at man ikke trenger å følge samme etiske normer overfor ikkemuslimer.

**Ole Christian Kvarme:** Fiendebilder som lever skaper en etisk praksis som står i motsetning til den etikk som en ønsker å fremme!

#### Sak 4.

#### Religionsundervisning i skolen og i trossamfunnene.

##### A. Økonomiske tilskudd til trossamfunnenes egen undervisning.

Lena Larsen, Muhamed Bouras, Peder Gravem og Oddbjørn Leirvik hadde møtt en gruppe fra Kirke-, Utdannings-, og Forskningsdepartementet under ledelse av statssekretær Marit Totland den 30/3-1998 etter et uformelt møte mellom Totland og Gravem.

Peder Gravem fortalte at de møtte stor forståelse for at saken om økonomiske tilskudd til trossamfunnenes egen undervisning (koranskole) måtte behandles grundig. Dette måtte også sees sammen med at departementet nå vurderer å gi støtte til dåpsundervisning i Den norske kirke.

Lena Larsen fikk presentert en pedagogiske utvikling av et koranskoleopplegg. Dette er et prosjekt som slår bro over til den norske virkeligheten.

Gruppen fikk så valget mellom et nytt snarlig møte eller å vente og slik at departementet hadde sitt svar ferdig. De valgte det første, slik at de kunne ha muligheter for innspill i prosessen underveis.

Se forøvrig utsendte vedlegg.

##### B. Aktuelle holdninger til KRL-faget hos muslimer.

Lena Larsen orienterte om aktuelle holdninger til KRL-faget.

- Holdningene varierer blant muslimske grupper fra avvisning til aksept.

- Faget tar opp forholdet til andre religioner enn kristendommen på en ny måte. Dette er positivt, men det er problematisk at det signaliseres at dette er et kristent fag og at Bibelen brukes mer enn andre religioners bøker.

- Praktisering: På noen skoler har man funnet fram til gode ordninger, mens andre steder er det meget vanskelig å komme i dialog. Problemet er at praktiseringen er delegert ned til den enkelte skole.

- Kildesamlingen fra NLS er meget positiv med gode norske oversettelser.

- Kristne som majoritet har ikke bestemt seg for deres forståelse av faget.

Inntil det skjer bør det være noe delt undervisning.

Islamsk Råd har stevnet staten for brudd på foreldreretten.

Den sterkeste støtten er her Human-Etisk Forbund. Det er et problem at en lar andre snakke for seg.

- Avanserte samfunn som Islam Cultural Center takler forholdet til KRL-faget fint mens grasrotsamfunn er helt i mot.

##### Fra samtalen:

- Spørsmålet stilles: Hvem er det som underviser i faget. Når det svares at det er kristne, blir det automatisk sett på som tvang og forsøk på å omvende muslimer.

- KRL fagets etterutdanningskurs ble slaktet i høringen.

- Islamsk Råd har gjort et kjempeløft i utarbeidelsen av KRL-faget for å få orden på Islamdelen.

- Hva med å ta kontakt med et utvalg av skoler for å få til en dialog om KRL-faget?

- Det er nylig sendt ut et rundskriv om praktiseringen av KRL-faget.

- Arbeidet med Islamdelen har møtt stor interesse i pedagogiske kretser.

#### Sak 6.

#### Langsiktige prioriteringer for arbeidet, arbeidsrutiner.

Kebba Secka innledet til samtalen, som skjer på neste møte.

Målsettinger for 1998.

1. Å delta på lokale dialogarrangementer.

Begrunnelse: - da mobiliserer vi  
- gjensidig informasjon.

2. Fortsatt gjensidig informasjon fra våre miljøer.

3. Felles uttalelser om sentrale temaer/emner.

4. Vi møtes 3-4 ganger i året. Eventuelle felles aktiviteter kommer i tillegg.

5. Felles aktiviteter oppsummeres for å dele erfaringer og opplevelser.

6. Delta i verdidebatten uavhengig av eventuelle utfordringer fra Verdikommisjonen.

- Familiens stilling i karrieresamfunnet.

- Etske spørsmål i forhold til arbeidsmarkedet.

Referenter: Cecilie Jørgensen Strømme og Lars Erik Nordby

# kirkenes u-landsinformasjon

CHURCH OF NORWAY DEVELOPMENT EDUCATION SERVICE

## PROTOKOLL

fra møte i prosjektkomiteen for Kirkens U-landsinformasjon  
8. juni 1998



**KIRKERÅDET**  
UNDERHAUGSVEIEN 15  
POSTBOKS 5913  
MAJORSTUA  
0308 OSLO 3  
TELEFON 22 93 27 50  
FAX 22 93 28 29

Tilstede: Svein Helge Rødahl, Øyvind Mellem, Dag Arne Roum, Anne Veiteberg

Fra sekretariatet: Estrid Hessellund, May-Irene Andersen

Forfall: Steinar Eraker, Ivar Johanessen, Grete Hauge, Asle Kristiansen (KN), Jan E. Bechensten (Global Info)

Åpning ved Anne Veiteberg

Sak KUI 13/98: Protokoll fra møte 19.03.98

**Vedtak:** Protokoll fra møte 19.03.98 ble godkjent.

Sak KUI 14/98: Orienteringssaker

a) *Årsmelding og regnskap for 1997.*

Årsmelding og regnskap for 1997 er sendt NORAD pr. 1.5. sammen med revidert budsjett for 1998.

Årsrapport og regnskap for KUI 1997 ble framlagt for Mellomkirkelig Råd 27.-28.5.98. Fra KN ble det uttrykt stor glede og takk over det gode samarbeidet mellom KUI og KN, ikke minst i forbindelse med KN-jubileet ifjor. Rådet ga også uttrykk for stor anerkjennelse til hvordan KUI når fram til brede grupper og på mange måter leverer ressursmateriale av høy kvalitet.

**Vedtak i MKR:** Mellomkirkelig råd vi anerkjenne KUI for et godt utført arbeid i 1997. Rådet godkjenner KUIs regnskap for 1997.”

b) *Info fra Kirkerådets møte 4.-5.6.*

Estrid informerte fra KR-møtet, spesielt sak KR 28/98 “Forbruk og rettferd-Lokal Agenda 21-Fredrikstad-erklæringen”. KR gir sin støtte til Fredrikstad-erklæringen og ber om at alle bispedømmer (v.kontaktpersonene for Forbruk og rettferd), blir gjort kjent med erklæringen og KR's vedtak.

c) *Vennskapskonferanse 4.-5.9.98 i Hamar.*

Innbydelse var vedlagt sakspapirene. Konferansen er et samarbeid mellom MKR, KN Global Info. og KUI.

*d) Gudstjenesteverksted "Forbruk og rettferd" 29.8.98.*

Invitasjon var vedlagt sakspapirene.

Gudstjenesteverkstedet i Helgerud kirke er for alle menigheter i Oslo bispedømme og Frikirkene. Arrangører: Oslo bispedømmeråd, gudstjenesteutvalget i Helgerud menighet, Norges kristne råd og Kirkens U-landsinformasjon.

*e) Global Forståelse.*

Fire videofilmer er til utlån hos KUI. Det informeres om disse i "Du verden'98".

*f) "Jubileum 2000".*

Diverse brosjyrer ble utdelt. Svein Helge orienterte internasjonalt utvalgs kommende arbeid om prosjektet generelt og om

**Vedtak:** Orienteringssakene tas til etterretning.

**Sak KUI 15/98: KUI/NORAD/UD**

*a) Rammeavtale 1998-2001*

KUI/KR har fra NORAD fått forslag til rammeavtale forelagt. Vi har gitt innspill til mindre endringer og vil i nær framtid få rammeavtaleteksten tilbake til endelig undertegning.

*b) UD/COWI evalueringen*

Vi har mottatt 1. utkast til evalueringsrapporten. KUI er representert i rapporten bl.a. i forbindelse med en case-study om "mindre synlige produkter, men stor ringvirkning" i informasjonsarbeidet. Rapporten leveres UD 24. juni, hvoretter det skal foretas generelle høringer.

*c) KUI/KR har sendt brev til Utviklings- og Menneskerettighetsministeren (jmf. sak KUI 3/98) og fått svar tilbake. Oppfølging vil skje i forbindelse med resultatet av UD-evalueringen.*

**Vedtak:** Orienteringen tas til etterretning

**Sak KUI 16/98: Regnskap for 1998 pr. 15. mai**

Regnskapet ble lagt fram på møtet.

**Vedtak:** Regnskapet pr. 15. mai ble godkjent.

**Sak KUI 17/98: Produksjoner**

*a) U-landssøndagen - ressursmateriell. "Rikdommens lenker - slipp rikdommen fri".* Materiellet var vedlagt innkallingen. Materiellet sendes i menighetssending ultimo mai. L

*b) Foldere om kirke-ofringer og tiende.*

Folderne var vedlagt innkallingen. "Menighetens takkoffer" og "Alt har sin tid. Om tid og tiende". Disse sendes ut med menighetssendingen ultimo mai som en oppfølging av "Forbruk

og rettferd" (KM 10/96). Folderne er skrevet av Kristin Fæhn, Tore Laugerud og Estrid Hessellund og utgitt av Kirkerådet/KUI.

*c) Menneskerettighets søndagen/ressurshefte.*

Forside og innholdsfortegnelse var vedlagt innkallingen. Temaet blir "Levende håp" (ikke "Rettferdigheten kommer"). Materiellet ferdigstilles for utsendelse i august.

*d) Bibelstudie.*

Estrid orienterte om status for Norden-Foccesa - bibelstudiet. Det oversettes til norsk høsten 98.

**Vedtak:** Orienteringssakene tas til etterretning

**Sak KUI 18/98: "Du verden" 98 (Tidl. u-landsavisen)**

Innholdsfortegnelsen ble utdelt. Den røde tråden i magasinet er "menneskerett/menneskeverd". Magasinet trykkes i slutten av juni og sendes til sommerens stevner + i menighetssending august-98.

**Vedtak:** Komiteen ser fram til et spenstig magasin, innholdsmessig og lay-out-messig.

**Sak KUI 19/98: Rapporter og søknader**

a) Rapport og takk fra Buskerud KFUK-KFUM for støtte til solidaritetsprosjekt (var vedlagt sakspapirene).

b) Søknad fra Bjørgvin bispedømme om støtte til internasjonal utveksling.

**Vedtak:** Prosjektkomiteen bevilger kr. 10.000,- til støtte til forarbeidet til internasjonal utveksling.

**Sak KUI 20/98: Kontaktevirsomhet**

*\* Forbruk og rettferd*

Estrid orienterte om kontakten med Prosjekt Bæredyktig lokalsamfunn i Stavanger og Hundvåg menighet. Det er sendt innbydelse til fagdag 22.9 for kontaktpersonene i bispedømmene for "Forbruk og rettferd".

*\* Miljøheimevernet*

Estrid er styremedlem i Miljøheimevernet (4. og siste året).

*\* Norsk Diakonihøyskole.*

KUI medvirket med stand på Lovisenbergdagene 6.6. sammen med Diakonihøyskolens internasjonale linje.

*\* Invitasjon til Kirke-98*

KUI er utfordret til å forestå et dagsseminar 23. oktober om internasjonal diakoni i samarbeid med KN.

KUI vil også delta med stand på Kirke-98.

\* Estrid avla besøk 25.5. i København., hos Folkekirkens Nødhjelp, Max Havelaar og Kirkernes U-landsoplysning.

#### Sak KUI 21/98: Prosjektkomiteen for KUI neste periode (1999-2002)

I løpet av dette kommende år skiftes alle råd og utvalg (nesten!) ut i Den norske kirke: Kirkeråd, Mellomkirkelig Råd, Samisk Kirkeråd, Bispedømmeråd, nemnder mm. Også KUIs prosjektkomite følger den 4-årige turnus, med mulighet for gjenvalg.

Av medlemmene som var tilstede kunne følgende tenke seg å bli oppnevnt til neste periode: Anne Veiteberg, Dag Arne Roum og Øyvind Mellem. Andre kandidatet ble foreslått i tillegg. Det rettes henvendelse til SMM og KFUK/KFUM vedrørende deres kandidater i komiteen. Personlisten forelegges Mellomkirkelig Råd for oppnevning på møtet i september.

**Vedtak:** De fraværende medlemmer i komiteen spørres om eventuell oppnevning for en ny periode.

Prosjektkomiteen understreket at det er viktig også å oppnevne vararepresentanter.

Andre kandidater ble foreslått. Personlisten forelegges Mellomkirkelig Råd for oppnevning på møtet i september.

#### Sak KUI 22/98: Innspill til neste års virksomhetsplan

- Konfirmantmateriell til "Forbruk og rettferd"  
En arbeidsgruppe bør nedsettes f.eks. med en fra Hundvåg i Stavanger og Per Øyvind Johansen fra Kråkerøy.
- Skandinavisk folkemesse (Forbruk og rettferd). Svein Helge orienterte om et mulig samarbeid med svenskene. Utvalget vil bli holdt orientert om framdriften.
- Internasjonalt utvalg/Jubileum 2000. Utvalget starter sitt arbeid høsten 98 (gjeldsslette, vennskapskontakt, forbruk/rettferd....)
- "Pilegrimsmesse" fra Asia. Estrid orienterte om et mulig samarbeid med Buddhistmisjonen og Kirkernes U-landsoplysning i Danmark.
- "Velsignelsen på mange språk". Det er fra lokale menigheter ytret ønske om å få en folder med velsignelsen på flere språk (engelsk, tysk, spansk, fransk, urdu, kroatisk osv.)
- Evaluering av KUI. Inger Kjersti Lindvigs hovedoppgave (ferdig okt.98) vil kunne gi gode retningslinjer for KUIs videre arbeid.
- Internett. Skal KUI knytte seg nærmere til Dnk's hjemmeside?



- Tema for neste år? "Ad fontes/til kildene" ble foreslått. (vann og ressurs-problematikk, Midtøsten, kirker under press.....)

- Studietur? NEKSA-studietur til Sør-Afrika er på forberedelsesstadiet.

Sak KUI 23/98: Møter

Følgende møter ble berammet høsten 1998:

-Onsdag 9.9.98 fellesmøte for KUI og Global Info kl. 12.00-14.30, med etterfølgende møte i KUI til kl. 17.00. Sted: Kirkens hus.

-Tirsdag 24.11.98 kl. 14.00-18.00 med påfølgende middag.

Sak KUI 24/98: Eventuelt

- Danske kirkedager 1.-5.7.98. Estrid deltar to dager med seminar om "Tekster og toner fra Sør". Invitert av Kirkernes U-landsopplysning, Danmark.

- Korsvei: Svein Helge deltar og tar med materiell fra KUI.

16/6-98

*Estrid Hessellund*

Svein Helge Rødahl

Estrid Hessellund



Sak MKR 30/98 d.

**NORGES KRISTNE RÅD**  
CHRISTIAN COUNCIL OF NORWAY



**REFERAT FRA STYREMØTE I NORGES KRISTNE RÅD**

19.mai 1998 kl. 10-15 i Kirkens hus.

Møtet begynte med andakt v/ Jorunn Wendel i kapellet.

Tilstede: Billy Taranger, Jorunn Wendel, Stig Utne, Odd Hjertås og Georg Müller.  
Fra administrasjonen: Ingrid Vad Nilsen, Lars-Erik Nordby og Svein Helge Rødahl (under sak 3/17.98).

Meldt forfall: Gerd Karin Røsæg.

Fraværende: Sveinung Lorentzen, A. Bruno Jacobsen.

**REFERATSAKER**

**1/9.98 UTVALGSLEDERMØTE.**

Referat fra møte med utvalgslederne i NKR 18.2.98.

Vedtak: Til orientering.

**1/10.98 BREV FRA NEKSA.**

NEKSA har ikke lenger økonomi til å betale 30 000 kr for sekretariatstjenester fra NKR. Sekretariatet arbeider med andre løsninger.

Vedtak: Til orientering.

**1/11.98 LIFE AND PEACE INSTITUTE.**

Årsmelding 1997. Kari Hay er norsk styrerepresentant.

Vedtak: Til orientering.

**1/12.98 Tid for tro.**

Referat fra kontaktmøte 17.2.98.

**Vedtak: Til orientering.**

**1/13.98**

**SALME-PROSJEKT**

Forberedende møte om opprettelse av norsk salmebase avholdt. Trossamfunnene invitert til å nominere medlemmer til en styringsgruppe med nødvendig kompetanse på ulike aktuelle felt innen 1.6.98. Styringsgruppen oppnevnes på neste styremøte.

**Vedtak: Til orientering.**

**1/14.98**

**"SMALL-ARMS CONSULTATION".**

Kirkens Nødhjelp m. fl opprettet en gruppe som arbeider for begrenning av håndvåpen. Konferanse med økumenisk deltagelse avholdt om moratorium for innførsel av håndvåpen til Vest-Afrika.

**Vedtak: Til orientering.**

**1/15.98**

**STIFTELSEN "OLJEBERGET".**

Stig Utnem redegjorde for opprettelsen av en norsk økumenisk stiftelse for å sikre driften av Augusta Victoria Hospitalet i Øst-Jerusalem.

**Vedtak: Til orientering.**

**1/16.98**

**AKTUELL OPPDATERING FRA SEKRETARIATET.**

Muntlig redegjørelse om aktuelle arbeidsoppgaver. Referat fra KISP 23.-24.april utdelt.

**Vedtak: Til orientering.**

**RAPPORTER**

**2/4.98**

**SUDAN.**

Skriftlig rapport fra pastoralt besøk til Sudan 13-23. oktober 1998.

**Vedtak: Til orientering.**

**2/5.98**

**RWANDA.**

Skriftlig rapport fra pastoralt besøk til Rwanda 16-23.2-98.

**Vedtak: Til orientering.**

**2/6.98**

**RAPPORT FRA GRUPPE I MKR OM KIRKEASYL.**

Billy Taranger har vært med i en gruppe nedsatt av Mellomkirkelig råd om kirkeasyl. Ingrid Vad Nilsen og Stig Utne var gruppens sekretærer. Rapporten foreligger nå.

**Vedtak: Til orientering.**

**2/7.98**

**FRIKIRKERÅDETS ÅRSMØTE.**

Det forelå rapport fra møtet. I samtalen ble det understreket hvor viktig det er at de samfunn som er medlemmer begge steder samordner sine utspill internt. Styrerepresentantene bør konsultere representative personer i sitt eget kirkesamfunn i viktige saker. Dette er nødvendig siden det sitter forskjellige representanter i de ulike styrene.

**Vedtak: Til orientering.**

**2/8.98**

**MØTE FOR NASJONALE KIRKERÅD I EUROPA.**

Skriftlig rapport ved Lars-Erik Nordby fra møte i Wales 19.-22.3.98. Rapport fra KEK om religionslovgivningen i Russland ble utdelt på møtet.

**Vedtak: Til orientering.**

**2/9.98**

**Leadership and Management-workshop, Maputo, Mosambik.**

Deltager rapport fra Ole Elias Holck forelå. Endelig rapport kommer senere.

**Vedtak: Til orientering.**

**2/10.98**

**NORDISK ØKUMENISK SEKRETÆRSAMLING.**

**Vedtak: Rapporten fra generalsekretæren tatt orientering.**

**2/11.98**

**RELIGIONSFRIHETSKONFERANSE 12.-15.8.1998.**

Stig Utne orienterte om "The Oslo Conference on Freedom of Religion and Belief". Menneskerettighetsjubileum i Gamle Losjen 13. august. Frikirkene, Den katolske kirke, Mellomkirkelig råd er med gjennom rådet for religions- og livssynssamfunn. Plenumsforedragene vil være åpne.

**Vedtak: Til orientering.**

## **SAKER**

### **3/10.98 NKRS SELVFORSTÅELSE/OPPGAVER - SAMARBEID MED NFR.**

Det ble lagt fram et samtaledokument.

**Vedtak:** Styret uttrykte tilfredshet med dokumentet og arbeider videre etter "Churches Together" modellen. Administrasjon bes vurdere hvordan dette best nedfelles i statutter, annet regelverk og arbeidsplan for NKR.

### **3/11.98 REGNSKAP 1997 / BUDSJETTKONTROLL.**

**Vedtak:** Styret tar imot regnskapet for 1997 og anbefaler at dette godkjennes av rådsrådet under forutsetning av revisors godkjenning.

### **3/12.98 RÅDSMØTE, STED, TEMA.**

**Vedtak:** Den norske kirke forespørres om å være vertskap for rådsrådet 1998 og temaet for møte blir: Forholdet mellom Stat og kirke med svensk innleder som kan redegjøre for situasjonen etter oppløsningen av statskirkeordningen.

### **3/13.98 VEDTEKTSENDRINGER/SAKER FOR UTSENDING TIL MEDLEMSAMFUNNENE FØR RÅDSMØTET.**

a) Statuttene § 5 - STYRE.

Styret anbefaler overfor rådsrådet å endre statuttene § 5 til:

"Styret består av 9 medlemmer og ledes av rådets leder.

Styrets medlemmer velges for 2 år om gangen. 4 av de ordinære medlemmene står på valg hvert år.

Hver styrerepresentant har en personlig vararepresentant.

Styremedlemmer har møte og talerett i rådsrådet, (heretter som før.)"

b) Kontingent for observatører:

Forslag til vedtak på rådsrådet:

Kontingentsats for observatører: Kr 1000 pluss kr 1 pr. medlem, begrenset oppad til kr 15 000.

c) Observatørstatus:

Forslag til vedtak på rådsrådet:

Styret får fullmakt til å innvilge nye søkere observatørstatus.

d) Søknad om medlemskap fra Den Rumenske Ortodokse Menighet i Norge.

**Vedtak:** Søknaden sendes medlemskirkene til uttalelse før rådsrådet.

Jevnf. vedtak i sak 3.40/97 hvor styret anbefaler medlemskap.

**3/14.98. ORTODOKSE MEDLEMSKIRKER, CHRIST CATHOLIC CHURCH INTERNATIONAL.**

Den norske ortodokse kirke har nå byttet navn til Christ Catholic Church International (CCCI). Kirken ledes nå i Norge av protoprestbryter F. Johannes Ephrem+ (Trond Kverno). Biskop Stefan+ (Leif Roger Robbestad) er ute av ledelsen av kirken.

**Vedtak:**

a) Ved søknad om medlemskap i NKR forventes det at det har gått minst 5 år fra menighetens etablering.

b) NKR ønsker - i kontakt med våre ortodokse medlemsamfunn - å finne fram til hvordan vi på beste måte kan legge til rette for kontakt, forståelse og samarbeid mellom ortodokse menigheter i Norge.

**3/15. 98 MEDLEMSKAP I FRIKIRKELIG STUDIEFORBUND.**

NKR er ikke berettiget til støtte gjennom studierådene. I flere saker forhindrer dette oss fra å søke om midler.

**Vedtak:** NKR søker medlemskap i Frikirkelig Studieforbund for å bli støtteberettiget ved søknader om støtte til pedagogisk utviklingsarbeid mm.

**3/16.98 OPPNEVNING TIL NEKSA.**

Saken utsettes til MKR har hatt saken oppe..

**3/17.98 JUBILEUM 2000**

Svein Helge Rødahl ga en generell informasjon/oppdatering og redegjorde spesielt om:

- Hyrdebrev/Hyrdereise
- Gudstjenestearbeidet
- "Dette tror vi"
- Bønneuken.

**Vedtak:**

Styret i NKR oppfordrer kirkeledere i Norge til å delta i arbeidet med å få fram et hyrdebrev til alle norske menigheter. 1. Søndag i advent 1999. Dette inkluderer to samlinger i 1999, en våren 1999 i Oslo og en reise til Betlehem i oktober 1999.

**3/18.98 ØKUMENISK KVINNEFESTIVAL I ÅR 2000.**

Norges kristne råd v/NØKK, Kirkerådet for Den norske kirke og Ris menighet ønsker å arrangere en økumenisk kvinnefestival i august 2000.

**Vedtak:**

**Forutsatt at NØKK, Dnk og Ris menighet alle fatter positive vedtak om deltagelse i arbeidet med "Økumenisk kvinnefestival", gir styret i NKR sin tilslutning til at prosjektet realiseres. Det er en forutsetning at prosjektet ikke belaster NKR's driftsbudsjett uten forutgående styrebehandling.**

**3/19.98 "STATSMAKT OG KIRKEKAMP I ET MENNESKERETTIGHETSPERSPEKTIV".**

På en konferanse arrangert av Mellomkirkelig Råd i forbindelse med KVs 50 års markering la Gunnar Stålsett fram et forslag om at Norges kristne råd skulle ta initiativ til en bred konsultasjon om kirkene og menneskerettighetene i det 20. århundre.

**Vedtak: NKR arbeider videre med planene om å lage en konsultasjon om kirkene og menneskerettighetene i det 20. århundre. Konsultasjonen må bygge på et forskningsbasert forarbeid.**

**Mellomkirkelig råd er samarbeidspartner i det videre arbeidet.**

**3/20.98. ENDREDE PORTOTAKSTER VANSKELIGGJØR UTSENDELSE AV MENIGHETSBLADER.**

Jorunn Wendel tok opp de vansker som mange menighetsblader har fått etter at reglene for Postens utsendelse av menighetsblader er blitt endret 1. april

**Vedtak: Saken oversendes til Administrativt-Juridisk Utvalg for videre oppfølging.**

Lars-Erik Nordby  
Referent



REFERAT fra møte i  
SAMARBEIDSRÅD FOR MENIGHET OG MISJON  
11.mai 1998

---

Møtet var et fellesmøte med de regionale misjonskonsulenter/  
SMM-utvalg. Møtested var Kirkerådet.

Til stede:

- Den Nordiske Kristne Buddhistmisjon:  
Ernst Harbakk  
Jon Andreas Hasle
- Den Norske Israelsmisjon:  
Ann-Cathrine Kvistad
- Den norske Santalmisjon:  
Tore Seierstad  
Kristin Bøhler
- Den Norske Tibetmisjon:  
Einar Kippenes
- Det Norske Misjonsselskap:  
Tor B. Jørgensen  
Rune Rasmussen  
Bjarte Thorsen
- Kirkemøtet:  
Erling Pettersen (deler av møtet)  
Stig Utnem (deler av møtet)
- Prosjektleder SMM:  
Tore Laugerud
- Regionale misjonskonsulenter:  
Bjørn-Eddy Andersen (Tunsberg BD)  
Roald Byberg (Stavanger BD)  
Lino Lubiana (Borg BD)  
Astrid Silnes (Møre BD)  
Lars Bernhard Ølberg (Sør-Hålogaland BD)  
Atle Ølstørn (Nidaros BD)

- Representanter fra regionale SMM-utvalg:
  - Tor Dag Kjosavik (Bjørgvin)
  - Sverre Nordhus (Nord-Hålogaland)
  - Torunn Pedersen (Agder)
  - Else Storaas Vatne (Oslo)

Forfall: Odd Bondevik, bispemøtet.

Møtet ble åpnet med bønn i kapellet.

Det utsendte forslag til dagsorden ble godkjent med innlemmelse av to nye referatsaker (SAK 9 h og i)

#### SAK SMM 9/98: REFERATSAKER OG INFORMASJONER

a) *Protokollen fra SMM-møtet 26.01.98* ble godkjent.

b) *Nytt fra NØM/MKR.*

Et uoffisielt referat fra samtalen mellom SMM og NØM 19.03.98 og deler av LVFs offisielle generalforsamlingsrapport var sendt ut på forhånd. Stig Utne orienterte: Samtalene NØM-SMM har vist at disse to organene bør ha kontakt. Det er behov for en tydeligere avtalt ansvarsfordeling. MKR vil invitere misjonsorganisasjonene til å være observatører i den nyopprettede nasjonalkomiteen for LVF i Norge, som består av DNK og DELF. DNKs nylig gjennomførte delegasjonsreise til Midt-Østen har vist at Midt-Østen er et meget viktig erfaringssted for samarbeid mellom kristne og muslimer. Det kristne nærvarer i Det hellige land er truet.

c) *Nytt fra Kirkerådet.*

Erling Pettersen orienterte: KR ønsker å gi SMM anledning til å gi innspill og legge premisser for misjon i det nye mål- og strategidokument for DNK som er under utarbeidelse. 20.05 vil KR avholde et dialogmøte med ulike kirkekritiske nettverk. Stat-kirke kommisjonen er i arbeid. Den ønsker å invitere en rekke organer til samtaler, deriblant SMM.

d) *KIFO-prosjekt om misjon i menighetene.*

Prosjektbeskrivelse var sendt ut på forhånd. Tore Laugerud orienterte: Det er gjennomført en første runde med feltarbeid i de fire valgte bispedømmene Borg, Oslo, Stavanger og Sør-

Hålogaland. Gjennom denne er det plukket ut fire regioner for nærmere fokusering: Sarpsborg prosti, menighetene i Bærum kommune, Sandnes og Indre Helgeland prostier. Det arbeides nå med spørreskjemaer som skal sendes til menighetsrådsmedlemmer og ansatte i disse regionene.

*e) Kontakt DnS-Borg biskop.*

Diverse papirer vedrørende DnS ansatte Bo-Jo Hermansens fraskrivelse av biskopens tilsyn var sendt ut på forhånd. Tore Seierstad orienterte: En mindre gruppe i DnS arbeider aktivt i menighetene "for å vise at man kan oppnå resultater uten SMM". Formelle relasjoner, bl.a. inngåelse av avtaler er lagt til regionkontoret i Oslo. SMM tok orienteringen til etterretning.

*f) DnS og Misjon i Møre.*

Kopi av styrevedtak i DnS var sendt ut på forhånd. Astrid Silnes la også fram et brev fra DnS, region Møre og orienterte: Kretssammenslutning har ført til at tidl. Sunnmøre krets sin reservasjon mot SMM-samarbeidet har fått knapt flertall i styret for den nye region Møre. Saken er administrativt løst ved at hovedkontoret viderefører DnSs engasjement i Misjon i Møre gjennom regionlederen. Misjonskonsulenten opplever allikevel situasjonen som vanskelig. DnS ble bedt om å bidra til at deres folk viser gode samarbeidsholdninger lokalt.

*g) Oppdatert evalueringsrapport SMM, 1994-97.*

Ny sisteside til rapporten med oppdatert tallmateriale pr. 01.01.98 var sendt ut på forhånd. En ber om at denne siden byttes ut med sistesiden i den tidligere vedtatte evalueringsrapporten for 1994-97. Tallmaterialet viser at antall samarbeidsavtaler mellom menigheter og SMM-organisasjonene har økt fra 219 i 1994 til 490 ved siste årsskifte (124 %). Misjonsorganisasjonenes inntekter fra menighetene har i samme tidsrom økt fra 11,3 til 13,3 mill. kr. (18 %)

*h) Budsjett for misjonskonsulenten i Sør-Hålogaland.*

Det har vært visse budsjettvanskeligheter i Sør-Hålogaland. SMM samtalte om situasjonen og mener at et foreliggende initiativ fra BDR har lagt det nødvendige grunnlag for at saken kan løses gjennom det regionale SMM-utvalg. SMM ønsker å innskjerpe overfor de regionale misjonsutvalgene at når det gjelder Tibetmisjonen og Buddhistmisjonen må alle saker som vedrører økonomi tas opp direkte med deres hovedkontorer.

*i) Invitasjon til Hamar bispedømmeråd.*

I Hamar bispedømme er stillingen for misjonskonsulent avsluttet, og det regionale SMM-utvalg er for tiden ikke fungerende.

I denne situasjonen sendte prosjektleder i samråd med SMMs leder en invitasjon til Hamar BDR om å delta på SMM-samlingen. SMM tar dette til etterretning, og ønsker å ta spørsmålet opp på prinsipiell basis i en senere sak.

#### SAK SMM 10/98: 2000-ÅRS JUBILEET OG MISJON

Informasjonsfolder om jubileumsplanene var sendt ut på forhånd. Ingrid Vad-Nilsen orienterte: Jubileet er en åpen mulighet hvor hvem som helst kan benytte jubileumseffekten til å spille inn. Misjonen bør utnytte denne muligheten. SMM vil bli invitert til deltagelse i Internasjonal komite.

I samtalen ble det bl.a. pekt på Misjon i Åpenbaringstiden og Hellig Tre-kongers festen hvor en kan spille på temaet: gi Jesus-gaven videre. Det er viktig å skape/bygge på eksisterende materiell og tenne folk rundt dette. Kirkerådsdirektøren understreket viktigheten av å være med regionalt: det er der tyngden vil ligge. Fylkesstrukturen vil være førende. Kirken og misjonsorganisasjonene må bli med når fylkene/kommunene nedsetter sitt. Gode ideer som oppstår regionalt bør sendes inn sentralt for spredning. SMM bør vurdere å nedsette noen arbeidsgrupper. Utspillene må være konkrete.

Vedtak:

1) *SMM takker for orienteringen og ser store muligheter i å bruke jubileet til å skape fornyet misjonsengasjement.*

2) *SMM ber AU komme med konkrete forslag til utfordringer for SMM til neste møte.*

#### SAK SMM 11/98: SMM-BESØK VED DE TEOLOGISKE FAKULTETER

Som en konkret oppfølging av strategiplanen er det gjennomført kontaktsamtaler med MHS (02.04) og MF (15.04). Referat fra MF-samtalene var sendt ut på forhånd. Referat fra MHS-samtalene ble framlagt på møtet. Prosjektleder summerte opp noen viktige punkter, og orienterte om at det i etterkant hadde funnet sted et gledelig gjennomslag med hensyn til misjonens plass i forslaget til ny studieplan for MF. En kommentarrunde viste at SMM-partene hadde opplevd de to besøkene som svært nyttige.

Vedtak:

*SMM ber om en samlet rapport med oppfølgingsangivelser når det er gjennomført samtaler med alle tre fakultetene.*

### SAK SMM 12/98: MISJON OG SPIRITUALITET

Saken er en oppfølging av strategiplanen. På grunnlag av et møte i en arbeidsgruppe bestående av Torbjørn Lied, Jon Andreas Hasle og Tore Laugerud var det forhånd sendt ut et notat av Jon Andreas Hasle.

SMM sluttet seg i hovedsak til de planer notatet presenterer, men diskuterte innholdet i en del av programformuleringene. Man ønsker å ta opp de grunnleggende aspekter ved misjon og spiritualitet.

#### Vedtak:

1) SMM takker for notatet og oppretter en prosjektgruppe betående av Jon Andreas Hasle, Rune Rasmussen og Hans Thore Løvaas for å arbeide videre med realiseringen av prosjektet.

2) SMM ønsker å fokusere på følgende spørsmål:

- kirkens/misjonens forhold til spirituelle erfaringer som gjøres innenfor rammen av andre religioner ute og hjemme (jf "New Age")
- Spiritualitet i "Sør" som kilde og kraft for kirker i nord - hvordan overføre impulser
- Forholdet mellom indre liv og utadrettet tjeneste - en spiritualitet som driver til misjon

3) Prosjektgruppa melder tilbake til AU/SMM.

### SAK SMM 13/98 MISJON I ÅPENBARINGSTIDEN

Referat fra møte i prosjektgruppa Misjon i Åpenbaringstiden, som angir tiltakene for åpenbaringstiden -99 var sendt ut på forhånd.

#### Vedtak:

SMM takker for orienteringen og ber misjonskonsulentene og de regionale SMM-utvalg følge opp tiltakene overfor menighetene.

### SAK SMM 14/98: MISJON I FORKYNNELSEN

Saken er en oppfølging av SMMs strategiplan. Et notat var sendt ut på forhånd. Bl.a. planlegges det et hefte med prekantips til en del utvalgte dager i kirkeåret, utgitt i år 2000.

#### Vedtak:

1) SMM takker for innspillet og ber om at alt relevant materiale med tanke på misjon i forkynnelsen sendes inn.

2) Misjonskonsulentene og de regionale SMM-utvalg bes være aktive med tanke på deltagelse i de prostivise tekstgjennomgåelsene.

#### SAK SMM 15/98 MØTEPLAN FOR HØSTEN

Neste møte i SMM blir mandag 7. september 1998 kl.0930-1400.  
En ønsket ikke å avtale videre møtevirksomhet grunnet biskop Odd Bondeviks fravær.

#### SAK SMM 16/98 RAPPORT FRA MISJONSKONSULENTENE/BISPEDØMMENE

Misjonskonsulentene og de øvrige representantene fra de regionale SMM-utvalgene rapporterte fra bispedømmene med utgangspunkt i skriftlige rapporter som ble framlagt på møtet. For detaljer henvises det til disse.

Det framkom en del informasjon man ønsket å sette på dagsorden for videre drøftinger. Disse fant sted påfølgende dag i et møte mellom SMMs prosjektleder og de regionale representantene. Det vises til eget referat fra dette møtet.

#### SAK SMM 17/98 MISJONSKONSULENTSTILLINGENE, OPPLEGG FOR EVALUERING AV TREÅRS-PERIODEN

Vedtak:

1) AU bes sette i gang en evalueringsprosess fra høsten av, som involverer KR og bispedømmene.

2) Misjonsorganisasjonene bes sette i gang tilsvarende prosesser.

3) Evalueringen og avklaring m.h.t. videreføring av konsulentstillinger må være avsluttet i løpet av våren 1999.

Tore Laugerud  
-ref.

**THE OSLO DECLARATION**  
**on**  
**FREEDOM OF RELIGION OR BELIEF**

*Whereas* the Oslo Conference on Freedom of Religion or Belief, meeting in celebration of the fiftieth anniversary of the Universal Declaration of Human Rights, reaffirms that every person has the right to freedom of religion or belief;

*And whereas* participants in the Oslo Conference have accepted the challenge to build an international coalition and to develop a strategic plan of action to achieve substantial progress in and give practical support to the implementation of Article 18 of the Universal Declaration of Human Rights, Article 18 of the International Covenant on Civil and Political Rights, and the 1981 United Nations Declaration on the Elimination of All Forms of Intolerance and of Discrimination Based on Religion or Belief;

*Therefore*, we the participants in the Oslo Conference:

*Recognize* that religions and beliefs teach peace and good will;

*Recognize* that religions and beliefs may be misused to cause intolerance, discrimination and prejudice, and have all too often been used to deny the rights and freedoms of others;

*Affirm* that every human being has a responsibility to condemn discrimination and intolerance based on religion or belief, and to apply religion or belief in support of human dignity and peace;

*Consider* the founding of the United Nations and the adoption of the Universal Declaration of Human Rights to be watershed events, in which the world community recognized for the first time that the existence of human rights transcends the laws of sovereign states;

*Confirm* that Article 18 of both the Universal Declaration of Human Rights and of the International Covenant on Civil and Political Rights together with other instruments create both a mandate for freedom of religion or belief and a universal standard around which we wish to rally;

*Recognize* that the U.N. has made significant accomplishments in strengthening this universal standard by passage of the 1981 U.N. Declaration on the Elimination of All Forms of Intolerance and of Discrimination Based on Religion or Belief, by the appointment of a Special Rapporteur to monitor its implementation, and by further defining freedom of religion or belief in the General Comment on Article 18 of the International Covenant on Civil and Political Rights;

*Recommend* that the U.N. Commission on Human Rights change the title of the Rapporteur to Special Rapporteur on Freedom of Religion or Belief;

*Urge* increased financial and personnel support to the U.N. to implement the work of the Special Rapporteur and his recommendations;

*Request* the U.N. High Commissioner for Human Rights to develop a coordinated plan to focus resources of the United Nations, including all specialized agencies and bodies such as UNESCO, ILO, UNDP, and UNHCR on problems involving freedom of religion or belief;

*Call for* UNESCO to expand its work for peace through religious and cultural dialogue and encourage intensified co-operation with UNESCO in this field;

*Urge* scholars and teachers to study and apply the Universal Declaration of Human Rights, the International Covenant on Civil and Political Rights and the 1981 Declaration as universal standards on freedom of religion or belief and as a way to solve problems of intolerance and discrimination caused by competing beliefs;

*Challenge* governments, religious bodies, interfaith associations, humanist communities, non-governmental organizations and academic institutions to create educational programs using the 1981 Declaration as a universal standard to build a culture of tolerance and understanding and respect between people of diverse beliefs;

*Further urge* U.N. member states to use the 1981 Declaration and other relevant instruments to mediate, negotiate, and resolve intolerance, discrimination, injustice and violence in conflicts where religion or belief plays a role;

*Support* research and development of other informational resources and methodologies for collecting information, monitoring compliance and initiating comparative country studies to strengthen the work of the United Nations and protect freedom of religion or belief;

*Urge* the organizers and sponsors of the Oslo Conference, in consultation with Conference participants:

to review the discussions and recommendations of the Conference, with the purpose of creating an "Oslo Coalition on Freedom of Religion or Belief," inviting support and participation by governments, religious or belief communities, academic institutions and non-governmental organizations; and

to develop a strategic plan of action and seek funding to carry out programs and projects based on its recommendations, in cooperation with the United Nations system.



## RAPPORT FRA LWF RÅDSMØTE I GENÈVE 8. - 17. JUNI 1998

### INNLEDNING

Det var første gang rådet møtte etter generalforsamlingen i Hong Kong og forhandlingene var i noen grad preget av behovet flere deltakere hadde for å gjøre seg kjent med rutiner og oppgaver. Det samme gjelder for mitt vedkommende som advicer til DMD. At møtet likevel ble en positiv erfaring skyldes bl.a. inkluderende holdning fra stab og mer erfarne møtedeltakere. Tonen var åpen og uten vesentlige spenninger.

### ARBEIDET I DMD

Stikkordmessig vil jeg peke på noen av de temaene som preget forhandlingene i DMD-komiteen:

#### 1. Misjonsforståelsen

Hong Kong-møtet oppfattes å ha gitt et klart mandat i retning av å styrke misjonsengasjementet i LWF. Det ble fremmet forslag om å reformulere DMD's mandat slik at dette blir tydeliggjort. Den planlagte misjonskonsultasjonen i Nairobi i oktober forventes å gi viktige føringer til fornyelse av misjonsforståelse, og det er lagt vekt på at praktiske erfaringer skal knyttes til teologiske refleksjoner. Det er sendt et spørreskjema til alle medlemskirkene som ledd i forberedelsen til denne konferansen, og svarene som nå begynner å komme inn, vil bli analysert og lagt fram for konferansen. Fra stabens side legges det vekt på en "holistisk" misjonsforståelse, noe som av noen oppfattes som for altomfattende og for lite konsentrert om evangeliseringsoppdraget.

#### 2. Luthersk identitet

Ønske om å styrke bevisstheten om luthersk identitet ble gjort til et sentralt anliggende bl.a. på grunn av presidentens tale om rettferdiggjørelseslæren. Det ble bestemt at dette skulle følges opp på neste årskomiteemøte og da forhåpentligvis knyttet til en drøfting av DMD's bestemte mandat.

#### 3. Forholdet til OCS (Office for Communication Services)

På et felles møte med programkomiteen for OCS kom det frem at det er en viss spenning om arbeidsfordelingen mellom OCS og DMD. Fram for alt gjelder dette hvem som skal ha ansvaret for kontakten med medlemskirkene i informasjonsanliggender. OCS har utarbeidet et opplegg for å utvikle en helhetlig informasjonspolicy for LWF og det er planlagt en konsultasjon om dette i 1999. Forhåpentligvis vil dette bidra til å gi større klarhet om relasjonene mellom de to organene.

#### 4. Programarbeidet

"Statement of needs" ble etter min oppfatning presentert på en for rutinemessig måte med for få muligheter til å få fram ulike tyngdepunkter og utviklingstendenser. Det ble fra stabens side signalisert at dette vil bli annerledes neste år.

## 5. Education

Det ble beklaget at desken for education fortsatt er ledig til tross for klare anmodninger fra Hong Kong-forsamlingen om å gjøre education til et prioritert område. Denne holdningen ble forsterket da saken ble lagt fram for rådet som sterkt anmodet generalsekretæren om å sikre ressurser for at dette området kunne ivaretas.

## 6. Spørsmål om prioritering

Reduksjonen av staben de siste årene og prognosen om fortsatt økonomiske nedskjæringer de kommende årene preget diskusjonen om de fleste foregående punkter. Det blir spennende å se om den prosessen som er satt i gang for å klargjøre prioriterte mål og handlingsområder for LWF, vil gi en felles oppfatning av hvilke valg som må gjøres. Det kan se ut som den valgte prosessen er vel omstendelig og tidkrevende. På den annen side fortsetter arbeidsbyrden i stor grad som før, men fordelt på færre medarbeidere. Samtidig anbefaler generalforsamlingen og andre organer stadig flere arbeidsoppgaver for LWF. I DMD og rådet ble det advart mot en utvikling hvor pengestrømmen bestemmer de strategiske valg. Fra noen hold, bl.a. svensk, er det foreslått å overføre til KV de oppgaver som ikke er spesifikt knyttet til LWF's egenart. Dette kan etter min oppfatning åpne for en forståelse av LWF som innebærer en bevegelse bort fra "communitotanken" og mer i retning av å administrere tradisjonelle teologiske anliggender.

## RÅDSMØTET

Det er ikke naturlig å ta med i denne rapporten en gjennomgang av alle de sakene som ble behandlet av rådet. Uten tvil var diskusjonen om "Joint declaration" (JD) og vedtaket vedr. dette dokumentet den sak som var imøtesett med størst interesse, og selve vedtaket må kunne oppfattes som historisk. Ut over det som er kommet fram i pressemeldingene vil jeg kommentere følgende:

1. Tallenes klare tale. Av 86 svar har 79 medlemskirker svart ja, 5 har svart nei og 2 svar er uklare. Vedtaket i rådet var enstemmig, noe som var mulig etter intense forhandlinger i komiteen som maktet å legge fram en enstemmig innstilling. Det er en glede å konstatere at Sven Oppegaard har spilt en aktiv og konstruktiv rolle i dette arbeidet.
2. Det er tydeliggjort hva slags konsensus det her er tale om. Det skjelnes mellom en konsensus i selve dokumentet, det vil si den måten dokumentet fremstiller rettferdiggjørelseslæren på og som innebærer et sammenfall av luthersk og romersk-katolsk lære. På den annen side tales det om konsensus med dokumentet, det vil si et tilsvarende sammenfall med egen kirkes oppfatning av rettferdiggjørelseslæren. Samtidig understrekes det at en slik konsensus ikke er eksklusiv i den forstand at den pretenderer å si i alt om rettferdiggjørelseslæren, men den er tilstrekkelig til å gi en sakssvarende framstilling av den. Det tales i denne sammenheng om den "differentiatde" konsensus.
3. I dette ligger det en oppfatning av at arbeidet med forståelsen av rettferdiggjørelseslæren skal fortsette, bl.a. knyttet til temaer som er angitt i dokumentets § 43. Dette skal imidlertid ikke forstås som om arbeidet med JD ikke er slutført. I og med vedtaket i rådet er LWFs samtale med den Romersk katolske kirke om rettferdiggjørelseslæren brakt til et foreløpig lykkelig slutt punkt.

4. Flere av rådsmedlemmene gav i sine innlegg uttrykk for JDs pastorale betydning i deres respektive medlemskirkers lokale kontekst. Dokumentets innholdsmessige kvaliteter kom dermed noe i bakgrunnen og det kunne gis inntrykk av at de betenkninger bl.a. tyske teologer har fremført i forhold til enkelte formuleringer i JD teksten, skal ha like stor vekt som de positive konsensusformuleringene. Det ville være beklagelig om den oppfatningen av JD skulle bli stående.

## SLUTTKOMMENTAR

Representantene fra Den norske kirke som var tilstede på rådsmøtet hadde flere nyttige og trivelige møter underveis i prosessen, og det kan rapporteres om god og konstruktiv lagånd. Neste års rådsmøte er lagt til Bratislava i Slovakia, og vil bli holdt i tidsrommet 22. – 29. juni.

Oslo 21. juni 1998.

Kjell Nordstokke



(Translation)

## PRESIDENT'S ADDRESS

### Life is more – Concerning God's Justice amidst Humankind

#### The Joint Declaration on the Doctrine of Justification – Significance and Possibilities for the Ecumenical Movement

Ladies and Gentlemen, dear Sisters and Brothers,

- (1) Almost one year has gone by since the Assembly in Hong Kong at which we as members of the Council were jointly entrusted with major responsibility for the LWF. During the first year our theological discussions have been mainly determined by the debate about the Joint Declaration (JD) on the Doctrine of Justification with the Roman Catholic Church. The consequence was and still is that our work has been concentrated on the **central point of Reformation theology** – the justification of the sinner by grace alone through faith.
- (2) Since my election I have made two major journeys in my capacity as President. In January 1998, on the occasion of the induction of Munib Younan as the Evangelical Lutheran Bishop in Jerusalem, I visited the Near East and had talks with President Weizmann, President Arafat, Crown Prince Hassan and the Prime Minister of Jordan and, in particular, also on the future of the Augusta Victoria Hospital on the Mount of Olives. I still remember the thought provoking words of President Arafat on Christmas Evening (6 January) during our encounter in Bethlehem where Jesus was born. Arafat said, "The Christians must not allow the year 2000 to be taken away from them." The millennium could be swallowed up rapidly by commerce and a vast display of fireworks. On the other hand it is important that the historical churches, which maintain continuity with the gospel of Jesus Christ, do not abandon the field of interpreting time, life and the future to other "global players". In view of the increasing lack of perspective in the world, the Christian approach to life is indeed of great significance and I should like to describe it by the title of this address: **Life is more – Concerning God's Justice amidst Humankind** – more than food and clothing, more than market and profit, performance and success (Matthew 6:25ff.).
- (3) The relevance of this message of Jesus Christ also became very obvious to me on my second journey through Central and Latin America. I was the guest of the Lutheran churches in El Salvador, Nicaragua, Suriname, Brazil and Argentina. In those societies, which have been ravaged by civil wars and profound political, social and economic ruptures, the **question of justice** is simply the key question. When faced with deep gulfs, how can one create justice between poor and rich, perpetrators and victims, the indebted and the creditors? And what role can the historical churches play in this? Because one thing became crystal clear to me on this visit: if you allow hopelessness to increase, you will nourish radicalism. As churches we must bring our own hope to bear against hopelessness, our own solidarity against the destruction and

division of human beings and humanity, and our own understanding of worldwide communion in the body of Christ against the brutal globalization of the market.

- (4) So I shall refer to the relevance of my impressions of this journey as I now turn to questions of content concerning the theological core of our existence as churches and concentrate, for obvious reasons, on the message of justification as central to my reflections. I shall proceed in four steps:
- (5)
1. **Justification – a contemporary linguistic problem**
  2. **Justification as the center of the Scriptures – The message of Jesus' parables**
  3. **The theology of justification in our time**
  4. **Lutheran identity in a worldwide context**

#### **Justification – a contemporary linguistic problem**

- (6) As a result of the Joint Declaration, the issue of justification has emerged from the academic debate again after a long period and become a focus of ecclesiastical and ecumenical interest. In the process, however, unexpected linguistic problems have arisen. This applies, at least, to the German speaking areas. In Germany we have considerable difficulties in communicating between the **linguistic traditions in theology which have developed separately** for centuries in Protestantism and Catholicism. And it seems to be even more difficult to go beyond the realm of theological experts and make clear to our congregations what the issue of justification is all about and why this particular question should be a central focus for Christian theology.
- (7) One explanation for this **dual problem of language** may be that the conceptual framework in which the theological cipher of the "justification of the sinner by grace alone" has its roots is now alien to us. The late Middle Ages, which formed the context in which the Reformation began, laid special emphasis on an eschatological and forensic approach. The great and final divine judgement and the separation between heaven and hell were painted in apocalyptic images. These stimulated religious fears. And these were increasingly exploited by the churches, especially in Luther's time. So Luther with his criticism of the sale of indulgences touched the nerve of his day. But, however fundamentally his arguments differed from the current theology of penance as he reflected on the sources of the faith, he was still conditioned by the thinking of that time.
- (8) In order to solve this problem of language, we need to be able to separate the **fundamental theological truth of the theology of justification** from the expressions of those days. Luther's theology of justification had indeed touched on something central to the fears and hopes of people not only of his time; he had in fact succeeded in identifying something **central to the Holy Scriptures** in theological terms: the fear human beings have that their lives will be a failure, combined simultaneously with the hope that life is more than what each individual makes or fails to make of it. In this polarity between fear and hope we encounter what Luther meant by justification at a central point of Jesus' parables, namely in his "parables of a life worth living".

- (9) It might therefore be worthwhile tracing Luther's way back to the **fundamentals of the parables**. That is what I shall now attempt in my second section, but not before mentioning the surprisingly great interest with which the JD has been received almost everywhere in the churches I visited in Central and Latin America on both the Lutheran and the Roman Catholic side. **Brazil is a striking example of this**. After a process of common consultation, both churches published a most admirable joint declaration and statement.
- (10) I can understand this interest in the present context. The relevance of the search for law and justice in the situation of growing social and structural violence in Central and Latin America is obvious to everyone. It is not a theoretical issue. It is **fundamental for life and life in community**. Therefore my attempt to describe the social consequences of the message of justification (lectures in São Leopoldo and Buenos Aires), which I shall now describe, was received with considerable agreement. A further reason for this openness, in my view, is that the historical churches are faced with growing religious and Christian movements and cannot relax in a self-satisfied way; they **depend on dialogue** – a dialogue to prepare the ground for broader cooperation. The JD offers the opportunity of taking up the dialogue at the precise point where the rupture took place during the Reformation.

#### **Justification as the center of the Scriptures – the message of Jesus' parables**

- (11) The Gospels contain many references to Jesus' having fellowship around the table with people who were normally described as tax collectors and sinners. Jesus' proximity to them became a stumbling block and a ground for criticism or even for public debate. What Jesus said in that context is the **bedrock of what was later called the doctrine of justification**. Jesus' parables of the lost demonstrate particularly clearly what he wanted to convey: God shows mercy to those who are guilty. **The supreme form of justice is grace**.
- (12) In his parables Jesus tells how God goes out to find people in their lostness, fights for their lives, looks for them and carries them. The most telling account is the parable of the lost son (Luke 15) which is Jesus' immediate response to the protest of the doctors of the law against his sitting at table with tax collectors and sinners: contrary to all expectations the father welcomes his lost son with a kiss and an embrace. He accepts him again as his son despite all that has happened. The joy at finding him develops into a celebration. Its intensity exceeds all the requirements of retributive justice which the brother who had stayed at home voices in his disappointment.
- (13) This reveals the **goal to which Jesus is committed in his understanding of justice: seeking what is lost**. Closely related to this, although it pursues its own aim, is what could be described as the **social dimension of justification**. It is perhaps expressed most vividly in the parable of the workers in the vineyard (Matthew 20). At daybreak the owner of a vineyard engages a number of workers to work for him. They have reached agreement on the day's wage and start work early. Several times in the course of the day other workers join them, the last just before the working day ends. When the wages are paid out in the evening there is an outcry. Everyone without exception

receives the wage for a full day. At the end the owner of the vineyard says, not accusingly or reproachfully but more in an appeal for approval, "Is your eye evil because I am good?"

- (14) This parable in particular makes clear that Jesus does not see a contradiction between the actions of the just and help for the lost. **He does not play off "grace before law" against law**; rather, he appeals for consent to acting out of kindness towards those for whom there is no other way into the community and to life. In this sense it is not a matter of contrasting justice here with grace there. What matters is that the supreme form of justice is grace – **a grace the aim of which is to raise up what is lying on the ground** and to grant life in its fullness for the first time.
- (15) At this point I should like to recall the lively discussion in the lecture hall of ISEDET in Buenos Aires. The background is as follows: in Argentina alone under the military dictatorship about 30,000 people disappeared, were tortured and killed and their fate has still not been clarified. The women of the Plaza de Mayo with whom I spoke have continued for more than 10 years with their weekly demonstration to remind people of these unpunished crimes against humanity which state institutions are still committing to some extent even today. This led to the question whether an interpretation that grace is the supreme form of justice is not inevitably suspect of being "cheap grace" in a state which grants criminals **amnesty or impunity**. In the discussion, Bishop Medardo Gómez attempted to draw a line by defining crimes against humanity as sin against the Holy Spirit and thus unpardonable. The decisive question, in my opinion, is what are the consequences of the message of justification for the way we deal with historical, political guilt?
- (16) Christian convictions do not have an immediate effect in the realm of state and political action. This does not mean that they have no consequences. On the contrary, the Christian understanding of grace and forgiveness and the image of human beings derived from it are of great significance for developing an ethical consensus as a basis for positive law. Law and thus the state as well depend on **prerequisites which they cannot create for themselves**.
- (17) I still believe that the ideas of Dietrich Bonhoeffer in the fragments of his ethics point us in the right theological direction. Bonhoeffer distinguishes between the justification of the individual who shares (*sola fide*) in the figure of Christ (cross and resurrection – *theologia crucis*) and the gradual **formation of scars over the guilt of the nations**. He speaks of "**forgiveness within history**" being able to develop all the more effectively when the church of Jesus Christ, as the origin of all forgiveness, justification and renewal, is granted space among the nations.<sup>1</sup> This slow process of

---

<sup>1</sup> "For the nations there is only a healing of the wound, a cicatrization of guilt, in the return to order, to justice, to peace.... This does not, of course, mean that the guilt is justified, or that it is removed or forgiven. The guilt continues, but the wound which it has inflicted is healed.... [Thus] in the historical life of the nations there can always be only a gradual process of healing.... This forgiveness within history can come only when the wound of guilt is



healing demands that guilt has been admitted as such and that work has been done on overcoming its causes and consequences. As long as guilt is kept hidden, scars cannot form over the wound with the result that more and more guilt will accumulate.

- (18) Another social consequence is the product, as I see it, of the connection between **guilt and debts** of which the Bible also speaks. There is evidence of this in the parable of the wicked servant (Matthew 18:21-35). The cancellation of debt does not only concern the personal salvation of the individual; it immediately entails the duty to pass on one's own experience of liberation from one's personal burden to one's own debtor. In this sense, a European Christianity that retreats into an individualistic interpretation of justification without considering the consequences relating to canceling the debts of the nations of the South would be a hypocritical Christianity. It became clear to us especially in Nicaragua how much the burden of debt robs the peoples of Central and Latin America of the air to breathe and to make a new start.
- (19) **To summarize:** God has mercy on the guilty and the indebted. This line can be traced from Jesus via Paul and Augustine to Luther's theology of justification. But **the parables of Jesus already contain everything.** Their realm – like that of Jesus – is the border regions of human existence, life's "region of the cross", and for precisely this reason they open our eyes for the center of life. Luther made a new discovery of this center. When he too was in despair under the cross of his fear and his lostness, it became clear to him that the supreme form of justice is grace. As a result of this discovery Luther started to read the bible anew and to formulate the standpoint of the Reformation theology of justification.<sup>2</sup>
- (20) Starting from this point Luther did not want a division but rather a **reform of his Catholic Church in the light of the Gospel.** Luther's endeavors and those of his fellow combatants who were soon named "Lutherans" after him failed as a movement to reform the Roman Catholic Church of that period. Exclusion and division ensued with irreconcilable hostility and finally armed conflict as well. And these led to the establishment of a new, Reformation church which bore Luther's name against his will.

---

healed, when violence has become justice, lawlessness has become order, and war has become peace", Dietrich Bonhoeffer, *Ethics*, translated by Neville Horton Smith, SCM Press Ltd., London, 1955, pp. 52-54.

<sup>2</sup> One year before his death Luther described this breakthrough in his thinking. "Then I began to grasp God's justice as meaning that the just lives by it as by a gift of God, namely by faith; I grasped that the meaning is as follows: the justice of God is revealed by the Gospel, namely in a passive form, where God, the merciful one, justifies us by faith, as it is written, 'The just lives by faith'. Then I felt I was completely newborn and that I had entered through open doors into paradise itself" (Luther's preface to Vol. 1 of his Latin writings, 1545).

- (21) When Luther died, the Council of Trent was in its first year. Right at the beginning of the Reformation the idea of a council had been a reality and major expectations about reforming the church were associated with it. But in 1545 the expectations of a *magnus consensus* had faded. The Protestants were no longer participating in the Council of Trent. So the aim of the Council was to express Catholic resistance to and engage in a doctrinal reckoning with the theology of the Reformers. It produced the 33 anathemas which are still in force today, as are the condemnations of the Formula of Concord (1577). Thus separate camps had been formed and the gulf between them was deeper than ever before.<sup>3</sup>
- (22) I find it important to recall these beginnings and the positive aims of the Reformers which preceded the later mutual condemnations. Because at the point where the break came in the struggle over the truth of the faith there is most likely to be an opportunity of finding a common perspective in the renewed struggle over this truth today. A Reformation theology which claims to follow Martin Luther in critical debate and dialogue as well will not express its dynamics and lasting significance by setting up institutional or confessional barricades but by **struggling for the clarity of the Gospel of Jesus Christ** and raising the question of **God's instructions for living** which must be asked anew in every age.

#### The theology of justification in our time

- (23) Each period produces its own forms of mercilessness. Therefore each period needs to gain new access to the basic recognition that the supreme form of justice is grace.
- (24) This **hermeneutical process** is again a matter of concern today. Fulbert Steffenski, a theologian in Hamburg, once attempted to put it this way. "The compulsion to give birth to oneself and to shelter oneself in one's own hand leads us to despair and die of cold. We cannot bring about the things on which our life depends – neither the love that we need, nor friendship, nor forgiveness, nor our own wholeness and intactness. One cannot intend oneself without missing one's aim. One cannot witness to oneself without becoming subject to condemnation. So grace is not a term which distinguishes between the great God and the small human being. Grace means liberation from the compulsion to be one's own producer" (excerpt from a sermon on Romans 8:1-17).
- (25) The **image people have of the world of the future is the image of a system**. The

---

<sup>3</sup> In Trent the theological reckoning with the Protestant opponents concentrated on the decree on justification (1547). "Since in these days, not without harm to many souls and severe damage to church unity, a certain erroneous doctrine of justification has been spread, the Holy, Ecumenical and General Council in Trent, duly assembled in the Holy Spirit, has undertaken to the praise and honor of Almighty God to present to all Christian believers the true and healthy doctrine of justification which was taught by Jesus Christ, the sun of justice and author and perfecter of our faith..." (Session VI).

feeling about life on the threshold of a new millennium is an impression of a complex of networks: everything is connected to everything else. The concept of globalization indicates that the interrelated economy and technology which is increasingly worldwide has dawned on our consciousness with all of its ambivalence. In a world where global economies are linked in the network, perfection is the prerequisite and the **capacity to perform well is the key resource** for this. Anyone who loses sight of the system as a whole drops out. If you no longer know what the "global players" are playing, you have forfeited your right to exist. These rules are clear and pitiless. For those who have them under control they open up fascinating possibilities. But there is no "right to blindness", not even for a moment. Finally, all that remains is the victors and the vanquished. – But what becomes of those who are no longer able or no longer completely able to achieve all they should? In this highly developed culture of efficiency, what about failure and the fear that you might not make it? What effect does the permanent pressure to succeed have on living? Does life become meaningless?

- (26) To refer to the Latin American context again in this connection: **globalization and neo-liberalism** were key terms that accompanied me throughout the journey whenever we started talking about social change. In Latin America after the end of the military dictatorships and following the political changes that started in 1989 the development has been for the World Bank to lay down an extreme, radical openness to international markets, coupled with a simultaneous cut in and privatization of state benefits, and these have become the conditions for any further credit to be granted. I do not think the question is whether there is an alternative to the market, but to what extent social policy can more or less cushion a change of this magnitude. The current drastic treatment is making the success society more demanding and causing the gap between poor and rich to grow rapidly. This entails major social distortions. The middle class is collapsing. The lower classes are camping in widening rings around the mega-cities and increasing the potential for conflict. San Salvador is considered one of the most dangerous cities in the world. In Bolivia and parts of Brazil the prevailing conditions border on civil war because the ten per cent in the wealthy upper class are incapable of introducing a land reform worthy of the name.
- (27) So hopelessness is growing. It is the soil that nourishes **radicalism and fundamentalism**. And the religious and Christian movements of Pentecostals and Charismatics are spreading at breath taking speed among the poor in particular. Since the ideological models have failed, it now appears that all that remains is to retreat into oneself and one's closed religious group. We are also observing this phenomenon in Europe. Here, it still takes a very individualistic form although there is now also a considerable **potential for protest** gathering at the right and left extremes of the political spectrum. But here too the widespread basic feeling is one of meaninglessness – a **vacuum of meaning resulting from the collapse of ideologies following 1989**.
- (28) The interest in religious issues which is now increasing again (the **esoteric market** has a turnover of about 18 billion Marks annually in Germany alone) would seem to indicate that people are trying to cope with their experience of a meaningless void.

One theologian, Paul Tillich, anticipated this development very early on in this century. He believed that the dominant issue of our age was not fear of death and sin (as in Martin Luther's time) but the fear of **meaninglessness**.

- (29) According to my observations the modern phenomenon of meaninglessness has two **features**. The one is the growing **acceleration** of all processes of life to a degree which has never existed before. Life is becoming increasingly rapid. The other feature is that the dominance of the system of competition is **questioning the right to exist**. The two combine when slowness, age, handicap or illness are identified as the characteristics of a species threatened with extinction. Thus a **global process of selection** is taking place in which only the supposedly best will survive.
- (30) This process can also be detected by looking at the example of the **distribution of labor**. On the world scale a so-called "residual labor market" is developing comprising those who cannot be placed and the "working poor" in the "service societies" as they are euphemistically called. Only a constantly decreasing number of flexible and intellectual people is still able to meet the necessary performance criteria in the key technological and cybernetic professions. This means that those who perform less well are excluded from participation in work, affluence and social life.
- (31) The social issue is the arena in which the dispute over the right to exist is taking place. **Social Darwinism and life boat ethics** (save yourself if you can) combined with new discussions on euthanasia and eugenics form a dangerous mixture which we must not leave unobserved and to which we must offer an alternative. Because **Christian mission conveys a right to exist** that is granted by an authority higher than all authorities and unconditionally as well, *charis* – free of charge, *sola gratia* – by grace alone. The German Catholic Bishops' Conference and the Evangelical Church in Germany expressed this jointly in their social statement "For a future in solidarity and justice" and recalled that a democratic welfare state depends on prerequisites which it cannot create for itself. Justice, the supreme expression of which is grace, is one of the essential components.

#### **Lutheran identity in a worldwide context**

- (32) Particularly when one has the small Lutheran islands in the wide Catholic sea of Central and Latin America in mind, it is impossible to evade the question what sense it makes in the long term to preserve them as independent churches. What is specific to them that makes them essential – also for others? Shall we still be able to speak of a Lutheran identity when – not least as a product of our own readiness to dialogue – we experience a rapprochement with Roman Catholic sisters and brothers at the core of our existence as a church?
- (33) One can justifiably ask whether in an age of ecumenism **confessional ties** will or should decline in importance. However plausible that may sound, I consider it a wrong assessment. If I see things rightly, the ecumenical movement can and will first and foremost make progress only if there is the **binding desire in the major confessional families** – Orthodox, Methodist, Baptist, Reformed, Lutheran and

Catholic. As far as the Lutherans are concerned, they are compelled by their binding participation in the indispensable ecumenical movement to place more emphasis on the **ecumenical dimension of the Lutheran confession** in all faithfulness to their own tradition, rather than on that which is divisive and all too often dispensable. This is where the Joint Declaration on Justification has its place and great significance. Without obscuring the differences, it nevertheless expresses the will on the basis of common convictions to make progress towards greater communion leading to full unity<sup>4</sup>.

- (34) When we do this we are not circumventing or watering down our confession; we do it precisely because of the ecumenical dimension of the witness to Jesus Christ expressed historically in our tradition and in that of other churches. <sup>5</sup>This also includes the **healthy concentration of the church on word and sacrament** which are sufficient for unity ("*satis est*", CA VII). This in turn is the basis for the Lutheran **conception of reconciled diversity** which is equally a consequence of the theology of justification. Indeed, freedom to be fragmentary is also a fruit on the tree of grace. We do not need to and cannot make the church. We can admit that the salvation of the world does not depend on us. This means there is space for other expressions, traditions, ways of living and languages. Where grace is part of the picture, there is also a growing ability to accept one's own limitations and the diversity of life all over the world.
- (35) The **community of Christians** worldwide seen as a whole forms only a small segment. Where could this be more obvious than in the societies of Latin America with their impressive and equally terrifying diversity of voluntary and forced mixtures of races, cultures and religions? Therefore the key question is not, "How can we Lutherans remain Lutherans?" but "Have we Christians any chance at all of making our faith, and the understanding of life and life in community derived from it, heard beyond our internal sphere? Or has our Christian message been irrevocably outdated by the messages of our competitors?"
- (36) I should therefore like to close with a final point that I would ask to you to understand

---

<sup>4</sup> Joint Declaration on the Doctrine of Justification, 40: "The understanding of the doctrine of justification set forth in this Declaration shows that a consensus in basic truths of the doctrine of justification exists between Lutherans and Catholics. In light of this consensus the remaining differences of language, theological elaboration, and emphasis in the understanding of justification described in paras. 18 to 39 are acceptable. Therefore the Lutheran and the Catholic explications of justification are in their difference open to one another and do not destroy the consensus regarding basic truths."

<sup>5</sup> Dr. Gottfried Brakemeier (President of the LWF until Hong Kong 1997), "Reflections on the Lutheran World Federation's Journey to Hong Kong", in *LWF Documentation* 40, p. 15: "Confessionality and ecumenism are not mutually exclusive. One could even say that they challenge each other. What is at stake is that the confessional traditions remain true to the gospel and do not come into conflict with one another."

as an opening point. Two years ago Konrad Raiser gave a lecture in my regional Church of Brunswick about the ecumenical movement on the way into the 21st century. He stated among other things, "If the World Council of Churches did not already exist, it would be necessary to establish it today. The reason is simple: the dynamics of a world which has become smaller and more closely interrelated are too strong for a Christian community divided by its own disagreements and competition... The churches are called to develop forms of community that promote a culture of life in which peace and solidarity gain the upper hand over war and nationalism."

- (37) That applies equally to the Lutheran World Federation. This goal of bringing life into the ecumenical movement and the churches united within it together with the Roman Catholic Church to form a "**worldwide community of communities**" and to keep it open for the next generation must be a lasting intention of the worldwide Lutheran communion, in particular after the long and often devious ways in which our churches came into existence.



# THE LUTHERAN WORLD FEDERATION

LUTHERISCHER WELTBUND - FEDERACIÓN LUTERANA MUNDIAL - FÉDÉRATION LUTHÉRIENNE MONDIALE

*Office of the General Secretary*

ga te MKR

TO: MEMBERS OF THE LWF  
EXECUTIVE COMMITTEE

25 June 1998

Dear Friends,

You will recall the Council's decision to request the General Secretary, when the response from the Roman Catholic Church is published, that he in consultation with the President and the Executive Committee, and in coordination with the Roman Catholic Church, determine how the "Joint Declaration" might most appropriately be jointly confirmed by the Lutheran World Federation and the Roman Catholic Church.

Today the official response from the Roman Catholic Church was received and I attach it herewith for your information. Also attached for your information is the statement which I made in a press conference at noon today.

In consultation with the LWF President, I shall forward to you as soon as possible a proposal about the future steps to be taken.

Sincerely yours,

Ishmael Noko  
General Secretary

Attachment

9 Pages including cover letter

TRANSLATION FROM THE ORIGINAL ITALIAN TEXT  
11/96

RESPONSE OF THE CATHOLIC CHURCH  
TO THE JOINT DECLARATION OF  
THE CATHOLIC CHURCH AND THE LUTHERAN WORLD FEDERATION  
ON THE DOCTRINE OF JUSTIFICATION

DECLARATION

The "Joint Declaration of the Catholic Church and the Lutheran World Federation on the Doctrine of Justification" represents a significant progress in mutual understanding and in the coming together in dialogue of the parties concerned; it shows that there are many points of convergence between the Catholic position and the Lutheran position on a question that has been for centuries so controversial. It can certainly be affirmed that a high degree of agreement has been reached, as regards both the approach to the question and the judgement it merits.<sup>1</sup> It is rightly stated that there is "a consensus in basic truths of the doctrine of justification".<sup>2</sup>

The Catholic Church is, however, of the opinion that we cannot yet speak of a consensus such as would eliminate every difference between Catholics and Lutherans in the understanding of justification. The Joint Declaration itself refers to certain of these differences. On some points the positions are, in fact, still divergent. So, on the basis of the agreement already reached on many aspects, the Catholic Church intends to contribute towards overcoming the divergencies that still exist by suggesting, below, in order of importance, a list of points that constitute still an obstacle to agreement between the Catholic Church and the Lutheran World Federation on all the fundamental truths concerning justification. The Catholic Church hopes that the following indications may be an encouragement to continue study of these questions in the same fraternal spirit that, in recent times, has characterized the dialogue between the Catholic Church and the Lutheran World Federation.

<sup>1</sup> cfr. "Joint Declaration", n. 4: "ein hohes Mass an gemeinsamer Ausrichtung und gemeinsamem Urteil".

<sup>2</sup> ibid. n-5: "einen Konsens in Grundwahrheiten der Rechtfertigungslehre" (cf. n. 13:40; 43).



## CLARIFICATIONS

1. The major difficulties preventing an affirmation of total consensus between the parties on the theme of Justification arise in paragraph 4.4 *The Justified as Sinner* (nn. 28-1,0). Even taking into account the differences, legitimate in themselves, that come from different theological approaches to the content of faith, from a Catholic point of view the title is already a cause of perplexity. According, indeed, to the doctrine of the Catholic Church, in baptism everything that is really sin is taken away, and so, in those who are born anew there is nothing that is hateful to God.<sup>3</sup> It follows that the concupiscence that remains in the baptised is not, properly speaking, sin. For Catholics, therefore, the formula "*at the same time righteous and sinner*", as it is explained at the beginning of n. 29 ("*Believers are totally righteous, in that God forgives their sins through Word and Sacrament ... Looking at themselves ... however, they recognize that they remain also totally sinners. Sin still lives in them...*"), is not acceptable. This statement does not, in fact, seem compatible with the renewal and sanctification of the interior man of which the Council of Trent speaks.<sup>4</sup> The expression "Opposition to God" (*Gottwidrigkeit*) that is used in nn. 28-30 is understood differently by Lutherans and by Catholics, and so becomes, in fact, equivocal. In this same sense, there can be ambiguity for a Catholic in the sentence of n. 22, "*... God no longer imputes to them their sin and through the Holy Spirit effects in them an active love*", because man's interior transformation is not clearly seen. So, for all these reasons, it remains difficult to see how, in the current state of the presentation, given in the Joint Declaration, we can say that this doctrine on "*simul iustus et peccator*" is not touched by the anathemas of the Tridentine decree on original sin and justification.

2. Another difficulty arises in n.18 of the Joint Declaration, where a clear difference appears in the importance, for Catholics and for Lutherans, of the doctrine of justification as criterion for the life and practice of the Church.

<sup>3</sup> cf. Council of Trent, Decree on original sin (DS 1515).

<sup>4</sup> cf. Council of Trent, Decree on justification, cap. 8: "*... iustificatio... quae non est sola peccatorum remissio, sed et sanctificatio et renovatio interioris hominis*" (DS 1528); cf. also can.11 (DS 15619).

Whereas for Lutherans this doctrine has taken on an altogether particular significance, for the Catholic Church the message of justification, according to Scripture and already from the time of the Fathers, has to be organically integrated into the fundamental criterion of the *"regula fidei"*, that is, the confession of the one God in three persons, christologically centred and rooted in the living Church and its sacramental life.

3. As stated in n. 17 of the Joint Declaration, Lutherans and Catholics share the common conviction that the new life comes from divine mercy and not from any merit of ours. It must, however, be remembered - as stated in 2 Cor 5:17 - that this divine mercy brings about a new creation and so makes man capable of responding to God's gift, of cooperating with grace. In this regard, the Catholic Church notes with satisfaction that n. 21, in conformity with can. 4 of the Decree on Justification of the Council of Trent (DS 1554) states that man can refuse grace; but it must also be affirmed that, with this freedom to refuse, there is also a new capacity to adhere to the divine will, a capacity rightly called *"cooperatio"*. This new capacity given in the new creation, does not allow us to use in this context the expression *"mere passive"* (n. 21). On the other hand, the fact that this capacity has the character of a gift is well expressed in cap. 5 (DS 1525) of the Tridentine Decree when it says: *"ita ut tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat, inspirationem illam recipiens, quippe qui illam et abicere potest, neque tamen sine gratia Dei movere se ad iustitiam coram illo libera sua voluntate possit"*.

In reality, also on the Lutheran side, there is the affirmation, in n. 21, of a full personal involvement in faith (*"believers are fully involved personally in their faith"*). A clarification would, however, be necessary as to the compatibility of this involvement with the reception *"mere passive"* of justification, in order to determine more exactly the degree of consensus with the Catholic doctrine. As for the final sentence of n. 24: *"God's gift of grace in justification remains independent of human cooperation"*, this must be understood in the sense that the gifts of God's grace do not depend on the works of man, but not in the sense that justification can take place without human cooperation. The sentence of n. 19 according to which man's freedom *"is no freedom in relation to*

salvation" must, similarly, be related to the impossibility for man to reach justification by his own efforts.

The Catholic Church maintains, moreover, that the good works of the justified are always the fruit of grace. But at the same time, and without in any way diminishing the totally divine initiative,<sup>5</sup> they are also the fruit of man, justified and interiorly transformed. We can therefore say that eternal life is, at one and the same time, grace and the reward given by God for good works and merits.<sup>6</sup> This doctrine results from the interior transformation of man to which we referred in n.1 of this "Note". These clarifications are a help for a right understanding, from the Catholic point of view, of paragraph 4.7 (nn. 37-39 ) on the good works of the justified.

4. In pursuing this study further, it will be necessary to treat also the sacrament of penance, which is mentioned in n. 30 of the Joint Declaration. According to the Council of Trent, in fact,<sup>7</sup> through this sacrament the sinner can be justified anew (*rursus iustificari*): this implies the possibility, by means of this sacrament, as distinct from that of baptism, to recover lost justice<sup>8</sup>. These aspects are not all sufficiently noted in the above-mentioned n. 30.

5. These remarks are intended as a more precise explanation of the teaching of the Catholic Church with regard to the points on which complete agreement has not been reached; they are also meant to complete some of the paragraphs explaining Catholic doctrine, in order to bring out more clearly the degree of consensus that has been reached. The level of agreement is high, but it does not yet allow us to affirm that all the differences separating Catholics and Lutherans in the doctrine concerning justification are simply a question of emphasis or language. Some of these differences concern aspects of substance and are therefore not all mutually compatible, as affirmed on the contrary in n. 40.

<sup>5</sup> cf. Council of Trent. Decree on Justification, cap.16 (DS 1546 ), which quotes Jn 15,5: the vine and the branches.

<sup>6</sup> cf. *ibid.* DS 1545; and can.26 (DS 1576)

<sup>7</sup> *ibid.* cap.14 (cf. DS 1542)

<sup>8</sup> cf. *ibid.* can.29 (DS 1579); Decree on the sacrament of Penance, cap.2 (DS 1671); can.2 ( DS 1702 ).

If, moreover, it is true that in those truths on which a consensus has been reached the condemnations of the Council of Trent no longer apply, the divergencies on other points must, on the contrary, be overcome before we can affirm, as is done generically in n.41, that these points no longer incur the condemnations of the Council of Trent. That applies in the first place to the doctrine on "*simul iustus et peccator*" (cf. n. 1, above).

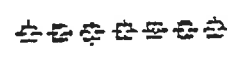
6. We need finally to note, from the point of view of their representative quality, the different character of the two signatories of this Joint Declaration. The Catholic Church recognises the great effort made by the Lutheran World Federation in order to arrive, through consultation of the Synods, at a "*magnus consensus*", and so to give a true ecclesial value to its signature; there remains, however, the question of the real authority of such a synodal consensus, today and also tomorrow, in the life and doctrine of the Lutheran community.

#### PROSPECTS FOR FUTURE WORK

7. The Catholic Church wishes to reiterate its hope that this important step forward towards agreement in doctrine on justification may be followed by further studies that will make possible a satisfactory clarification of the divergencies that still exist. Particularly desirable would be a deeper reflection on the biblical foundation that is the common basis of the doctrine on justification both for Catholics and for Lutherans. This reflection should be extended to the New Testament as a whole and not only to the Pauline writings. If it is true, indeed, that St. Paul is the New Testament author who has had most to say on this subject, and this fact calls for a certain preferential attention, substantial references to this theme are not lacking also in the other New Testament writings. As for the various ways in which Paul describes man's new condition, as mentioned in the Joint Declaration, we could add the categories of sonship and of heirs. (Gal 4:4-7; Rom 8: 14-17). Consideration of all these elements will be a great help for mutual understanding and will make it possible to resolve the divergences that still exist in the doctrine on justification.

8. Finally, it should be a common concern of Lutherans and Catholics to find a language which can make the doctrine on justification

more intelligible also for men and women of our day. The fundamental truths of the salvation given by Christ and received in faith, of the primacy of grace over every human initiative, of the gift of the Holy Spirit which makes us capable of living according to our condition as children of God, and so on. These are essential aspects of the Christian message that should be a light for the believers of all times.



This Note, which constitutes the official Catholic Response to the text of the Joint Declaration, has been prepared by common agreement between the Congregation for the Doctrine of the Faith and the Pontifical Council for Promoting Christian Unity. It is signed by the President of the same Pontifical Council, which is directly responsible for the ecumenical dialogue.



**The response of the Roman Catholic Church  
to the "Joint Declaration on the Doctrine of Justification":**

**Statement by the LWF General Secretary Ishmael Noko  
Geneva, June 25, 1998**

I have received the response of the Roman Catholic Church to the "Joint Declaration on the Doctrine of Justification." And I recognize in this reply the affirmation that a high degree of agreement has been reached with regard to justification.

For the first time since the Reformation, the Roman Catholic Church and the Lutheran churches have responded at the highest international levels to a commonly developed statement, i.e. the "Joint Declaration."

The authority of the LWF to speak in such a matter is based on its ability, affirmed in its constitution, to represent the churches in such matters as the churches assign to it. The process has been mandated by several LWF Council decisions and a resolution of the Ninth Assembly in 1997. The "Joint Declaration" process has been conducted in close interaction with the member churches, with which the fundamental teaching authority resides according to Lutheran tradition.

The doctrine of justification, which expresses the central aspects of our faith, has been the subject of an arduous process of common study and coordinated judgment between our two communions. The very affirmation of "a consensus in basic truths of the doctrine of justification" is a significant step forward in the relations between our churches.

At the same time, the Roman Catholic response, seen as a whole, raises fundamental questions for our understanding of the official position adopted by the Roman Catholic Church to the agreements formulated in the "Joint Declaration."

The necessary time must now be taken to clarify and assess the implications of the Roman Catholic reply as far as the ecumenical significance of the "Joint Declaration" is concerned.

The Lutheran World Federation has declared on the basis of the agreements presented in the "Joint Declaration" that the doctrinal condemnations in the Lutheran confessional writings regarding justification do not apply to the teaching of the Roman Catholic Church as presented in the "Joint Declaration."

I recognize in the Roman Catholic reply that reservations are made on essential points, whereby the basis becomes unclear for jointly declaring that the mutual condemnations from the time of the Reformation no longer apply. It is my hope, nevertheless, that clarification on these essential points might be reached in the time to come so that the full intention of the "Joint Declaration" might be accomplished.

Even if the "Joint Declaration" itself states that there are remaining issues which require further clarification, and in spite of the fact that the Roman Catholic Church has expressed reservations on points of fundamental significance, the Lutheran World Federation remains committed to the resolution it has adopted to the "Joint Declaration" and to continued joint efforts in seeking a more extensive common understanding of the gospel.

In keeping with the resolution adopted by the LWF Council a week ago, I shall consult with the LWF President and the Executive Committee to determine, in coordination with the Roman Catholic Church, how the "Joint Declaration" process can be appropriately concluded.





Oppdatert: 17. juli 1998 kl. 12:09

Kronikk, fredag 17. juli

## Katolikker og lutheranere - vanskelig kirkeialog

OLA TJØRHOM

*Kan katolikker og lutheranere bli enige i synet på frelsen? Et viktig felles dokument har tilsynelatende bragt de to kirkene nærmere hverandre, skriver dr. theol. Ola Tjørhom ved Misjonshøgskolen i Stavanger, fra årsskiftet professor ved Det internasjonale økumeniske forskningsinstitutt i Strasbourg. I en verden preget av konflikter og splittelse må samtalen fortsette, understreker han.*

I begynnelsen av denne måneden var den katolsk-lutherske "Felleserklæring om rettferdiggjørelseslæren" en het sak i den internasjonale pressen (bl.a. Time Magazine og Frankfurter Allgemeine). Meldingene pekte i svært ulike retninger: Mens det fra flere hold ble hevdet at partene hadde kommet frem til enighet i synet på hvordan mennesket blir frelst, mente andre at det katolske svaret måtte leses som avvisning.

Hva dreier saken seg om?

Den såkalte "Joint Declaration" ble lagt frem av representanter for Det pavelige enhetsråd og Det Lutherske Verdensforbund i februar 1997. I denne teksten drøftes et av de vanskeligste stridsspørsmålene fra reformasjonstiden - forståelsen av den rettferdiggjørelse fremfor Gud som er en forutsetning for menneskets frelse. Mens Martin Luther la hovedvekten på Guds nåde og insisterte på at frelsen skjer "av nåde alene", betraktet datidens katolske teologer nåden som en kraft som omdanner mennesket og et stykke på vei setter det i stand til å samarbeide med Guds frelsesvilje.

Selv om disse forskjellene opprinnelig knapt kan sies å ha vært uoverkommelige, økte uenigheten etter som reformasjonsverket skred frem: Mens Den romersk-katolske kirke på Tridentiner-konsilet (1545-63) tok avstand fra det reformatoriske syn, påsto lutheraneren Nikolaus Amsdorff at gode gjerninger var direkte skadelige i frelsens sammenheng. Og da det her dreier seg om et helt sentralt teologisk spørsmål, ble de avvikende oppfatninger snart tillagt kirkesplittende konsekvenser. Når våre kirker fortsatt fremstår som splittet, skyldes det ikke minst uenighet om hvordan mennesket får del i

NYHETER

INNENRIKS

UTENRIKS

ØKONOMI

SPORT

NETTHINNEN

VÆRET

KULTUR

ALEX

BAKGRUNN

MARKEDSPASS

SØKESIDEN

INNHOOLD

KUNDESERVICE

POST

[Tekstnavigering](#)

frelsen.

Fjorårets "Felleserklæring" inneholder en gjennomgåelse av dialogpartnernes lære som munner ut i følgende oppsiktsvekkende konklusjoner: 1) Til tross for visse nyanser, er det dekning for å tale om tilstrekkelig enighet mellom katolikker og lutheranere i synet på hvordan mennesket blir rettferdiggjort fremfor Gud. 2) Dette lærepunktet vil derfor ikke lenger ha kirkesplittende konsekvenser. 3) 1500-tallets gjensidige lærefordømmelser kan ikke sies å ramme partene i dagens situasjon.

Slik legges det et svært godt grunnlag for videre samtaler med sikte på å gjenvinne den enhet som gikk tapt på reformasjonstiden.

Nå har begge de berørte kirkene kommet med sine svar på "Felleserklæringen". Og da dette er første gang både katolikker og lutheranere har tatt offisiell stilling til en dialogtekst på et så høyt nivå, fremstår denne prosessen i seg selv som en viktig økumenisk begivenhet. Men som de internasjonale presseoppslagene viser, er det ikke enkelt å tolke det som har skjedd her.

Innenfor de lutherske kirkene fikk det hele en nokså trang fødsel. "Felleserklæringen" ble møtt med besk kritikk fra flere hold. Men da endelig vedtak skulle fattes på Det Lutherske Verdensforbunds rådsmøte i juni i år, ble resultatet svært gledelig - enstemmig oppslutning om erklæringen. Og i den høringsprosess som fant sted blant organisasjonens medlemskirker i forkant av møtet, var det bare fem svar som ga uttrykk for en entydig negativ holdning.

På katolsk hold har prosessen artet seg ganske annerledes. Her har de aller fleste som har kommentert dokumentet på forhånd, vært velvillig innstilt. Det gjelder også de signaler som har kommet fra offisielt katolsk hold. Og da det enstemmige vedtaket på LVF-rådsmøtet var et faktum, uttalte den tilstedeværende representanten for Den romersk-katolske kirke at "dette er et stort øyeblikk for våre kirker". Men en drøy uke senere ble det offisielle katolske svaret lagt frem på en pressekonferanse i Vatikanet. Og sett i lys av de positive forhåndssignalene, må dette svaret karakteriseres som en skuffelse.

I den vel fem sider lange teksten sies det innledningsvis at dialogen har ført til betydelig tilnærming mellom de to kirkene. Det tales endog om "enighet i grunnleggende sannheter i tilknytning til læren om rettferdiggjørelsen". Disse momentene er blitt sterkt understreket av presidenten i Det pavelige enhetsråd, kardinal Edward Cassidy. Dette er trolig årsaken til presseoppslagene om katolsk-luthersk enighet i synet på menneskets frelse.

Men hvis man ikke nøyer seg med å lese den første halve siden av det katolske svaret, vil man raskt se at saken ikke er så enkel. For i neste avsnitt hevdes det at "på visse punkter er posisjonene fremdeles splittende". Og enda lenger nede slås det fast at enkelte av lærefordømmelsene fra reformasjonstiden fortsatt har sin gyldighet.

Fra en side sett kan Vatikanets svar ikke forstås som en entydig avvisning av "Felleserklæringen". Katolikkene forplikter seg til fortsatt dialog. Samtidig er de tydeligvis av den oppfatning at dette økumeniske initiativets mangler er langt flere enn dets positive sider. Og manglene knyttes til helt sentrale momenter. Det kan virke som om man fra katolsk side har forsøkt å kombinere et prinsipielt "ja" til erklæringen med et "nei" til avgjørende sider ved dens hovedkonklusjoner og teologiske innhold. Dette fører til forvirring om hva Den romersk-katolske kirke egentlig mener og er derfor dårlig egnet til å fremme den økumeniske samtale.

De katolske innvendingene er imidlertid klare nok: 1) Man avviser den lutherske tanke om at mennesket lar seg beskrive som "samtidig rettferdig og synder". For i og med dåpen vaskes synden bort, det eneste som blir igjen er en "syndig tilbøyelighet". 2) Rettferdiggjørelseslæren kan ikke betraktes som det sentrale teologiske anliggende, men må innordnes i den kirkelige troslevering som helhet. 3) Selv om frelsen ikke på noe vis beror på menneskets egen fortjeneste, settes vi i stand til å svare på Guds gave i form av at "samarbeid" med nåden.

Disse momentene har alltid stått sentralt i Den romersk-katolske kirkes lære. Nettopp derfor gjøres de til gjenstand for inngående drøfting i felleserklæringen. Men den katolske responsen forholder seg i påfallende liten grad til tekstens argumentasjon. Her nøyer man seg med å liste opp tradisjonelle synspunkter, hentet fra Tridentiner-konsilets 450 år gamle dokumenter - omtrent som om "Felleserklæringen" ikke skulle finnes. Det mest skuffende i Vatikanets svar er at man i så liten grad har latt seg bevege av en mer enn 30 år lang dialog om disse spørsmålene.

Men den katolske part er ikke alene om ansvaret for det som har skjedd. En svært høyrøstet og aggressiv diskusjon om "Felleserklæringen" har funnet sted på luthersk hold. I Tyskland avviste så mange som 141 teologiprofessorer blankt dette initiativet. Lignende holdninger har preget debatten i Danmark. Motstanden kom ellers fra den lavkirkelige antikatolisisme og visse såkalte liberalteologiske strømninger.

Sett på denne bakgrunn er det forståelig at man fra katolsk side har spurt seg om de lutherske deltagerne i dialogen hadde dekning for sine synspunkter. Det må videre medgis at de revisjoner som er blitt foretatt av "Felleserklæringen"s tekst, preges av stadig sterkere fokus på de sentrale lutherske anliggender.

Hvor står vi så i den katolsk-lutherske dialog i dag? Det er vanskelig å komme bort fra at det som har skjedd, utgjør et klart tilbakeslag. Men det er slett ikke dekning for å hevde at forholdet mellom våre kirker er blitt nullstilt, slik motstanderne av dialogen kanskje måtte ønske. Begge parter har forpliktet seg til å fortsette og intensivere samtalene. Og selv om katolikkene gir uttrykk for klare reservasjoner, finnes det - tross alt - ingen offisiell ytring hvor de to kirkene kommer så nær hverandre i synet på frelsen som her.

Det viktigste ved "Felleserklæringen" er at den fungerer som et betimelig korrektiv overfor ensidigheter på begge sider. Innenfor luthersk teologi korrigeres forestillingen om at rettferdiggjørelsen kun finner sted i en slags fjern himmelsk rettssal og er uten konkrete nedslag i våre liv. På katolsk hold fungerer denne økumeniske teksten som en påminnelse om at frelsen aldri lar seg "fortjene", men alltid er en Guds gave.

Arbeidet med "Felleserklæringen" har ikke vært fåfengt. Før eller siden vil vi kunne høste fruktene av dette arbeidet. Mer enn 30 år med samtaler mellom katolikker og lutheranere har ført til en tilnærming som for kort tid siden ville ha blitt avfeid som et luftslott. Vår viktigste oppgave fremover vil være å tviholde på gevinstene fra den mest omfattende økumeniske dialogprosess som noensinne har funnet sted, samt å insistere på at den blir videreført på en konstruktiv måte. Bare slik vil vi kunne bidra til at kirken oppfyller sitt kall - å stå frem som et virkekraftig tegn på enhet i en verden preget av massiv splittelse.

---

Utgiver: Aftenposten A/S, Akersgaten 51, 0180 Oslo. Ansvarlig redaktør Einar Hanseid.  
Henvendelser angående denne tjenesten rettes til [webmaster@aftenposten.no](mailto:webmaster@aftenposten.no).

---

*Copyright © 1997 Aftenposten.*

gair tai MKR .EJP-tai  
anentamij

**AGENDA**  
MEETING OF THE LWF COUNCIL  
Geneva, Switzerland, 8 -17 June, 1998

EXHIBIT 10

Page 1

## REPORT OF THE TREASURER

### Overall perspectives

- (1) In this first report to the Council, let me first of all express my general satisfaction over the sound platform for financial management of the organisation. The past years of major change in terms of organisational structure, with unpredictable currency fluctuations and income on the decrease, have created high demand on resource management. Even so it has been possible for the Federation to stick to the lead principle for financial management put forward by the panel of eminent persons in their report on Financing a World Communion in 1992: "That the LWF year by year, live within its means, despite the unpredictability of income from a variety of sources".
- (2) Because of effective cost control measures and established mechanisms for monitoring and adapting to shifts in the external environment, we are now in a situation of "manageable strain", with access to acceptable options and choices both short term and long term. For this we are grateful to the Secretariat, and in particular the General Secretary and the Director of the Office for Finance and Administration. We also acknowledge the contribution of the past Council, with special reference to the Treasurer and the Programme Committee for Finance and Administration.
- (3) Our starting point, as we now are charged with taking this work forward in the current economic environment, is that *the only predictable parameter is continued stagnation or further reduction in income from the traditional sources of funding* in the years to come. We have therefore all reasons for being grateful for the steps taken after the Curitiba Assembly to make a ceiling for the number of staff in Geneva and make governing structures leaner and more efficient. These are steps that the World Council of Churches has been forced to take as emergency measures the last few years, whereas LWF could plan for adjustment in a more proactive way.
- (4) However, there is a cost to these measures, which should not be underestimated. Leaner governing structures can also mean more limited participation by member churches in the affairs of the Federation. This again might negatively influence broader commitment to sharing as a communio of churches, unless other ways are

**AGENDA**

MEETING OF THE LWF COUNCIL

Geneva, Switzerland, 8 -17 June, 1998

**EXHIBIT 10**

Page 2

found to link concerns and commitments together. We need to watch carefully that we have achieved the right balance with the measures already taken in this regard. Cost control by staff reduction and leaving posts vacant will, unless there is a major slack in the organisation, invariably mean a cost to activities either in terms of quality or quantity. We cannot continue much further on this line without making some difficult choices regarding the level and mix of project and programme activity.

- (5) We have inherited well defined questions raised by the previous Council. Now it is our turn to pick up the challenges, add our questions to the questions of the past and get on with finding appropriate solutions. Based on what we have learned so far, there is a realisation that we are not likely to find any magic bullet or long term prescription that can be uniformly applied to the challenges raised by the panel of experts on "Financing a World Communion". The LWF competes for a finite bag of resources with other ecumenical partners, as well as with mission agencies and other forms of bilateral and local initiatives and needs. In this context, we need to be realistic, use what we have to its maximum and engage with new creativity in finding alternative ways for doing things. There is a need for a range of different solutions, which have to be mixed and adapted in different ways as the situation will require.
- (6) Such a contingency approach is demanding on staff and demanding on governing bodies. The focus needs to be on protecting the kind of tasks which represent the constituting tasks of the organisation and find ways to engage in other tasks as the opportunity will allow. In the process it is vital to maintain the ability to scan the environment and make necessary adaptations as we go. This is not a responsibility which can be delegated to a particular office or a committee. We need the collective wisdom, the creativity and the commitment of the whole Council, the staff and our partner agencies.

**Financial stability**

- (7) Anxiety about LWF's financial future is reflected in written documentation of proceedings of the governing bodies as far back as I have been able to read. Partly it has to do with the nature of the work itself. The need is almost without ends, and there will always be a temptation to stretch resources to the limit, regardless of the total amounts that can be generated. And when the wind blows "our way" we will always be able to catch the opportunity and justify increased volume of activity. In the current global economic context, there is no financial stability. This means that also for the LWF we need to plan for and cope with a situation without financial stability. *Our strategies should therefore combine measures to stabilise and measures to adapt.*

## AGENDA

## EXHIBIT 10

## MEETING OF THE LWF COUNCIL

Page 3

Geneva, Switzerland, 8 -17 June, 1998

- (8) Balanced results since Curitiba were only possible through substantial savings within the approved budgets because of financing gaps, urging the Secretariat to trim down budgets and further reduce projected administrative expenditure. In spite of this, long term budget projections have still been too optimistic. Let me illustrate this by referring to the budget parameters established for the coordination budget for the Geneva administrative and organisational expenditure, using 1997 as an example. In 1994, CHF 16.6 mio. was approved for the 1995 budget, and it was suggested that one could count on a small increase in income, with 16.9 mio for 1996 and 17 mio in 1997. When the Council in 1995 again discussed the parameters of a proposed budget for 1997, it was proposed at CHF 16.2 mio. Then it was realised that income would not exceed that of 1996 income (estimated at 15.5 - 15.8 mio.), resulting in the need to set the ceiling at CHF 15,8 mio. The figures we now have before us at this Council meeting show the results of these projections (illustration, Fig.1).
- (9) Currency fluctuations and variations in interest rates have strong bearings on overall income, but can only partly explain the discrepancy between budget projections and actuals. The drop in income also reflects growing constraints in the economic situation of member churches. *This cannot any more be interpreted as a temporary phenomenon.* We need to face a situation where member churches that traditionally have carried a heavy financing load are forced to reduce their regular support. More specifically, the German National Committee has informed the LWF of the need to make major cuts, suggested to be 3.5% in 1999 and another 3.5% in 2000, and possibly further reductions in the years ahead.
- (10) Another important feature of the current economic realities is the gradual reduction in the income potential associated with LWF's operational role in emergencies and in major development projects. This is a willed and planned direction that the LWF Council itself has called for, which reflects a new style of joint action and partnerships with other world communions. The LWF has demonstrated a positive response to these directions, in particular in terms of humanitarian assistance, and thereby shown that it is responsive, willing to test new strategies and adapt to new challenges, provided that others are also willing. On the other side, it means decrease in the overall flow of funds *through* the organisation as compared with earlier in the 90s, and an associated reduction in income for the coordination budget. This should not be interpreted as a negative trend, but rather as a step towards finding a profile where the LWF can focus more clearly on its distinctive role and comparative advantage; better protected from unpredictable income fluctuations and the risks involved in carrying major operations alone. The challenge before us now is first and foremost to become much clearer in our interpretation of the distinctive role and comparative advantage of the Federation, so that we can make coherent strategic choices in the new context.

## AGENDA

MEETING OF THE LWF COUNCIL

Geneva, Switzerland, 8 -17 June, 1998

## EXHIBIT 10

Page 4

**Measures to counteract instability, core budget income**

- (11) Several tools are in place to counteract the instability and protect critical income for the coordination budget. These include the general reserve, the exchange equalisation account and the membership fee mechanism. In addition we will at this meeting deal with Statutes and Bylaws for the LWF Foundation which will formally take the responsibility for establishing an *Endowment Fund*. There are promising signs arising from these efforts that we will be hearing about in this meeting, but it is too early to say how substantial the endowment fund will be as a tool for counteracting the instability of regular income. The *General Reserve* represents the excess of annual income over expenditure for departmental and office administration, which can be used to cover ongoing commitments in case of emergencies. It has been proposed as a guideline that the reserve should be in the range of 30% of the coordination cost, in order to give sufficient capacity in the turbulent economic environment. In our planning for the future we may need to come back to a review of guiding parameters for the reserve, including what part of the coordination budget it should protect.
- (12) Membership fees take on a particular significance in the discussions of counteracting instability. The nature and level of membership fees is a question that is regularly being reviewed and obviously need careful attention (illustration, Fig 2). In previous discussions the aim for the level of membership fees have been stated in different ways. The current report of the General Secretary to the Council refers to the aim to cover the full costs of the core budget from membership fees. Reaching such an aim would be a combination of a) trimming down the cost of the core budget to what is realistically receivable from membership fees and b) raising membership fees to cover the needs of the General Secretariat. It is evident that having the two match will require considerable trimming down of core budget expenditure.
- (13) The membership fees have regularly been raised with between 3-5% annually since 1990. Actual income from membership fees has not responded to these increases up to the level intended. Compared to the requested increase, actual increase in the period was less than 50% (illustration, Fig.3). The churches found it particularly hard to meet the expectations during the years 1994-96. While this is likely to reflect currency fluctuations, it may also indicate that we are now close to a ceiling for what can be obtained in the form of fees from member churches, using the current formula. This situation is particularly vulnerable as churches in seven countries (USA, Canada, Denmark, Finland, Germany, Norway, Sweden) provide a very large proportion of the total membership fees, and these are the very churches which now



**AGENDA****MEETING OF THE LWF COUNCIL**

Geneva, Switzerland, 8 -17 June, 1998

**EXHIBIT 10**

Page 5

might approach a ceiling for their capacity to pay (illustration, Fig.4). If there is a ceiling for what can realistically be obtained as membership fees, this will in the end have to influence our ambitions and priorities.

- (14) In this Council meeting we will again be asked to raise the membership fees in order to contribute to financial stability and long term sustainability. This is well justified, based on the rationale that so far has been used to establish criteria for such fees. Yet, as we can see from examining the experiences over the last few years, increasing fees may not necessarily increase the income we get from fees in any substantial way. Equally important is that more churches contribute with a share. But even so, we need to face the limitations of membership fees as a financing tool in order to come better to grips with our financial capacity for maintaining the bare minimum of mandated functions in the years ahead. This also raises the need for further exploration of alternatives for making contributions to the work of the Federation, such as by regionalisation, hospitality, secondments, delegation of specified tasks on behalf of the whole fellowship etc.
- (15) An important step in terms of counteracting the pressures of instability is the signing of a Framework Agreement between LWF Departments for World Service and for Mission and Development and the Nordic church-related agencies ("specialised ministries for international diaconia" of the Nordic member churches). This is a significant modernisation of the long-standing relationship between these partners, and implies mutual long term commitments to secure resources, financial and administrative transparency and programmatic accountability. For LWF this agreement is a major step in coping with financial instability which will enhance planning and monitoring performance of the organisation, such as through the new monitoring and reporting system referred to in the report of the General Secretary. It also represents a significant positive challenge to established financial and administrative practices which is likely to benefit the organisation at long term. Since this is a new mode of cooperation, it should also be watched for un-intended side-effects as experience is being gained.
- (16) In the light of these challenges the mechanism of a regular budget consultation, as proposed by the General Secretary in his report, would serve an important role in counteracting instability, by seeking to interpret the overall context and developing a realistic framework within which the LWF can set priorities and match priorities with resources.

**Measures to stabilise core budget expenditure**

- (17) Given the lack of stability and the shrinking income, a critical task to take forward is to develop a much clearer concept for what is the distinctive role and the comparative advantage of the LWF as a world communion, and a clearer distinction between those functions which are at the core and the other functions which are desirable but not essential. This would imply that we now also need to more accurately define the type and level of functions, administratively and programmatically, which can be understood as the critical minimum which needs to be maintained if LWF should be true to its basic mandate. It is for these functions that sustainable capacity and finance, regardless of source, need to be ensured.
- (18) A set of *basic mandated functions*, defined as the minimum which has to be there, are likely to go beyond the range of activities and functions now listed under the General Secretariat and the Governing Bodies. And also beyond the amount that realistically can be generated from membership fees alone. Such a concept could challenge the current balance between departments, the way the coordination budget is defined and the balance between programmes and projects (illustration, Fig 5). At the moment we cannot look at our figures and say whether the resource allocation matches our priorities; rather we can say whether resource allocation matches requests.
- (19) In terms of the cost of the Geneva operation, the main variable is the staffing level. This is why the Governing bodies in the past have used ceilings on the number of posts that can be filled to control costs. Yet, we are now in a situation where the number of staff in posts is *below the established ceiling*. In order to cope with shrinking income cost control has depended on delayed appointments and keeping vacancies open, yet aiming to maintain the overall activity level. This also means that we somehow operate in an emergency situation, where staff is constantly pushed beyond their limits.
- (20) Managing vacancies in this way can be a useful tool to test efficiency in the organisation. On the other side, a major drawback is that vacancies do not by themselves follow any strategic pattern. Even though efforts have been maintained to fill selected posts of strategic importance, the general problem remains that controlling costs this way hit activities where the vacancy occurs, not activities where a reduction or delay can best be tolerated. Therefore, this can only be a temporary stop-gap measure, and LWF can no longer rely on such measures to deal with a situation which is likely to last long term. We need to find better mechanisms to

**AGENDA****MEETING OF THE LWF COUNCIL**

Geneva, Switzerland, 8 -17 June, 1998

**EXHIBIT 10**

Page 7

ensure that our shrinking resources are located where our priorities are. In this, resources in terms of staff is as crucial as resources in terms of money, and very closely knit together. This is why the ongoing work on assessing workloads and looking at priorities is so essential, and why we need to link the issues arising from this work with the efforts to ensure adequate resources and match resources and activities in a way that safeguard the basic functions.

**Essential and desirable functions**

- (21) The LWF operates in a situation where the requests for support and even our approved statements of need in terms of programmes and projects go far beyond our means. In this type of an environment, need-based planning has severe limitations. It is frustrating that even good plans, responding to well established needs, cannot be supported. In order for long term plans to have meaning - whether it is for departments, for programmes and projects or for the organisation as a whole - a basic framework of planning parameters is required which indicates the ceiling in terms of critical capacity. Critical capacity is determined not only by the financial resources which can realistically be made available, but also other kinds of resources such as skills and experience, information and linkages/relationships. This again calls for an organisation able to conceptualise its role and comparative advantage, and to make it concrete through priority setting and matching resource allocation.
- (22) This should now for the next few years come into the focus of our attention. Not a one-sided emphasis on ways to increase income to match the ever growing need, but rather on fulfilling our role and mandate to the best of our abilities within the resources available. LWF is not a donor agency, and membership in LWF is not a ticket to project funding. LWF is also not a conveyor belt or passive channel for other agencies to serve their purpose. LWF is an instrument for its member churches for making the mutuality in our fellowship and our common call to witness and service real. The flow of funds through Geneva is by itself not a witness, and sometimes could even be questioned as service. Therefore it is also not the main measure for our shared performance and commitment to each other. On the other side, unless we can generate the necessary resources for those functions which are basic to our mandate, we have a serious problem with our role and self-understanding.
- (23) It is not my task to propose what the distinction should be between the essential and the desirable. But rather to suggest that as the various committees of the Council start their work, this be a theme for preliminary comments and debate. The Assembly has given the general direction about the desirable, yet not any clear clues about the essential. This is our task to discern as we work with the Secretariat in interpreting the agenda from Hong Kong. Let me therefore here challenge each programme and

AGENDA  
MEETING OF THE LWF COUNCIL  
Geneva, Switzerland, 8 -17 June, 1998

## EXHIBIT 10

Page 8

standing committee to identify what to them is the critical minimum of capacity which needs to be maintained for the function they are responsible for, for the LWF to be true to its mandate. For the sake of ease, one could start with the question: If we had only money for staff to facilitate communication, cooperation, negotiation, consensus building and joint action between our member churches (that is, independent of funding programmatic activities), what would be the minimum staffing level required, below which we could not go if we should be true to our mandate?

- (24) Out of such a discussion the elements of the basic essential functions may begin to emerge. This should not exclude a much broader discussion of the desirable. It also should not marginalise the discussion of how LWF, given its role and comparative advantage, can let itself be mobilised and used for a broader agenda, such as is generated by the churches that ask for partnership in service and by the agencies that ask for partnership in action. But the broader agenda should not be allowed to distort the ability to effectively fulfil the basic essential functions.
- (25) Some of the functions currently carried out by the LWF are likely to be particularly vulnerable to a context of shrinking and unstable resources. An example is the Department for Theology and Studies, which largely has been sponsored by German funds. The risk associated with this Department was noted by 1996 Council, and has been clearly demonstrated in 1997. The situation is not likely to get better without special intervention, and is a good illustration of the need to look more closely at the question of essential functions. To what extent can capacity in this function be further trimmed down without losing the ability to fulfil the basic mandate of the LWF? And what are alternative ways of supplementing the capacity?
- (26) Arising from this discussion is a revitalisation of previous suggestions to redefine the coordination budget so that it has a category for the basic essential functions and another category for the service functions undertaken by the Federation to support desirable activity in terms of programmes and projects. The intended benefit would be a much clearer link between core funding and core staff on the one side, and project/programme funding and associated staff on the other. For desirable projects and programmes, capacity in terms of staffing should ideally be informed by the activity level and type of activity. For essential functions the staffing level needs a different mode of continuity and predictability. But such a step is also likely to impose new constraints. One of these may be different terms of service for different kind of employees. Another could be reduced possibility to have project and programme funds contribute to core budget expenditure. It may, however, be that in a context of instability, it is wiser to know exactly what kind of resources are attached to what functions, than to operate with more flexible transactions which are harder

**AGENDA**

MEETING OF THE LWF COUNCIL  
Geneva, Switzerland, 8 -17 June, 1998

**EXHIBIT 10**

Page 9

to monitor and harder to use as basis for negotiation and priority setting. This also makes it easier to be realistic in terms of limitations in capacity, to negotiate realistic service costs or administrative overheads, and to make departments accountable for efficient management of programmes and projects.

**Localism, bilateralism and multilateralism**

- (27) It is in this context that we need to come back to our self-understanding as *communio* and examine the issues of localism, bilateralism and multilateralism. Globally, and also in secular organisations, the big multilateral projects are being challenged. Instead of highly centralised structures, there is a move to decentralise and diversify. The wide variation in context, calls for flexibility to put together responses by mixing a range of different approaches, tailor-made to the specific tasks and situations in question. This is neither localism, bilateralism or multilateralism in its former strict sense. Rather it is a mix of all three, and with a mix of new and old actors. A prominent feature of this new "poly-cyclic multilateralism" is the importance given to partnerships and alliances in different shapes and form. NGO's and governmental actors, local and international, bilateral and multilateral, move into new arenas for interaction, as partners or as correcting forces, depending on the circumstance.
- (28) It may well be that we in the LWF should learn from the positive in this situation. One of the clear messages is that working in isolation is not a promising approach. We need to continue on the way we have started in terms of alliances and partnerships with other world communions and with other actors as appropriate and feasible, depending on the task and the circumstances. Secondly, there is a strong call for identity. The strength of the new multilateralism is that every part is not the same as everyone else, but rather a mix of elements with different characteristics and with a specialised contribution reflecting the identity of each part. Thirdly, there is room for multiple relationships, through a common approach of acting together and at the same not excluding links with bilateral efforts. The common denominator basic to the relationship is transparency and clarity of purpose. Finally there need to be better bridges between the local and the global. Knowledge, information and life skills are increasingly on demand as critical resources. Finance is not the only resource that can be shared. Sharing of knowledge may turn out to be where the strongest sense of mutuality can emerge. Member churches need the world communion, not only as an instrument to reach out or to receive resources, but in order to make sense of own identity in a globalized world. An entry point to a network of mutual sharing is the message we need to internalise and convey when we offer member churches and related agencies the option of acting together through the vehicle of LWF programmes and projects.

AGENDA  
MEETING OF THE LWF COUNCIL  
Geneva, Switzerland, 8 -17 June, 1998

EXHIBIT 10

Page 10

Status on AVH

- (29) Major steps have been taken to consolidate the financial situation of the Augusta Victoria Hospital. The situation is now largely under control in terms of ongoing operations on a limited scale, where the annual subsidy required from LWF is within the financial ability of the organisation. This does however not address the accumulated deficit, which continues to represent a major concern and a grave risk to the Federation. Particularly the LWS continues to be seriously affected by the depletion of reserves, which has hampered other operations and hindered the necessary flexibility in responding to new situations of need.
- (30) Since the Council met in Hong Kong, a range of options to resolve the situation have been explored. It has become very clear that, while medically relevant in the context of East Jerusalem Hospitals, the medical services at AVH are not of a nature that make them eligible for regular development assistance, neither through the government channel nor through a church agency channel. Appeals for church collections do not carry substantial weight on medical charity justification alone (the refugees are primarily a political issue, not so much an individual need issue) it may be possible to maximise on partnership with like-minded hospital organisations in affluent countries, but it is not likely to solve the financial problem.
- (31) All East Jerusalem institutions with a Palestinian identity (including other hospitals of the East Jerusalem Hospital Forum) are facing financial crises, largely due to the political situation and the restrictions on movement, some more critical than those at AVH. The hospital supports the legitimate rights of the Palestinians to be in Jerusalem. These institutions are now at the forefront of the struggle to preserve the multi-cultural and multi-religious nature of the city. Also for AVH, the identity as a Palestinian Christian institution in Jerusalem is seen as most critical. This is strongly associated with the land and an international, Christian institutional presence on the Mount of Olives. Any change in the use of buildings, land ownership and land use need to be assessed as to what extent it safeguards this presence and safeguards the land. In this situation, the answer is not more general appeals, neither to sell land to cover the deficit.
- (32) At its meeting in December 1997, the Executive Committee received the report from the Special Committee appointed by the Council and affirmed this understanding of the situation. Through the year, legal council has also been sought to clarify the implications of the 1964 trusteeship agreement with Kaiserin Auguste Victoria Stiftung (KAVSt). The explicit purpose of the agreement is to provide protection for

**AGENDA**  
MEETING OF THE LWF COUNCIL  
Geneva, Switzerland, 8 -17 June, 1998

**EXHIBIT 10**

Page 11

the land until such a time that transfer back could be legally possible and politically and socially justifiable. The challenge is now to interpret that purpose in the current context. While legally possible, we have been strongly advised that any transfer at this stage would not be politically and socially justifiable. The remaining option has therefore been to explore support to a rescue operation for clearing the accumulated deficits, that now pose a risk to both LWF and to the land, with selected governments heavily involved in support of the peace process.

- (33) The situation is now that the German government has provided an extraordinary grant *in support of the hospital operation*, while the Norwegian government has agreed to take the lead in seeking to *clear the accumulated deficit*, in cooperation with like-minded governments. The purpose remains to safeguard the land and provide for a continued international and Palestinian, Christian, ecumenical presence. A condition is that firm steps are taken to match future hospital operations with the economic capacity of the hospital at any given time, in order to avoid that further accumulated deficits again can pose a threat to the land. In order to provide a broader platform for safeguarding the land, steps are taken to revise the constitution of the Kaiserin Auguste Victoria Stiftung and provide for an expanded membership which also will include LWF. The result will be a totally new situation, where the AVH can work strategically with its partners to find a role which match the means that can be generated without carrying the load of the past, and the LWF as a member of the Kaiserin Auguste Victoria Stiftung can take the required steps to develop and safeguard the property.
- (34) As Treasurer, I note these developments with great appreciation, and recommend to you the implied steps that need to be taken by the LWF.





Sak MKR 30/98 h.

Astrid Grude Eikseth  
Kapt. Roosens v. 39  
7018 Trondheim

Trondheim, 7.09.98

Mellomkirkelig Råd i DnK  
Kirkens Hus  
Oslo

## RAPPORT FRA NORDISK ØKUMENISK RÅD, REPRESENTANTSKAPETS ÅRSMØTE, LÄRKKULLA, FINLAND, 5.-8.juni 1998

### Innledning.

Denne rapporten, som er skrevet på vegne av DnK's deltakere Even Fougner, Per-Oskar Kjølås (varamedlem til NØR's styre som i Stig Utne's sykdomsfravær ble innvilget stemmerett) og undertegnede, må sees i sammenheng med den offisielle årsmøteprotokollen m/ vedlegg, som er sendt direkte til Mellomkirkelig Råd fra NØR.

Representantskapet møtes til årsmøte hvert år, denne gang i Finland på Borgå stifts vakre kursgård Lärkkulla i Karis, med 29 deltakere.

Medlemmer er både kirker, trossamfunn og økumeniske organer, som f.eks. Norges Kristne Råd. Noen kirker/samfunn er representert gjennom sine nordiske sammenslutninger, som f.eks. Metodistkirken i Norden og Baltikum. I tillegg til de lutherske folkekirkene er både frikirkene, katolikkene, den anglikanske kirke og (finsk) ortodokse kirke medlemmer. I år ble Finlands Svenska Frikyrkeråd R.F. tatt opp som nytt medlem.

NØR's oppgaver er iflg. statuttene (vedtatt i 1996):

- att fremja det ekumeniska arbetet i Norden
- att försterka och betjäna smarbetet mellan nordiska kyrkor och trossamfund
- att föra de ekumeniska organen i de nordiska länderna närmare varandra
- att förmedla ekumeniska erfarenheter mellan och til de nordiska kyrkosamfundet
- att medverka till vidgat nordiskt engagemang i det internationella ekumeniska arbetet
- att sprida information om kyrkoliv och ekumeniskt arbete i Norden samt
- att främja kyrkornas delaktighet i det kulturelle og sociala livet i Norden

NØR løser sine oppgaver gjennom informasjon, konferanser, kurs- og møtevirksomhet, nettverksarbeid, studie- og forskningsarbeid, samt publikasjonsvirksomhet. Etter at Even Fougner i 1997 gikk av som styreleder etter 4 år, er DnK inneværende periode representert på varaplass med Per-Oskar Kjølås. Styreleder siden 1997 er Christina Odenberg, biskop i SK.

### Årsmøtesaker.

#### a. Verksamhetsberättelsen 1997

Her dreide diskusjonen seg særlig om Norden-FOCCESA samarbeidet, Nordisk Økumenisk Kvinnekomite (NEKK), arbeidet med å opprette vennskapsavtaler i Norden og arbeid med tusenårsskiftet.

Norden-FOCCESA var nå inne i en fase der arbeidet gikk trådt, hovedsakelig grunnet skifte i nøkkelposisjoner på FOCCESA-siden. Her er forøvrig fra 1997 Ingrid Vad Nilsen, NKR, en av de to valgte lederne i Joint Committee, hvilket gjør at vi kan få lett tilgang på informasjon.

Fra DK ble det reist spørsmål om NEKK's fremtid etter 1998, når programmet "Kirker i Solidaritet med kvinner" gikk ut. DK vil for sin del bare ha eget kvinnearbeid fram til gjennomføringen av den nordiske ekumeniske kvinne-konferansen 26-29.08 i Svendborg. Dette er muligens en diskusjon vi må ta på neste årsmøte, men jeg vil fremholde at så sent som i mars 1997 vedtok styret, etter forslag fra NEKK, nytt mandat og målsetting for komiteens arbeid. NEKK er i dag ikke et tidsbegrenset organ, og står ansvarlig overfor både styret og representantskapet. Så vidt jeg har forstått, er heller ikke DnK's komite for kvinnespørsmål i kirken nødvendigvis tidsbegrenset (selv om den p.t. kalles KDØT). Kirkemøtet 1996 ba om at man til Kirkemøtet 1999 ville ha seg forelagt en strategiplan for hvordan vår kirkes arbeid fortsatt kan ivareta arbeidet med likestilling og likeverd etter det økumeniske tiåret. Så vel NØR som DnK må altså gå inn i en åpen diskusjon om hvordan dette arbeidet kan ivaretas i framtiden.

De ulike medlemskirkene arbeidet mot markeringen av år 2000 med stort mangfold og iderikdom, og NØR har både i 1998 og 1999 work-shops/konferanser siktet inn mot dette.

#### b. NØR's framtidige arbeid og prioriteringer

Denne saken ble diskutert både under virksomhetsplanen for 98/99 og i forbindelse med valgkomiteens notat om styrerepresentasjonen, vedlagt eget brev fra Ane Hjerrild, DK, medlem av valgkomiteen.

NØR's diskusjon om prioritering av arbeidet hører årlig hjemme under virksomhetsplanleggingen. Mens noen pekte på at de store folkekirkesekretariatene nå kan gjøre mye selv for å ivareta nordisk samarbeid, og at de nye Kristne Råd som finnes i de nordiske land er kommet som et nytt arbeidsredskap, pekte andre på at når de store sammenslutningene (nordiske kirkefamilier eller Kristne Råd) var medlemmer, så var det få av de mindre kirkene som var direkte representert - indirekte representasjon skaper avstand. Virker NØR's arbeidsform fremmedgjørende, med dyre konferanser for små medlemskirker? Andre pekte på at NØR burde prioritere kurs/konferanser og informasjon om medlemskirkene, vi vet for lite om hverandre. NØR måtte også prioritere å nå tidligere ut til medlemskirkene med informasjon om forestående kurs/konferanser.

På bakgrunn av at det i 1997 ble 2 repr. i styret fra SK (ny formann og "oversittende" styremedlem) og ingen fra de lutherske folkekirkene fra Island, Danmark og Norge, ble valgkomiteen i fjor bedt om å uttale seg om styrevalgene. I dag møtes 5 styremedl. og 5 varamedl. til styremøtene, slik at mange blir "hørt", men bare styremedlemmene har stemmerett. På bl.a. initiativ fra DK v/Ane Hjerrild i valgkomiteen, ble debatten utvidet til å gjelde både formål, oppgaver og representasjon. Med knepent flertall ble det vedtatt å sette ned en arbeidsgruppe (motforslag: styret) som skulle jobbe med forslag til statuttendringer på bredt plan til årsmøtet i 1999. Valgkomiteens forslag til arbeidsgruppe ble vedtatt: biskop ern. Even Fougner, DnK, generalsekretær Yvonne Dahlin, SK, og Jørgen Thorup (tidl. Rasmussen, ikke til stede) Metodistkirken i Norden og Baltikum / alternativt generalsekretær Holger Lam, Det økumeniske Fællesråd. Et benkeforslag på generalsekretær Ingrid Vad Nilsen, NKR, ble også fremmet.

For min del aner jeg mange kryssende interesser, mellom de store lutherske folkekirkene og de mindre kirkene, mellom de nye Kristne Rådene og NØR, mellom de profesjonelle ekumenene (generalsekretærene) og de valgte, hvor alliansene også kan gå på kryss og tvers. Det viktigste må nå være at man får en bred diskusjon om hva som bør være NØR's oppgaver i en ny tid, både m.h.t. nye strukturer i Norden og nye utfordringer utenfra (f.eks. har det i de siste verksamhetsberetninger vært pekt på at Baltikum er en utfordring for NØR). Det kan hende at styresammensetningen bør utvides, men "kabalene" vil uansett være vanskelige å få til å "gå opp". Etter min mening bør man også se på om felles valgperiode for styrets medlemmene kan være lurt for å unngå at en kirke uforvarende blir sittende med 2 medl.

### c. Økonomi

Regnskapet 1997 balanserte med SEK 69.563 i overskudd, med et resultat etter avskrivninger på SEK 2.625.117, hvilket er meget positivt. Overskuddet skyldes delvis innspart lønn til Virpi Pakkanen-Viberg, som har hatt noe permisjon for å prøve annen jobb. Budsjettforslaget 1999 ble vedtatt med et symbolsk underskudd på SEK 4000. Inntekten fra medlemskirkene beregnes som status quo i budsjett 98 og budsjett 99, men det er tidligere lagt inn en liten økning fra regnskap 1997 (SEK 1.054 522) til budsjett 1998 (SEK 1.149 000). DnK har lovet et anslag på NOK 200.000 i medlemsavgift for 1998.

### Kultur møter.

Årsmøtene i NØR har aldri vært de kjappe, saksorienterte møtene hvor man bringes til/fra pr. fly og oppholder seg på møtestedet under noen intense timer med forhandlinger. Tvert i mot, årsmøtene har tradisjon for å legge inn aktuelle foredrag, kulturelle utflukter og sosiale samvær for å bli kjent med hverandre og for å utveksle informasjon. Vi fikk i år:

\* erkebiskop Johannes om den finsk-ortodokse kirke, som ligger under metropolitten Bartolomeo i Tessaloniki (det økumeniske patriarkatet) og ikke under patriark Aleksej i Moskva. Den finsk-ortodokse kirke er statskirke for 1 % av den finske befolkning spredt i de fleste kommuner, og har eget seminar ved Johensuu Universitet. Religionsundervisningen betales av staten hvis det er mer enn 3 ortodokse elever ved skolen, og av kirken hvis det bare er 1-2 elever. Erkebiskop Johannes hadde en finger med i spillet ved opprettelsen av den estisk-ortodokse kirke nylig, som ble lagt under metropolit Bartolomeo. Denne, og saker som kirkens eiendommer og loven om trosfrihet i Russland, har ført til stor spenning mellom de ortodokse kirker. Spenningen mellom de ortodokse kirker og KV fører trolig til at de ortodokse kirker på KV-møtet i Harrare vil avholde seg fra saker som ikke angår den ortodokse kirke, og utebli fra gudstjenestene.

\* religionsforsker Kimmo Kääriäinen om den økumeniske situasjon i Russland.

Her fikk vi både en gjennomgang av lovverket om religionsfrihet fra 1990 til 1997, den russisk-ortodokse kirkes selvoppfatning og en undersøkelse fra 1996 om religiøse spørsmål blant den russere. 88 % var positive til den russisk-ortodokse kirke, men bare 22 % regnet seg som aktive i samme kirke. Religion er i Russland noe mer enn forholdet mellom Gud og mennesker: den gir støtte til kulturell overføring i skiftet fra en verden til en annen, og er basis for etnisk identitet (se vedlegg).

\* generalsekretær Jan Edström, Ekumeniska Rådet i Finland, om økumenikk i Finland. ER har feiret 80-årsjubileum og kan vise til bred virksomhet som omfatter de fleste kirker og

trossamfunn, og med et 20-talls lokale økumeniske nettverk. Både læresamtaler, uformelle samtaler og samarbeidsprosjekter mellom kirkene sto på dagsorden.

\* generalsekretær Risto Cantell, Finl. ev.-lutherske kirke, om NØR's ordinasjonsprosjekt 1998/99, dvs. om ordinasjonens teologi og terminologi i de nordiske kirker. Her finnes et svært interessant materiale som kan fåes fra undertegnede, dersom MKR ikke har det fra før.

\* gudstjeneste i den finsk-ortodokse katedralen i Helsinki, med orientering på forhånd av mangeårig styremedlem i NØR, fader Timo Lehmuskoski, en opplevelse! Deretter rundreise i det svensk-finske landskap og besøk i den gamle fabrikkbyen, nå kunstnersentrum, Fiskars.

### Vurdering.

1. Jeg anbefaler Mellomkirkelig Råd å gå inn i en grundig diskusjon om NØR's oppgaver og styrerepresentasjon etter at arbeidsgruppen som skal se på statuttendringer har levert sitt forslag, gjerne også underveis med innspill til Even Fougner i arbeidsgruppen. Jeg viser til mine og andres synspunkter i selve rapporten. Personlig er jeg redd for at de nordiske minoritetskirkene kan komme "i klemme" hvis NØR nedlegges. Jeg tror heller ikke vi får tilstrekkelig bredde i informasjon/deltakelse fra alle medlemskirker, hvis f.eks. den samordnende funksjon i Norden overlates til "ambulerende" sekretariater, et forslag som ble luftet midt på 90-tallet i en situasjon med presset økonomi.

2. Jeg anbefaler også at NEKK's status etter Ecumenical Decade diskuteres i MKR før årsmøtet i 1999, gjerne i sammenheng med hva DnK gjør med sitt eget arbeid for likeverd og likestilling etter 1998. Som kjent leder jeg en arbeidsgruppe under KDØT, som har fått i mandat å lage strategiplan til KM -99 for dette arbeidet, og jeg imøteser gjerne en diskusjon med f.eks. MKR-AU om dette.

Vennlig hilsen



Astrid Grude Eikseth

Vedlegg:

Materiale fra foredraget om den økumeniske situasjon i Russland v/ Kimmo Kääriäinen

---

MELLOMKIRKELIG RÅD OSLO

8.-9.9.98

---

MKR-SAK 30/98 i. EKSEKUTIVKOMITÉ-MØTE I LEUENBERG KIRKEFELLESSKAP

**Forslag til vedtak:**

MKR takker Andreas Aarflot, Turid Karlsen Seim, Helge Kvanvik og Oskar Skarsaune for deltakelsen i det viktige samtalemøtet mellom Den norske kirke og Eksekutivkomiteen i Leuenberg Kirkefelleskap.

MKR har merket seg de tre innholdsrike og informative rapportene fra samtalen, og gir sin tilslutning til den framdriftsplan som er foreslått fra TNs side.

MKR ser fram til å få TNs forslag til signaturforklaring på et senere tidspunkt.





## MELLOMKIRKELIG RÅD

### Den norske kirke

Protokoll fra samtale mellom Leuenberger Kirchengemeinschaft - Exekutivausschuss, og representanter for DnK.

22.5.98, Baptistenes seminar, Stabekk.

Fra DnK deltok: -for bispekollegiet: Andreas Aarflot

for TN: leder Turid Karlsen Seim, nestleder Oskar Skarsaune, Helge Kvanvik, Stephanie Dietrich og Stig Utne (generalsekretær MKR)

I samband med møtet for Leuenberger Exekutivkomiteen i Oslo, 22-25.5.1998 ble det ført en samtale mellom representanter fra Leuenberger Exekutivgemeinschaft og representanter for BM og TN.

- Innledningsvis gjorde Aarflot det tydelig at DnK føler seg knyttet til LKG (Leuenberger Kirchengemeinschaft) gjennom sine tidligere kontakter. Enhetskonseptet slik det blir tydelig i CA VII danner ifølge Aarflot grunnlaget for økumenisk enhet, og dermed er Leuenbergkonkordien et akseptabelt konsept for kirkelig enhet ut fra et norsk luthersk perspektiv. Det danner et godt grunnlag for videre arbeid med de forskjellene som fortsatt finnes. Aarflot vektla at det f.o.f. var kirkerettslige grunner som lå til grunn for at DnK ikke undertegnet LKi 1973. Videre påpekte han at DnK i dag står i flere økumeniske relasjoner enn i 1973, da LK forelå, nemlig Porvoofellesskapet og fellesskapet med metodistene (Nådens fellesskap). Disse avtalene er kompatible og er uttrykk for forskjellige typer for økumenisk fellesskap i de lutherske kirkene. De er ikke i veien for å inngå et nærmere samarbeid med LKG.

- Leder for TN, Turid Karlsen Seim, påpekte at det ikke finnes nye tungtveiende kontroverser om forståelsen av selve konkordien i DnK, men at DnKs forhold til Leuenbergkonkordien (LK) og Leuenberger Kirchengemeinschaft i dag ikke bare kan vurderes utfra selve konkordieteksten, men også i lys av fellesskapets utvikling og dets selvforståelse som "Leuenberger Kirchengemeinschaft" (LKG). Viljen til å underskrive LK bunner særlig i ønsket om å få et avklart alter- og prekestolfellesskap med LKG-kirkene. DnKs vurdering må også skje i lys av ekklesiologidokumentet og de andre uttalelsene som er kommet fra LK i de senere år. I denne sammenhengen var spørsmålet overfor LKG-Exekutivkomiteen hvordan de selv tolker utviklingen i den senere tid, hvordan begrepet "Leuenberger Kirchengemeinschaft" som først dukket opp offisielt i 1994 skal forstås, og hva som er LKGs autoritet og status. Spørsmålet etter LKGs struktur, status og bestemmelsesrett stod også sentralt. Distinksjonen mellom *Erklärung* og *Verwirklichung* og DnKs rolle som Porvookirke ble påpekt. Dette har som følge at DnK ser på episkopéfunksjonen (ikke episkopatet i snever forstand) som nødvendig tegn på kirkens enhet. For DnK har dette både bilateral og multilateral betydning. Et annet aspekt som ble påpekt var den *politiske* dimensjonen i LKG, og spørsmålet om dens identitet som en protestantisk synode eller konsolidering av "protestantismen" i Europa. Uklarhetene om hva det er DnK eventuelt vil komme til å underskrive hvis vi undertegner selve konkordieteksten ble også tydeliggjort: Er det en klar definert organisasjon man slutter seg til, eller en visjon

om kirkelig samarbeid? Hvordan skal LKG forstås *ekkesiologisk*, og *hvordan forstår det seg selv*?

- Fra norsk side ble det videre vektlagt at LK ikke er en avtale som er påtrengende for DnK på samme måte som det er for kirkene på kontinentet fordi kirker med reformert bakgrunn så å si er fraværende i vårt land. Det samme gjelder dog også den anglikanske kirken, som heller ikke er sterkt representert i vårt land, men som vi allikevel har gått inn i en tett samarbeid med. Samtidig er DnK gjennom "Nådens fellesskap", avtalen med metodistene allerede i et visst fellesskap med LKG, siden metodistkirken i Europa har inngått en samarbeidsavtale med LKG, og vi opplever et behov for å få et ryddig og avklart forhold til kirkene i LKG. Det første skrittet må være at man *erklærer* fellesskapet som gjør konselebrasjon mulig, *realiseringen* av fellesskapet er så det neste skrittet.

**Hüffmeier** spurte om dette ville innebære at en reformert ordinert kan forrette nattverd i DnK, hvorpå **Aarflot** tydeliggjorde at dette må skje på grunnlag av bilaterale avtaler selv de enkelte signatarkirkene imellom.

#### - Forholdet mellom Porvoofellesskapet og LKG

DnK har i seg selv både lav-og høykirkelige strømninger og tilnæringsmåter når det gjelder forståelsen av embetet. Derfor er det i DnK også interesser som trekker mot den reformerte tradisjonen, og en tilnærming mot en tradisjon slik den utfolder seg i de forskjellige signatarkirkene av LK er ikke fremmed for mange. Fra norsk side ble det tydeliggjort viktigheten av Porvoofellesskapet for vår kirke, samtidig som Porvoofellesskapet ut fra vår forståelse ikke utelukker muligheten for en underskriving av LK.

I forhold til vår forpliktelse som Porvookirke vektla **Scharbau** at det også ut fra hans synsvinkel er viktig med en form for episkopé som utøves personal, kollegial og communal, men gjorde samtidig tydelig at bispeembedet i seg selv ikke er nødvendig for å oppnå enhet.

Fra reformert hold (Biskop **Klaiber**) ble det spurt om vi ikke forstår oss selv som en luthersk kirke lenger etter Porvoo. Hvis vi fortsatt forstår oss som en luthersk kirke så er det nok, "satis est", til å underskrive LK. Han vektla at det utfra en luthersk selvforståelse ikke kan være nødvendig med en spesiell forståelse av episkopé for kirkelig enhet.

- Når det gjaldt våre betenkligheter omkring en "**protestantisk blokkdannelse**" eller utviklingen mot en "**protestantisk synode**" påpekte LKG Eksekutivkomiteen forskjellige momenter som må tas med i samtalen: Selve begrepet "synode", som i en norsk sammenheng har en klar og avgrenset betydning, har i en tyskspråklig kontekst flere betydningsnuanser. Det kan forstås både i streng rettslig forstand, som en avgjørende myndighet og institusjon, eller som et møte, eller et møtested, uten rettslige implikasjoner. Når synodebegrepet forstås på den sistnevnte måten, innebærer det ikke noe trussel å snakke om en "protestantisk synode". I denne sammenhengen ble også begrepet "protestantisk" problematisert, som ikke er et vanlig begrep vi bruker om oss i DnK. Dette kan ha sammenheng med den historiske innføringen av lutherdommen i vårt land og med det at DnK er en majoritetskirke. For os er det også viktig at anglikanerne ikke ser på seg selv som protestanter, men som "catholic and reformed". Med bakgrunn i vårt nære samarbeid med Porvookirkene er det unaturlig for oss å ta dette begrepet i bruk. Fra norsk side ble det påpekt at det i vår kontekst kan oppfattes som triumfalistisk å snakke om et "protestantisk arv", mens det ble tydelig at det i mange land i Europa, ikke minst i land der de protestantiske kirkene er minoritetskirker, er mere nærliggende å ha en "protestantisk identitet". Det ble vektlagt at det ikke ønskes en protestantisk synode i snever forstand, men LKG ansees som en felles plattform for et "reformatorisk vitnesbyrd".



Representantene for **minoritetskirkene** i LKG påpekte at det for dem er viktig å kunne stå sammen med de andre protestantiske kirkene, for ellers ville de bli usynliggjort. Gjennom LKG ønsker man å tydeliggjøre den "reformatoriske arven" i land, der reformasjonen aldri har slått gjennom. For de små kirkene er LKG en hjelp til å synliggjøre "reformasjonens kulturpregende impulser"(Pavel Filipi). Representantene for minoritetskirkene i LKG ga derfor atskillig klarere uttrykk for at de ønsker en protestantisk synode som har sitt grunnlag i LKG for å kunne "overleve" i sine respektive land enn representantene fra de store kirkene.

- I samtalen ble det tydelig at **LKGs selvforståelse** ikke er entydig, og var også blant de tilstedeværende medlemmene av LKG Eksekutivkomiteen sprikende.

President **Scharbau** gjorde tydelig, at begrepet fellowship og communion må forstås i vekselvirkning med hverandre. LKG er i utgangspunkt et "fellowship" av ca. 100 kirker, mens begrepet "communion" må defineres med utgangspunkt i nattverden. Fellesskapet mellom de kristne blir ifølge ham virkeliggjort i nattverden, når mennesket partisiperer i Jesu legeme. Han vektla at det ikke finnes noe større enighet enn det å kunne feire nattverden sammen - slik LKs grunnanliggende er. LK skiller derfor ikke mellom synlig og usynlig enhet, eller full/delvis enhet. Nattverdfellesskapet er det fulle fellesskapet, alt annet fellesskap kan bare avledes fra den. Det finnes ikke noe større fellesskap enn nattverdfellesskapet. Selve spørsmålet etter embedsstrukturene er ikke et spørsmål ved siden av spørsmålet om alter- og prekestolfellesskap, men noe som hører sammen med det. M.a.o.: Anerkjenner man hverandres nattverd, så anerkjenner man også hverandres embeter, ifølge Scharbau. Det kirkelige embete må tilordnes ord og sakrament. På denne måten har man et fellesskap i embedsforståelsen, som må kunne ha som mulig konsekvens "fri flyt" av embedsinnhaverne mellom kirkene. ("Austauschbarkeit der Ämter"). Scharbau beskrev utviklingen fra 1983 og til i dag: Det som i utgangspunkt var planlagt til å være et forum som skulle sørge for en videreføring av samtalene mellom signatarkirkene (Fortsetzungsausschuss) ble til "Koordinierungsausschuss" og til sist til "Exekutivausschuss". Samtidig snakket Scharbau om "Wachsen an Verbindlichkeit in Gemeinschaft ohne Ausbildung von Institution". Etter hans forståelse er LKG et fellesskap uten rettslig korpus, men som er reelt tilstede og "vokser i forpliktelse" (Wachstum in Verpflichtung), imidlertid ikke institusjonelt. LKG-Eksekutivkomiteen ville heller tolke dette mangfoldet som noe positivt: Hver kirke kan tolke det på hver sin måte og på denne måten vil det innenfor LKG være en stor bredde og rikdom av tolkninger om dens selvforståelse og graden av forpliktelse.

#### **-Den politiske dimensjonen ved LKG:**

Noen innenfor LKG Eksekutivkomitee tolket en underskrift av LK som et tegn på en "Beteiligung am Aufbau einer protestantischen Zivilgesellschaft". Europa er stedet for et felles vitnesbyrd, men det er ikke selve Europa som er vitnesbyrde. Målet er å samarbeide om vitnesbyrd og tjeneste i et sekularisert Europa, men hver kirke må bestemme selv, hvordan og hva de vil gjøre og bidra med. Kirkene som er med i denne prosessen holder fast ved sine respektive bekjennelser, men er med i en felles prosess med utgangspunkt i LK. LKG skal innebære en form for "åndelig forpliktelse" for signatarkirkene, uten å være et politisk instrument. Det ble vektlagt at LKG må forstås som et tegn på solidaritet med de små kirker. Det er allikevel tydelig at medlemmene av LKG eksekutivkomiteen i mye større grad enn hva som er vanlig i Norge føler en identitet som europeere og føler seg integrert i et felles Europa.

- I forhold til spørsmålet **hva det impliserer for DnK å undertegne konkordien** vektla Präsident *Hüffmeier* at DnK ved en eventuell undertegnelse av LK ikke undertegner noe annet enn selve konkordieteksten, som innebærer alter-og prekestolfelleskap. Samtidig innebærer en slik undertegnelse også visse elementer som streber mot en virkeliggjørelse (*Verwirklichung*), d.v.s. videre arbeid med teologiske spørsmål mellom signatarkirkene og fellesskap rundt vitnesbyrd og tjeneste. De øvrige resultatene av læresamtalene har ifølge *Hüffmeier* ikke samme status som LK, men er anbefalinger til kirkene. Selv den kirken som ikke er enig med de senere års dialogresultater og fellesskapets utvikling forblir innenfor fellesskapet. Muligheten til å påvirke prosessen er også større når man står innenfor fellesskapet som en del av den.

Av andre medlemmer i Exekutivausschuss ble det vektlagt at prosessen, de videre dialogene og de små kirkers røst er viktige elementer i utviklingen som beriker de forskjellige signatarkirkers liv - de er ikke en trussel. Tekstene er tekster som skal brukes, diskuteres og leves ut i de forskjellige kontekster - de er ikke en trang ramme, men et "rom" man kan leve i. "Kanon" er m.a.o. konkordien, mens de senere tekster er "apokryfer".

LKG går ikke inn og inngår avtaler med andre konfesjoner på vegne av dem, men de er allikevel med i dialogene. F.eks. pågår det samtaler mellom franske kirker som er med i LKG og anglikanere, og de tyske kirkene er med på Meissenavtalen. Målet er å tydeliggjøre og synliggjøre enheten på mange plan.

Av flere av medlemmene i Exekutivausschuss ble det påpekt at man imøteså DnKs eventuelle underskriving av LK. LKG ønsker at det ikke må oppstå en situasjon, der kirkene skiller mellom en førsterangs og en annenrangs form for kirkelig fellesskap, m.a.o. der Porvoofellsskapet betyr mer for en kirke enn LKG, fordi man tillegger den større betydning og forpliktelse. Hvis DnK underskriver LK så ville det bety mye for kirkefellesskapet i Europa, i og med at vi også er med i Porvoofellesskapet. Det ville være et tydelig tegn utad at begge avtalene ansees som kompatible. Meissenavtalen ansees av LKG som en avtale med mindre rang, fordi den ikke innebærer full mulighet til gjensidig utveksling.

Det ble påpekt at man ved å underskrive LK som tekst ikke samtidig går inn i en institusjon med rettslig forpliktende karakter. Dette blir også tydelig gjennom LKs virkningshistorie, som er svært forskjellig i de forskjellige land.

- Redegjørelsen fra de forskjellige medlemmene i eksekutivkomiteen i forhold til LKGs selvforståelse ble oppfattet som sprikende fra vår side. Gennom samtalen med Leuenberger Eksekutivkomite fikk representantene for DnK et innblikk i **mangfoldet i LKGs selvforståelse**. Det ble tydelig at dette mangfoldet også ble synlig for Eksekutivkomiteemedlemmene selv, i.o.m. at det i etterkant av vårt møte ble opprettet en egen arbeidsgruppe som skulle jobbe videre med spørsmålene omkring LKGs selvforståelse. Det er tydelig at LKG sterkt ønsker en norsk underskrift av LK, at de sentrale lederskikkelsene i LKG prøver å nedtone LKG som institusjon og protestantisk blokkdannelse og fremheve at det er selve konkordieteksten som er det viktige. I og med at det var så mange forskjellig stemmer som talte, der representantene for de store kirkene nok profilerte seg mest, var det vanskelig å danne seg et klart og entydig bilde av hva vi eventuelt vil komme til å slutte oss til hvis vi underskriver LK.

En underskrift av LK vil avklare de dogmatiske hindringer som ligger i veien mellom våre kirker, og fra DnKs side ble det gjort helt tydelig overfor LKG at det ikke er noe iveien for å underskrive selve konkordien. Når det gjelder selve kirkefellesskapet vil muligheten til å påvirke dens utvikling være større når DnK står innenfor det.

Eksekutivkomiteens medlemmer fremhevet de positive implikasjonene for de enkelte signatarkirkene - fellesskapet, samarbeidet, den gjensidige berikelsen, og nødvendigheten av en snarlig avklaring av våre forhold til hverandre.

Proessen videre:

- Underskrivingen av LK er ønskelig fra vår side for å få et ryddig og avklart dogmatisk forhold til signatarkirkene i LKG.
- På TN-møtet i høst skal det legges frem et utkast til signaturforklaring, der våre restriksjoner i forhold til LKG tydeliggjøres.
- Det skal arbeides for å få i stand en nordisk konsultasjon om forholdet til Leuenberg, (også i lys av Porvooavtalen og vårt ståsted som Porvookirke).



J. SDI

KIRKERÅDET MELLOMKIRKELIG RÅD SAMISK KIRKE	
13 AUG 1998	
Til	SDI
J.nr.	97/338-14
Arkiv nr.	511.110

Til Mellomkyrkjeleg råd

frå Olav Fykse Tveit

## Rapport frå møte i eksekutivkomiteen i Leuenberg kyrkjefelleskap (LK), Oslo (Holtekilen Folkehøgskule) 22.-25.5.98

Det 7. møtet i eksekutivkomiteen vart for 2 år sidan lagt til Oslo, etter invitasjon frå MKR. Det viste seg å vere svært nyttig å ha eit møte her. Reaksjonane som kom ved avreise og etter møtet frå eksekutivkomiteen og sekretariatet har vore utelukkande positive med tanke på programmet og ramma rundt møtet. Mellomkyrkjeleg Råd skal ha spesiell takk for økonomiske vilkår som gjorde at vi kunne ha eit nøkternt, men godt losji og traktement, samt nokre utflukter. Dei var takksame for at dei no kjende Den norske kyrkja betre og at det var etablert breiare og betre kontakt. Dette møtet gjev, etter mi vurdering, grunn til gjensidig glede og forventning om å kunne utvikle fellesskapet m.o.t. forplikting og breidde.

### 1. Møtet mellom LK-eksekutivkomite og repr. for Dnk

Møtet med representantar frå Bispemøtet og Teologisk Nemnd fyrste kvelden var ope og direkte, konstruktivt og målretta med tanke på mellomveret mellom Dnk og LK, jf. vedlagt referat frå samtalen. Det var viktig å få klårt at det ikkje er sjølve konkordieteksten Dnk har stilt spørsmål til i samband med vurderingane om underskriving, men kva for ekklesiologisk karakter og omfang samarbeidet har som ein dermed går inn på. Det vart signalisert at det var viktyg for eksekutivkomiteen å få slike spørsmål på bordet, og så for sin eigen del. Spørsmåla avslørte at det er ganske mange forskjellige oppfatningar innan eksekutivkomiteen korleis Leuenberg skal realiserast betre som kyrkjefelleskap. Nokre ser at det er best at det er som no med ein organisasjon for samarbeid utan rettsstruktur, andre synest at det kunne gjerast meir for å styrkje dei protestantiske kyrkjene sitt felles vitnemål i Europa. Særleg omsynet til minoritetskyrkjene vart nemnt som grunnlag for det.

Det vart spurt frå Turid Karlsen Seim si side kva rolle Leuenberg kyrkjefelleskap såg for seg i Europa, ut frå eit større symposium om dette som vart halde i mars i år i samband med 25-årsjubileet for konkordien. Til det vart det svart at LK ikkje var meint som eit politisk instrument. Men dei som held på tanken om ein protestantisk synode ser på behovet for å kome tydelegare til orde i det offentlege liv i Europa.

Vidare vart kompatibiliteten mellom Leuenberg-konkordien og Porvoo-avtalen drøfta. Aarflot gav uttrykk for at det her ikkje var noko vesentlege problem sett frå Dnk si side, og at ein var innstilt på at økumeniske avtalar heller ikkje vart heilt like når kyrkjene ein sto overfor var så ulike. Frå eksekutivkomiteen si side var det viktig å slå fast at ein ikkje ser noko problem i at Dnk har signert Porvoo-avtalen, snarare eit høve til opning vidare i samarbeidet mellom ulike kyrkjer i Europa.

Statusen for konkordien vis á vis seinare dokument frå LK, så som dokumentet om kyrkjeforståinga frå 1994, vart drøfta. Frå Dnk si side vart det sistnemnde oppfatta som langt på

veg avklarande t.d. om behovet for tilsyn (episkopé) i kyrkjene, om enn i ulike former. Frå eksekutivkomiteen vart det presisert at seinare dokument er felles akseptert utdjuping av konkordieteksten. Men det har ikkje same status - og treng difor heller ikkje underskrivast.

Det vart signalisert frå Dnk si side at det vart arbeidd med å leggje spørsmålet om underskriving av Leuenberg-konkordien fram for Kyrkjemøtet 1999, og at Bispemøtet hadde gjeve støtte til det.

I etterkant vurderer eg situasjonen slik at det er ingen vesentlege spørsmål som må avklarast vidare overfor LK før Dnk kan underskrive, ut over dei vurderingar Dnk kyrkja må gjere internt av økumenisk kyrkjepolitisk art. Heile Leuenberg kyrkjefellesskap har forplikta seg på konkordien og dei dokumenta som utdjupar den. Dei drøftingar som skal skje vidare om kyrkjefellesskapet sin art og omfang, kan vi delta meir aktivt i om vi er med under vanleg signatur. Eg vart t.d. innstendig beden om å delta i ein komite som skulle kome med framlegg om vidare utvikling av kyrkjefellesskapet, då det var viktig at Dnk si røyst vart høyr. Dette vil eg drøfte med TN og MKR. Eg ser det som viktig at vi støttar opp om framtidsvyer som understrekar kontakten mellom kyrkjene og kyrkjemedlemene i mykje sterkare grad enn før. Slik veks reelt kyrkjefellesskap fram. Norske kristne kjenner sine europeiske søstre og brør i desse kyrkjene alt for dårleg. Eg vil foreslå mindre vekt på dei felles offentlege markeringane, meir vekt på informasjon og samarbeid (eventuelt bilateralt) om saker som vedgår to eller fleire kyrkjer. T.d. kan det vere ein del å lære - gjensidig - om korleis stat-kyrkje problema er handterte i europeiske evangeliske kyrkjer.

I høve til spenningane mellom dei ulike kyrkjeavtalane, kan Dnk vise at fellesskap i den episkopale suksesjonen er viktig teikn på einskap, men ikkje eit vilkår for kyrkjefellesskap. Det gjer vi ved å delta i begge typar fellesskap. Så som vi alt gjer når vi er i 'communio' i LVF, og etter at vi har underskrive både Porvoo og Nådens Fellesskap.

Kyrkjefellesskap er mykje meir enn resultat av forhandlingar om økumeniske knutar. Møtet i Oslo var viktig for å kjenne kvarandre betre. Gjennom deltaking i bispeordinasjon i Oslo domkyrkje, som fall på same helg, fekk dei ei uforgløymande oppleving av norsk gudstenesteliv og vart inkluderte i ei viktig hending i vår kyrkje. Både avtroppande og påtroppande biskop gav signal om tradisjonsbevaring og nyorientering som vart lagt merke til (metodistbiskop Klaiber løfta augnebryna då John Wesley si oppleving etter å høyre Luther's Romarbrevsutlegning vart markert på ein slik dag i Stålsett si preike.) Kort føredrag av Berge Furre, samtalar med fleire andre og omvising på folkemuseet, inkludert Hans Nielsen Hauge si fengselcelle, gav viktige knaggjar til å forstå mangfaldet i norsk kyrkjeliv i historisk lys. Slik såg dei at dei nordiske kyrkjene er ikkje like, og at vår kyrkje har atskillige trekk som har ein god del sams med den reformerte tradisjonen. Ingrid Vad Nilsen gav eit kort, men viktig orientering om Den norske kyrkja i økumenisk perspektiv. Dette lærte meg at det er uråd å undervurdere verdien av kontakt og møte med liv og historie. Papir og møter utan kontakt med livet er ikkje nok i økumenisk samanheng.

Møtet hjelpte godt på den gjensidige kontakten og forståinga mellom Den norske kyrkja og eksekutivkomiteen. Det var viktig for arbeidet vidare med å forbetre og definere forholdet til dette fellesskapet og dei kyrkjene som det er bygd opp av.

## 2. Andre saker

a. Eit dokument som drøftar forholdet mellom Leuenberg, Porvoo og Meissen vart gjort ferdig på dette møtet. Ein finn at det er stor likskap i kva ein definerer som grunnlaget for einskap (jf. CA 7) og at «gjensidig anerkjennig» er eit nøkkelomgrep for den type kyrkjefellesskap det er her tale om. Meissen, Porvoo litt mindre, legg vekt på «full, synleg einskap» som modell. I Leuenberg er dette knytt til altar- og preikestolfellesskap, i dei andre også til eit «forsona bispeembete». Dokumentet syner vilje til arbeid med spørsmåla om historisk apostolisk suksesjon og om bispeembetet, stoda er ikkje låst. Dokumentet har også ein sjølv-kritisk tone til det uavklarte i formene for det organiserte fellesskap i «vitnemål og teneste», og legg vekt på at banda mellom kyrkjene må styrkjast. Det gjeld både innan LK og i høve til andre kyrkjer. Eg har i arbeidet med dette dokumentet sett det som mi oppgåve å forhindre at det vert definert unødvendig skarpe skilnader mellom desse tre dokumenta, bygd på karikerte tolkingar av Porvoo.

### b. Samarbeid med KEK og EECCS

Det vart vedteke å intensivere og utdjupe kontakten med desse organisasjonane, som no er i inne i ein ny fase i sitt samarbeid seg i mellom.

c. Symposiet i Strassbourg i mars 1998 vart evaluert. Det var sett på som ei nyttig og viktig erfaring. Det er mange viktige felles spørsmål for evangeliske kyrkjeleiarar og politikarar på europeisk plan. Det synte og at det er vanskeleg å få framstående offentlege personar til å delta i offentlege debattar ut frå sin evangeliske kyrkjelege identitet. Fleire etterlyste noko breiare samansetjing, yrkesmessig, og med tanke på alder og kjønn.

d. Felleserklæringa om rettferdiggjeringsslæra har vore eit vanskeleg tema innan visse krinsar i Tyskland/Sveits, som har hevda at ho truga basisen for Leuenberg-fellesskapet. Etter spørsmål frå eksekutivkomiteen, var det ingen reformerte kyrkjer som såg det som ei belastning for LK om dei lutherske kyrkjene skreiv under Felleserklæringa med katolikkane. Men kritiske merknader til innhaldet hadde rett nok ein del av dei. Det vart beklaga at metodistane ikkje hadde fått høve til å ytre seg, men biskop Klaiber forsikra at om dei hadde det, ville dei vore positive til innhaldet i FE. Eg har på tidlegare møter og på dette orientert om arbeidet i Dnk med denne saka.

e. Neste «Vollversammlng» skal vere i Belfast i juni 2001. Det trur eg vil tilføre arbeidet i LK nye dimensjonar.

Ås, 050898







**Gespräch des Exekutivausschusses der LKG mit der theologischen Kommission der Kirche von Norwegen während der 7. Sitzung des EA in Oslo, 22.5.1998, 17.00 - 19.30 Uhr**

Rusterholz übernimmt die Gesprächsleitung und begrüßt die norwegische Delegation. Die Mitglieder der Commission on Theology sind:

- Bishop of Oslo, Dr. Andreas Aarflot
  - Dr. prof. Turid Karlsen Seim
  - Dr. prof. Helge Kvanvik
  - Dr. prof. Oskar Skarsanne
  - Executive Officer on Theology Stephanie Dietrich
  - General Secretary Stig Utnem
- } chair and members of Commission on Theology in the Church

Nach der Vorstellung der EA-Mitglieder übernehmen es Seim und Aarflot, die norwegische Haltung darzustellen, die durch den Porvoo-Prozeß eine positive Hinwendung zur LKG erfahren habe, da man beschlossen habe, nach der Unterzeichnung des Porvoo-Abkommens sich erneut der offenen Frage der Mitgliedschaft in der LKG zuzuwenden.

Aarflot bestätigt die positive Einstellung der norwegischen Kirche gegenüber der LK, die sich durch die langjährige Mitarbeit in den Lehrgesprächsgruppen und nun im EA äußert. Er gesteht der LK eine 'weise Art' des Umgangs mit Lehrverurteilungen zu, die schon vor 25 Jahren in der norwegischen Bischofskonferenz Achtung fand, besonders wegen der Rolle von CA 7. Daß die norwegische Kirche dennoch keine Signatarkirche wurde, sondern einen Beobachterstatus wählte, hatte seinen Grund in den damaligen staatskirchlichen Verhältnissen. Durch Veränderungen in der Kirchenstruktur und den Abschluß des Porvoo-Abkommens sei eine neue Phase eingetreten. Die neue Kirchengemeinschaft zeige sich als kompatibel mit der LKG. Er sehe auch ein Stück lutherischer Freiheit darin, verschiedene Kirchengemeinschaften zu haben. Deshalb sei seines Erachtens jetzt die Zeit gekommen, auch die LK zu unterschreiben. Seim erläutert zum einen, daß noch vorhandene theologische Vorbehalte der norwegischen Kirche gegenüber der LK durch das Ekklesiologiedokument 'Die Kirche Jesu Christi. Der reformatorische Beitrag zum ökumenischen Dialog über die kirchliche Einheit' ausgeräumt worden seien. Dieses Dokument hätte vieles klarer gemacht. Zum anderen fragt Frau Seim nach den praktischen Auswirkungen der „Erklärung und Verwirklichung der Kirchengemeinschaft“ und interessiert sich für Begriff und Struktur der Kirchengemeinschaft. Hinsichtlich der Amtsfrage sei die Frage der gemeinsamen Episkopé (bilateral-multi-lateral?) wichtig. Der dritte Teil ihrer Anfragen betrifft das Thema 'Europa' und die Überlegung hinsichtlich des Aufbaus einer europäischen protestantischen Synode. Diese würde in Norwegen mit großer Skepsis betrachtet werden, auch wenn sie zugestehen müsse, daß sich das Europabild in den letzten 25 Jahren doch sehr gewandelt habe und auch die protestantischen Kirchen in diesem veränderten Europa ihren Platz suchen müßten. Kranvik stellt danach die ganz konkrete Frage: „Was unterschreiben wir? – Unterzeichnen wir das Dokument der LK oder mehr?“ Und Dietrich will noch mehr zum Status der Lehrgespräche und der Lehrgesprächsergebnisse wissen.

Von Seiten des Exekutivausschusses beantwortet Scharbau zunächst die Frage nach der Verwendung der Begriffe 'fellowship' und 'communio'. Er betont, daß der unterschiedliche Gebrauch der beiden Begriffe zurückzuführen ist auf die Tatsache, daß dieselbe Sache (= Kirchengemeinschaft) unterschiedliche Aspekte beinhaltet. Während 'fellowship' stärker den Gedanken der Partnerschaft der Kirchen aufgreift, werde bei der Verwendung des Begriffes 'communio' eher vom Abendmahlsgedanken her gedacht, von der gemeinsamen Partizipation am Leibe Christi. Doch beziehe sich die Kirchengemeinschaft der LK auf die Gemeinschaft in Wort und Sakrament – mit voller gegenseitiger Kanzel- und Abendmahlsgemeinschaft. Dies schließe Gemeinschaft in den Ämtern ein. Hinsichtlich des Bischofsamtes sei man sich in den LKG-Kirchen einig, daß es die episkopé geben muß. Die Form der Ausübung (personal, kollegial, kommunial) sei hingegen verschieden.

Scharbau bekräftigt, daß die LKG in den letzten 25 Jahren in ihrer Verbindlichkeit zwar gewachsen sei, doch sei sie dadurch nicht institutioneller geworden. Der Weg habe zwar von einem Fortsetzungsausschuß über einen Koordinierungsausschuß zur Form des jetzigen Exekutivausschusses der LKG geführt. Die LKG sei jedoch eine Gemeinschaft ohne Rechtsgestalt und werde dies auch so bleiben.

Hüffmeier nimmt Stellung zur Frage der praktischen Verwirklichung der Kirchengemeinschaft und führt aus, daß auch eine Kirche 25 Jahre nach dem Zustandekommen der Leuenberger Konkordie lediglich den Text dieser Konkordie unterzeichne, allerdings inklusive der Elemente der Verwirklichung der Kirchengemeinschaft, die bereits im Text der Konkordie enthalten sind (theologische Vertiefung und weitere Bearbeitung unterschiedlicher Lehrfragen etc.). Die Lehrgesprächsergebnisse hingegen seien Empfehlungen an die Kirchen. Sie hätten orientierende, erläuternde und vertiefende Bedeutung, aber nicht den gleichen bindenden Charakter wie die LK selber.

Aarflot hält fest, daß die LKG zwar weniger eng sei als andere Kirchengemeinschaften, aber doch bindend genug. (Das Binnenverhältnis innerhalb der LKG sei für ihn dagegen so ähnlich wie die Situation in der Arche Noah: So many churches, so many animals in the ark!) Zum Thema Kirchengemeinschaft weist Parmentier auf die Gespräche der französischen LKG-Kirchen mit den Anglikanern hin, die kurz vor ihrem Abschluß stehen und ein ähnliches Gesprächsergebnis wie die Meissener Erklärung hervorgebracht haben. Klaiber fügt an, daß die Kompatibilität der Kirchengemeinschaften Leuenberg/Porvoo von den Norwegern selbst entschieden werden muß, wobei Hüffmeier darauf aufmerksam macht, daß es dabei allerdings keine unterschiedliche Rangfolge von Kirchengemeinschaften geben dürfte.

Hinsichtlich des dritten Gesprächsblocks zur Bedeutung der europäischen Dimension der LKG weise Rusterholz darauf hin, daß es bei der LKG um eine gemeinsame geistliche Aufgabe von 'Zeugnis und Dienst' der reformatorischen Kirchen in Europa gehe, daß dahinter jedoch kein politisches Instrument stecke und die LKG auch kein politisches Element darstellen wolle. Ferrario und Filipi unterstreichen diese Aussage und betonen, daß gerade die Minderheitskirchen sehr froh über diese Plattform seien, die es ermögliche, auch die reformatorische Stimme der kleinen Kirchen in Europa zu Gehör zu bringen. Filipi erklärt, daß er sehr für eine europäische protestantische Synode plädiere, nicht als Rechtsstruktur, sondern um gemeinsam Fragen und Probleme protestantischer Kirchen in Europa zu besprechen und gemeinsam zu entscheiden. Scharbau hält fest, daß ein Unterschreiben der LK bedeute, sich an einem Prozeß sich entwickelnder Kirchengemeinschaft zu beteiligen. Es sei ein Partizipations- und ein Kommunikationsprozeß. Was geschehen soll (oder auch nicht) in dieser Gemeinschaft, legten die Kirchen miteinander fest.

Aarflot macht deutlich, daß eine norwegische Unterzeichnung der LK ein Ausdruck des Festhaltens an den lutherischen Bekenntnissen wäre. Die europäische Perspektive sei für ihn weniger bedeutsam. Dies unterstreicht auch Skarsanne: „Ein Norweger weiß nicht, ob er zu Europa gehört.“ Doch gesteht er zu, daß die europäische Dimension in Norwegen auch als Bereicherung und Horizonsverweiterung gesehen werden könnte.

Rusterholz schließt das Gespräch, das in einer guten und offenen Atmosphäre ablief, indem er noch einmal darauf verweist, daß ein Beitritt zur LKG auch ein Zeichen der Solidarität sei mit den vielen kleinen reformatorischen Kirchen in Europa, die sich ohne die LKG sonst doch sehr verloren fühlen würden. – Tveit informiert die EA-Mitglieder später, daß die theologische Kommission nun die Bischofskonferenz über ihr Gespräch mit dem EA informieren wird. Die Bischofskonferenz wird dann gegenüber der Synode (im November 1999, für 1998 war es bereits zu spät) ihr Votum hinsichtlich einer möglichen Unterzeichnung der LK aussprechen. (Die Chancen für eine positive Entscheidung stünden gut.)

Berlin, den 10.6.1998

gez. Dr. Christine-Ruth Müller

Dr. Wilhelm Hüffmeier



Erklärung des Exekutivausschusses der  
Leuenberger Kirchengemeinschaft anlässlich des  
25. Jahrestages der Verabschiedung der Leuenberger Konkordie

## **Leuenberg – Meissen – Porvoo**

### **Modelle kirchlicher Einheit aus der Sicht der Leuenberger Konkordie**

**Oslo, 23. Mai 1998**

Der Exekutivausschuß der Leuenberger Kirchengemeinschaft:

Peter Bukowski, Fulvio Ferrario, Pavel Filipi, Ingrid Hampel, Jaan Kiivit,  
Walter Kläiber, Cecil McCullough, Elisabeth Parmentier, Heinrich Rusterholz  
(geschäftsführender Präsident), Friedrich-Otto Scharbau, Olav Fykse Tveit,  
Theo Witvliet, Helmut Zeddies, Wilhelm Hüffmeier (Leiter des Sekretariats)

**Leuenberg – Meissen – Porvoo**  
**Modelle kirchlicher Einheit**  
**aus der Sicht der Leuenberger Konkordie**

**Oslo, 23. Mai 1998**

Erklärung des Exekutivausschusses  
der Leuenberger Kirchengemeinschaft  
anlässlich des 25. Jahrestages  
der Verabschiedung der Leuenberger Konkordie

Die auf die Leuenberger Konkordie (LK)<sup>1</sup> gegründete Kirchengemeinschaft reformatorischer Kirchen in Europa besteht jetzt 25 Jahre. Dies ist ein Anlaß, hinsichtlich der Erfahrungen, die die beteiligten Kirchen mit der Konkordie gemacht haben, Bilanz zu ziehen. Auch das auf der LK beruhende Einigungsmodell der Kirchengemeinschaft zwischen bekenntnisverschiedenen Kirchen ist dabei in die Prüfung einzubeziehen.

Dies legt sich auch deshalb nahe, weil mit der Gemeinsamen Feststellung von Meissen (GFM)<sup>2</sup> und der Porvoorer Gemeinsamen Feststellung (GFP)<sup>3</sup> inzwischen weitere Vereinbarungen zur Förderung kirchlicher Einheit und der Gemeinschaft von Kirchen in Europa vorliegen. Von daher ergibt sich die Frage, ob diese Vereinbarungen in ihren Ergebnissen und Zielvorstellungen mit denen der LK kompatibel sind, inwiefern sie sich unterscheiden und ob sie möglicherweise über die LK hinausführen.

Im folgenden wird zunächst dieser Frage nachgegangen, indem Übereinstimmungen und Unterschiede zwischen GFM und GFP hervorgehoben werden. Beide Erklärungen werden hinsichtlich ihres Verständnisses von kirchlicher Einheit sodann mit dem Modell der Kirchengemeinschaft der LK in Beziehung gesetzt. In einem weiteren Schritt werden die Stärken und Schwächen bei der Verwirklichung von Kirchengemeinschaft nach der LK benannt. Daraus werden in einem letzten Abschnitt Aufgaben für die Zukunft abgeleitet, an denen sich die Tragfähigkeit des Leuenberger Modells bewähren muß. Der Weiterführung ökumenischer Dialoge kommt dabei besonderes Gewicht zu.

<sup>1</sup> Der Text der Konkordie wird im folgenden zitiert nach: Konkordie reformatorischer Kirchen in Europa (Leuenberger Konkordie). Dreisprachige (Dt/Engl/Frz) Ausgabe mit einer zweisprachigen Einleitung (Dt/Engl) von Friedrich-Otto Scharbau, hg. von Wilhelm Hüffmeier, Frankfurt/M. 1993, ISBN 3-87476-292-0.

<sup>2</sup> Die Meissener Erklärung. Eine Dokumentation. Bearbeitet von Klaus Kremkau. EKD-Texte 47, herausgegeben vom Kirchenamt der Evangelischen Kirche in Deutschland (EKD), Hannover 1993.

<sup>3</sup> The Porvoo Common Statement. Conversations between The British and Irish Anglican Churches and The Nordic and Baltic Lutheran Churches, published by the Council for Christian Unity of the General Synod of the Church of England, Occasional Paper No. 3, third impression 1994.

1.1. GFM und GFP sind das Ergebnis von Dialogen zwischen anglikanischen und reformatorischen Kirchen in Europa, wobei letztere in unterschiedlicher Weise auch der LK verbunden sind. Beide Erklärungen stellen in weitgehender, z.T. wörtlicher Übereinstimmung fest, daß grundlegende Glaubensüberzeugungen in den beteiligten Kirchen gemeinsam vertreten werden. Dabei geht es vor allem um die Anerkennung der Heiligen Schrift und der altkirchlichen Glaubensbekenntnisse mit den von ihnen bezeugten grundlegenden trinitarischen und christologischen Dogmen. Es geht ferner um Taufe und Eucharistie, die Verkündigung des Evangeliums und den Auftrag der Kirche. Zur Teilnahme an der apostolischen Sendung der Kirche sind alle ihre Glieder berufen. Zugleich wird dem durch die Ordination verliehenen Amt innerhalb der Gemeinschaft der Kirche für die apostolische Sendung eine besondere Bedeutung zuerkannt.

1.2. GFM sieht in dieser Übereinstimmung „Merkmale voller, sichtbarer Einheit“ (§8). Dies ermöglicht es den beteiligten Kirchen, sich gegenseitig als Kirchen anzuerkennen, „die zu der Einen, Heiligen, Katholischen und Apostolischen Kirche Jesu Christi gehören“ (§ 17). Sie wissen sich verpflichtet, „nach voller, sichtbarer Einheit zu streben“ (§ 18), bei der es darum geht, „die Kirchen und Ämter nicht nur anzuerkennen, sondern ... zum vollen Einklang zu bringen“ (§ 19). Nach anglikanischem Kirchenrecht ist dafür ein „versöhntes Amt“ erforderlich (§ 17,7), bei dem die Ämter nicht nur wechselseitig anerkannt werden, sondern auf Grund von Vereinbarungen gemeinsam wahrgenommen werden.

1.3. Trotz der gegenseitigen Anerkennung der an die Ordination gebundenen Ämter sowie der personalen und kollegialen Aufsicht (Episkopé) als einem sichtbaren Zeichen der Einheit ist nach GFM jedoch die „volle Austauschbarkeit der Pfarrer“ noch nicht möglich (§ 16). Der Grund dafür liegt in weiter bestehenden Differenzen über das Verständnis der historischen bischöflichen Sukzession. Während die Kirchen der Reformation bei Bejahung geordneter Episkopé die historische Sukzession im Amt nicht als „eine notwendige Bedingung für volle, sichtbare Einheit“ ansehen, gehört „nach anglikanischem Verständnis der historische Episkopat dazu (ebd.).“

## 2. Kirchengemeinschaft - das Leuenberger Einigungsmodell

- 2.1. Die LK ermöglicht Kirchengemeinschaft auf Grund der Übereinstimmung im Verständnis des Evangeliums als Botschaft von der Rechtfertigung des Gottlosen durch Gottes freie Gnade. Diese Botschaft wird in Verkündigung, Taufe und Abendmahl bezeugt. Kirchengemeinschaft verwirklicht sich deshalb im Leben der Kirchen und Gemeinden als Gemeinschaft an Wort und Sakrament sowie in der Gemeinsamkeit von Zeugnis und Dienst. Dem Verständnis der Einheit von Kirchengemeinschaft liegt die reformatorische Auffassung von der Einheit der Kirche zugrunde (vgl. CA VII, CH 17). Dies ist ein hoher Orientierungsmaßstab, der durch die Konzentration auf das zur Einheit grundlegend notwendige zugleich erheblichen Freiraum läßt, um eine so begründete Kirchengemeinschaft gestalten und entwickeln zu können.<sup>4</sup>
- 2.2. Dieses Verständnis von Kirchengemeinschaft hat zur Voraussetzung, daß zwischen dem Verständnis von Einheit der Kirche und den Modellen der Einigung, die ihrer Verwirklichung dienen wollen, ebenso ein notwendiger Zusammenhang wie ein bleibender Unterschied besteht. Beim Verständnis der kirchlichen Einheit geht es um ihr Wesen, ihre konstitutiven Elemente und Kennzeichen. Bei den Modellen der Einigung geht es um die Verwirklichung kirchlicher Einheit, um Formen der Manifestierung, um ihre konkrete Gestaltwerdung. Was die Kirche begründet und zu ihrer Einheit nötig ist, erfordert den Konsens. Dieser ermöglicht zugleich die legitime Verschiedenheit von den Gestaltungsformen der Kirche. Die Unterscheidung zwischen dem Grund und der Gestalt der Kirche ist ein Wesensmerkmal reformatorischen Kirchenverständnisses.<sup>5</sup>
- 2.3. Leuenberg ist in diesem Sinn ein Modell kirchlicher Einigung, dem das reformatorische Verständnis von der Einheit der Kirche als Gemeinschaft von Kirchen zugrunde liegt. Dieses Verständnis hat trotz gewisser Unterschiede wesentliche Gemeinsamkeiten mit den Einheitsvorstellungen in GFM und GFP. Beide Texte nennen ebenfalls die Elemente, die für die Kirche und ihre Einheit konstitutiv sind. Sie stellen dazu den Konsens der beteiligten Kirchen fest, was die gegenseitige Anerkennung als Kirche ermöglicht.

<sup>4</sup> Vgl. auch: Die Kirche Jesu Christi. Der reformatorische Beitrag zum ökumenischen Dialog über die kirchliche Einheit, in: Wachsende Gemeinschaft in Zeugnis und Dienst. Texte der 4. Vollversammlung der Leuenberger Kirchengemeinschaft, hg. von Wilhelm Hüffmeier und Christine-Ruth Müller, Frankfurt/M. 1995, S. 24ff, 54f. Das Dokument ist als Leuenberger Texte 1, hg. von Wilhelm Hüffmeier, Frankfurt/M. 1995, 2. Auflage, in der Reihe 'Leuenberger Texte' auch als Einzelpublikation erschienen.

<sup>5</sup> Vgl. a.a.O., sowie Harding Meyer, Ökumenische Zielvorstellungen, Bensheimer Hefte 78, Göttingen 1996, S. 15ff.

1.4. In GFP ist dagegen von dem Ziel voller sichtbarer Einheit keine Rede. Vielmehr wird „die Einheit, zu der wir gerufen sind“, in der Kirche bereits „manifest“. „Sie verlangt eine vollere sichtbare Verkörperung in strukturierter Form“ (§ 22). Einheit soll dabei nicht mit Einheitlichkeit verwechselt werden. Einheit ist vielmehr „mit und in Vielfalt gegeben. Da diese Vielfalt den vielen Gaben des Heiligen Geistes an die Kirche entspricht, ist sie ein Begriff von grundlegender ekkesiologischer Wichtigkeit“ (§ 23). Die Einheit der Kirche wird durch die Einheit in der Verkündigung, in den Sakramenten und in dem von Gott eingesetzten Amt verwirklicht. Diese Einheit „bedarf einer sichtbaren äußeren Form“, die in der Lage ist, „das Moment der inneren Differenzierung und geistlichen Vielfalt sowie das Moment der geschichtlichen Veränderung und Entwicklung zu umspannen“ (§ 26). In diesem Sinne sind die infolge von Trennungen nicht sichtbar vereinten Kirchen verpflichtet, sich „für die Zurückgewinnung ihrer sichtbaren Einheit und die Vertiefung ihrer geistlichen Gemeinschaft“ einzusetzen (§ 27).

1.5. Die GFP hat ihren Schwerpunkt in den Aussagen zum Episkopat. Er wird wie in GFM mit der apostolischen Sendung der Kirche begründet. Innerhalb des von Gott eingesetzten Amtes hat die Episkopé die Aufgabe, die Einheit und Apostolizität der Kirche zu wahren (§ 32i-k). Apostolisch ist die Kirche als Ganze insofern, als sie in Kontinuität zur Kirche der Apostel steht und ihre Merkmale bewahrt (§ 36ff). Die apostolische Sukzession des bischöflichen Amtes ist daher innerhalb der Apostolizität der ganzen Kirche zu sehen (§40), obwohl diese ihren besonderen Ausdruck in der historischen bischöflichen Sukzession findet (§ 46ff). Diese ist Mittel und Zeichen apostolischer Kontinuität, aber nicht ihre Garantie und auch nicht ihre Begründung (§ 50f). Der Zeichencharakter hat zur Folge, daß die historische bischöfliche Sukzession anerkannt werden kann. Daneben können aber auch andere Formen der apostolischen Sukzession bejaht werden (§ 52). Entscheidend wird nun nicht mehr der Gebrauch eines bestimmten Zeichens, sondern die gegenseitige Anerkennung der Kirchen und Ämter (§ 53).

1.6. Mit dieser Übereinstimmung ist nach GFP „eine neue Etappe auf unserem gemeinsamen Glaubensweg erreicht“ (§ 55). Sie ermöglicht es, „die Amtsträger und Mitglieder der anderen Kirchen als unsere eigenen willkommen“ zu heißen und die Eucharistie gemeinsam zu feiern (§ 59). Auch darin bleibt die Erklärung von Porvoo freilich nur ein „Schritt in Richtung auf die sichtbare Einheit“. Bei der „Suche nach weiterer Einheit“ ist vorrangig an die Vertiefung schon bestehender ökumenischer Gemeinschaft gedacht. Dafür werden Schritte genannt, ohne daß das Ziel deutlich definiert wird. Darum ist auch nicht klar, wann es erreicht ist.

lirt Blick auf das anzustrebende Einigungsmodell ge. Gegen die Auffassungen auseinander. GFM orientiert sich zwar an „voller, sichtbarer Einheit“. Sie wird jedoch nicht ausdrücklich als gemeinsam formulierte Zielangabe eingeführt. GFP ist in dieser Hinsicht noch zurückhaltender. Beide Konsens-Texte sind deshalb auch nicht von vornherein als Alternativ- oder Konkurrenzmodelle zur LK zu sehen.

2.4. Entscheiden wird sich diese Frage am Verständnis von „sichtbarer Einheit“ und der Stellung des Bischofsamtes in ihr. Für die LK ist der Vollzug von Kanzel- und Abendmahlsgemeinschaft der entscheidende Ausdruck „sichtbarer Einheit“. Sie hat die Amtsfrage in die Erklärung der Kanzel- und Abendmahlsgemeinschaft einbezogen, indem sie in diesem Zusammenhang die gegenseitige Anerkennung der Ordination wie die Ermöglichung der Interzelebration ausgesprochen hat (§ 33). Mehr zu tun hatte sie keinen Anlaß, da die Amtsfrage zwischen den beteiligten Kirchen der Reformation nicht kirchentrennend war. Gleichwohl hat es Lehrunterschiede gegeben. Deshalb ist die Frage von Amt und Ordination in den Aufgabekatalog für die Weiterarbeit aufgenommen worden (§ 39).

Die Leuenberger Kirchengemeinschaft (LKG) wird Gespräche über die Bedeutung des Bischofsamtes und der historischen apostolischen Sukzession fördern, wenn sie der Ausweitung und Vertiefung von Kirchengemeinschaft dienen.<sup>6</sup> Würde eine Übernahme dieser Lehrtradition jedoch als notwendige Voraussetzung für die Einheit der Kirche angesehen, wäre damit die gemeinsame Basis der reformatorischen Bekenntnisschriften verlassen.

Die Apostolizität der Kirche steht dafür, daß ihr Zeugnis authentisch und fortdauernd wirksam ist. Nach reformatorischem Verständnis ist die Apostolizität jedoch nicht mit bestimmten Ausdrucksformen identisch, in denen sie geschichtlich Gestalt gewonnen hat, sondern sie ist von diesen gerade zu unterscheiden. Die schriftgemäße Verkündigung des Evangeliums und die einsetzungsgemäße Feier der Sakramente sind die elementaren Echtheitsmerkmale, aus denen die Reformatoren weitere Kennzeichen der Kirche abgeleitet haben.<sup>7</sup> Welche Bedeutung unter diesem Gesichtspunkt das Bischofsamt und die apostolische Sukzession der Ämter für das Bleiben in der apostolischen Tradition haben, darüber werden weitere Gespräche nötig sein.

<sup>6</sup> Vgl. dazu auch: Die Kirche Jesu Christi, a.a.O., S. 34f.

<sup>7</sup> Vgl. dazu: Die Kirche Jesu Christi, a.a.O., S. 30f.

2.5. Nach Hardin Meyer ist die Leuenberger Kirchengemeinschaft die „bislang klarste und umfassendste Anwendung“ des Einigungsmodells „Kirchengemeinschaft“. Er sieht darin eine sachgemäße Fortschreibung des Modells gegenseitiger Anerkennung. Es hat „konfessionellen Verschiedenheiten ihre kirchentrennende Schärfe und Tiefe genommen“, und verbleibende Unterschiede „als legitime Ausprägung des apostolischen Glaubens und des christlichen und kirchlichen Lebens erkennbar“ gemacht.<sup>8</sup> Wenn „konfessionelle Loyalität und ökumenische Verpflichtung kein Widerspruch mehr sind, entsteht die Schau einer Einheit, die den Charakter der ‚versöhnten Verschiedenheit‘ besitzt“.<sup>9</sup>

Gegenseitige Anerkennung der Kirchen - dieses Grundmodell kirchlicher Einigung hat die LK zur Kirchengemeinschaft weiterentwickelt. Gegenseitige Anerkennung der Kirchen - das ist auch der Schlüsselbegriff in GFM und GFP. Trotz unterschiedlicher Terminologie steht die LK beiden Dialogergebnissen nahe.

3. Stärken und Schwächen bei der Verwirklichung des Leuenberger Einigungsmodells

3.1. Die Gewährung von Kirchengemeinschaft nach der LK ist kein einmaliger, mit der Unterzeichnung abgeschlossener Akt, sondern ein dadurch erst ausgeübt fortdauernder Prozeß. Darum unterscheidet die LK bewußt zwischen Erklärung und Verwirklichung von Kirchengemeinschaft. Für die Verwirklichung benennt sie vier Gesichtspunkte: Zeugnis und Dienst, theologische Weiterarbeit, organisatorische Folgerungen, ökumenische Aspekte. Nach 25 Jahren Leuenberger Kirchengemeinschaft ist festzustellen, daß bei der Gestaltung dieser Gemeinschaft die genannten Gesichtspunkte unterschiedlich starke Beachtung gefunden haben.

3.2. Am deutlichsten sind die Fortschritte in der theologischen Weiterarbeit. Die Reihe der behandelten Themen und die dazu vorgelegten Ergebnisse haben erheblich zur Vertiefung der Kirchengemeinschaft beigetragen. Besondere Bedeutung kommt dem Ekklesiologie-Dokument 'Die Kirche Jesu Christi' zu, das die bisherigen Konsensbemühungen zusammenfaßt und dem zugleich eine orientierende Funktion für den ökumenischen Dialog zugeordnet ist.

<sup>8</sup> a.a.O., S. 129.

<sup>9</sup> Diskussionspapier zum Thema: Die ökumenische Rolle der konfessionellen Weltbünde in der einen ökumenischen Bewegung, zitiert nach Harding Meyer, a.a.O., S. 143.

3.3. Die Gemeinsamkeit in Zeugnis und Dienst hat sich regional unterschiedlich entwickelt. Viele Kooperationen, Partnerschaften und zwischenkirchliche Hilfen sind gesamteuropäisch orientiert. In ihnen ist Gemeinschaft in Zeugnis und Dienst der Leuenberger Kirchen lebendig. Die letzte Vollversammlung 1994 in Wien hat daran erinnert, daß Zeugnis und Dienst ein entscheidender Ausdruck der Leuenberger Kirchengemeinschaft sind. Sie hat dazu aufgefordert, im Sinne eines Netzwerkes die Verbindung zwischen regionalen und europäischen kirchlichen Einrichtungen zu fördern, weil es in den Regionen und Gemeinden der Leuenberger Kirchengemeinschaft schon vielfache Formen gemeinsamen Zeugnisses und Dienstes gibt.

3.4. Es gibt Defizite im Wissen voneinander. Sie liegen möglicherweise in der bewußt schwach gehaltenen institutionellen Struktur der Leuenberger Kirchengemeinschaft. Damit sollten u.a. Befürchtungen vor Unionserwartungen abgewehrt werden. Harding Meyer stellt aber bei aller Würdigung des Leuenberger Modells fest, daß dem „Zusammenhang zwischen Gemeinsamkeit des Handelns in Zeugnis und Dienst und Strukturen der Gemeinschaft, die diese Gemeinsamkeit des Handelns ermöglichen, ... noch nicht hinreichend Rechnung getragen“ wird.<sup>10</sup> Die Wiener Vollversammlung hat deshalb nicht ohne Grund von der Notwendigkeit eines gegenseitigen Informationsaustausches und eines dichten Kommunikationsnetzes gesprochen und darin wichtige Instrumente für Zeugnis und Dienst gesehen.

3.5. Der ökumenische Aspekt der LK hat von Anfang deutlich machen wollen, daß diese sich nicht als konfessioneller Alleingang, sondern vielmehr als Beitrag zur „ökumenischen Gemeinschaft aller christlichen Kirchen“ versteht (§ 46). Dieser Aspekt hat in den letzten Jahren zunehmend an Bedeutung gewonnen. Er ist Anlaß zu einer Reihe ökumenischer Begegnungen und Gespräche gewesen. Ein Dialog-Ergebnis liegt in der „Gemeinsamen Erklärung zur Kirchengemeinschaft“ mit den methodistischen Kirchen in Europa vor, die eine Erweiterung der Leuenberger Kirchengemeinschaft möglich gemacht hat.

<sup>10</sup> a.a.O., S. 133.

#### 4. Bleibende Aufgaben

4.1. Die Zukunftsfähigkeit des Leuenberger Modells hängt davon ab, daß die beteiligten Kirchen die mit der LK gegebenen Chancen entschlossen nutzen und dabei die erkennbar gewordenen Schwächen zu korrigieren suchen. In Gesprächen mit anderen Kirchen und Gemeinschaften, die aufgenommen oder weiterzuführen sind, wird auch die ökumenische Offenheit der LK und ihre besondere Bedeutung als Modell kirchlicher Einigung noch bewußter zur Geltung zu bringen sein. Im einzelnen kann dies bedeuten:

4.1.1. Der Dialog mit der Anglikanischen Gemeinschaft wird Gespräche über die „sichtbare Einheit“, das Bischofsamt und die apostolische Sukzession einschließen müssen. Die entscheidende Frage ist dabei nicht, ob, sondern wozu es das Bischofsamt geben soll. Es geht also um seine Funktion und seine ekklesiologische Begründung. Mit dem Dokument „Die Kirche Jesu Christi“ und der Porvoorer Feststellung liegen dazu wichtige Aussagen vor, die Konvergenzen möglich erscheinen lassen. Auch ein „versöhntes“ oder besser gemeinsames Amtsverständnis wird jedoch nur strukturelle Ergänzung, nicht aber Grund der Einheit und Gemeinschaft der Kirchen sein können, wenn nicht die reformatorische Grundlage der LK preisgegeben werden soll.

4.1.2. Für den empfohlenen Dialog mit den Baptisten ist zunächst offen, ob dabei Kirchengemeinschaft im Sinne der LK überhaupt angestrebt werden soll. Das Gespräch Ende 1993 hat als Zielstellung eher „Modelle von Gemeinschaft und Zusammenarbeit“ und insofern „Zwischenstufen“ benannt. Dabei ist jedoch auch die gegenseitige Anerkennung als „Gemeinschaften innerhalb der Kirche Christi“ im Blick.“ Das berührt das der LK zugrundeliegende Modell gegenseitiger Anerkennung. In diesem Zusammenhang werden auch die Fragen nach dem Verständnis und der Praxis der Taufe sowie zum Verständnis der Kirche aufzugreifen sein. Dies wird durch GFM wie GFP und die ihnen vorangegangenen Gespräche bestätigt.

4.1.3. Katholische Einigungsvorstellungen sind, soweit sie bisher überhaupt formuliert wurden, Harding Meyer zufolge dem von der LK entwickelten Modell der Kirchengemeinschaft durchaus verwandt. Das gelte auch dann, wenn in eine katholische Ausformung dieses Modells zusätzliche Elemente einbezogen werden, die für das katholische Einheitsverständnis wesentlich sind wie z.B. die Gemeinschaft im Bischofsamt und das Verständnis des Papstamtes.

<sup>11</sup> Vgl. dazu: Wachsende Gemeinschaft in Zeugnis und Dienst, S. 174ff.



Leitgedanken formuliert: „An die Stelle der Idee der Konversion ... wird grundsätzlich die Idee der Einheit der Kirchen ... , die die eine Kirche sind und doch Kirchen bleiben“.<sup>12</sup> Von daher gewinnt der Begriff der „Schwesterkirchen“ an Bedeutung, der bisher vor allem in den Begegnungen der katholischen Kirche mit der Anglikanischen Gemeinschaft und mit orthodoxen Kirchen eine Rolle gespielt hat.

Auch mit der LK läßt sich dieser Gedanke aufgreifen. Dabei wird vorausgesetzt, daß für die Einheit der Kirchen nicht eine einzige Form des kirchlichen Amtes zur Bedingung gemacht wird, sondern diese sich mit unterschiedlichen Gestaltungsformen verträgt. So bliebe gewährleistet, daß dem reformatorischen Verständnis gemäß die Kirche ihren Grund und ihre Einheit nicht in sich selbst, sondern im Evangelium hat.

4.1.4. Eine Reihe von Kirchen der LKG leben in unmittelbarer Nachbarschaft zu orthodoxen Kirchen. Manche, z.B. in Deutschland und Finnland, haben auch bilaterale Dialoge mit Kirchen der Orthodoxie geführt. Viele arbeiten mit orthodoxen Kirchen in Ökumenischen Räten zusammen. Die Leuenberger Kirchen sind überdies wie die meisten orthodoxen Kirchen Europas Mitglieder der KEK. In allen diesen Bezügen geht es bisher weniger um Fragen der Kirchengemeinschaft als um eine bessere gegenseitige Wahrnehmung, um die Ausräumung von Vorurteilen und Mißverständnissen und die Ermöglichung von kirchlicher Koexistenz.

Orthodoxe Vorstellungen von Nationalkirchentum und kirchlicher Einheit stehen in erkennbarer Spannung zur Leuenberger Konkordie. Andererseits ist ihnen Kirchengemeinschaft zwischen autokephalen Kirchen durchaus vertraut. Die Anerkennung der altkirchlichen Symbole durch orthodoxe und reformatorische Kirchen kann ebenfalls ein Verständigungspotential bedeuten. Auch wenn bilaterale Dialoge auf nicht absehbare Zeit noch im Vorfeld von Einheits- und Einigungsbemühungen geführt werden, sollten sie von der Leuenberger Kirchengemeinschaft bewußt gefördert und unterstützt werden.

<sup>12</sup> Joseph Ratzinger, Die Kirche und die Kirchen, in: Reformatio, 1964, S. 105,

4.2. Andere Aufgaben stellen sich für das innere Wachstum der Leuenberger Kirchengemeinschaft. Sie betreffen sowohl theologische Weiterarbeit als auch Fragen der Umsetzung bereits erzielter Übereinstimmungen.

4.2.1. Nicht nur die LK, auch GFM und GFP machen deutlich, wie wichtig konkrete Verabredungen zur Umsetzung von Vereinbarungen zur Gemeinschaft von Kirchen sind. In der LK ist die gegenseitige Anerkennung der Ordination ausgesprochen. Von den beteiligten Kirchen wird zunehmend nach praktischen Konsequenzen solcher Anerkennung gefragt. Gemeinsame Ausbildungsgänge wie auch die gegenseitige Anerkennung von Ausbildungsabschlüssen und kirchlichen Berufen müßten ebenso ermöglicht werden wie der Austausch und gegebenenfalls die Übernahme von Pfarrerinnen und Pfarrern, Mitarbeiterinnen und Mitarbeitern. Dafür sind Regelungen nötig, die bisher fehlen.

4.2.2. Damit ist erneut der Bereich von Zeugnis und Dienst auf der Ebene der LKG angesprochen. Die Wiener Vollversammlung hat diesen Aspekt besonders hervorgehoben. Sie hat eine Bestandsaufnahme, eine Auswertung von Studien und schließlich einen Orientierungsrahmen für die Gemeinsamkeit in Zeugnis und Dienst als erforderlich angesehen. Diese Aufgaben sind noch nicht eingelöst.

4.2.3. Bei der theologischen Weiterarbeit geht es nicht um einen festen Katalog abzuarbeitender Themen, die dann ein für allemal als erledigt gelten können. Vielmehr ist damit zu rechnen, daß sich bestimmte Probleme unter veränderten Fragestellungen neu zu Wort melden und der Klärung bedürfen. Die von der letzten Vollversammlung in Auftrag gegebenen Projekte sind dafür ein deutliches Zeichen.<sup>13</sup> Die Leuenberger Kirchengemeinschaft wird auch in Zukunft für solche Entwicklungen offen sein müssen, um auf aktuelle Herausforderungen theologisch angemessen eingehen zu können.

<sup>13</sup> Die 4. Vollversammlung der LKG hat 1994 in Wien folgende Lehrgesprächsthemen beschlossen:  
 - Gesetz und Evangelium, besonders im Blick auf die Entscheidungsfindung in ethischen Fragen;  
 - Kirche, Staat und Nation; dieses Thema ist auch wichtig als Beitrag zur 2. Europ. Ökum. Versammlung;  
 - Kirche und Israel.  
 Vgl. dazu: Wachsende Gemeinschaft in Zeugnis und Dienst, S. 262.

ungslehre hat auch die Frage nach der Kompatibilität von Lehrgesprächsergebnissen eine Rolle gespielt. Sie stellt sich sachgemäß dann, wenn an der LK beteiligte Kirchen im Dialog mit einer oder mehreren Kirchen außerhalb der LKG zu Ergebnissen kommen, die die Gemeinschaft als Ganze tangieren. Diese Frage muß sich um so mehr stellen, wenn es dabei um das der LK zugrunde liegende Verständnis der Rechtfertigung geht. Die Frage nach der Kompatibilität von Lehrgesprächsergebnissen ist nicht neu. Sie ist auch früher, etwa im Zusammenhang von GFM, schon erörtert worden. Eine Klärung steht jedoch nach wie vor aus. Die Leuenberger Kirchengemeinschaft wird sich ihr stellen und ein geeignetes Verfahren verabreden müssen.<sup>14</sup>

4.2.5. Nicht zuletzt braucht die Leuenberger Kirchengemeinschaft Klarheit darüber, wo der Ort und was die Aufgabe der reformatorischen Kirchen in einem zusammenwachsenden Europa ist. Weil dieses Europa mehr ist als eine Wirtschaftsunion und ein gemeinsamer Währungsbereich, ist auch der Beitrag der christlichen Kirchen besonders wichtig. Die letzte Vollversammlung hat darauf hingewiesen, daß angesichts dieser Entwicklung auch der *Protestantismus* in Europa in der Lage sein müßte, mit reformatorischer Pointe zu sprechen. Dies erfordert jedoch auch eine Verständigung darüber, welche Botschaft die Kirchen der Reformation zu vermitteln haben, wenn sie sich gemeinsam im europäischen Integrationsprozeß zu Wort melden wollen.

<sup>14</sup> Zur Frage der Kompatibilität von Lehrgesprächsergebnissen vgl. auch die für die 4. Vollversammlung der LKG vorgelegte Ausarbeitung 'Die Bedeutung bilateraler ökumenischer Vereinbarungen für die an der Leuenberger Konkordie beteiligten Kirchen' (Kriterien für den Umgang miteinander), Stand: 24. März 1992, a.a.O., S. 156ff.

1. **Konkordie reformatorischer Kirchen in Europa.** (Leuenberger Konkordie) Dreisprachige (Dt/Engl/Frz) Ausgabe mit einer zweisprachigen Einleitung (Dt/Engl) von Friedrich-Otto Scharbau, hg. von Wilhelm Hüffmeier, Verlag Otto Lembeck, Frankfurt am Main 1993, ISBN 3-87476-292-0.
2. **Wachsende Gemeinschaft in Zeugnis und Dienst.** Reformatorische Kirchen in Europa. Texte der 4. Vollversammlung der Leuenberger Kirchengemeinschaft in Wien, 3. bis 10. Mai 1994, hg. von Wilhelm Hüffmeier und Christine-Ruth Müller, Verlag Otto Lembeck, Frankfurt am Main 1995, ISBN 3-87476-307-2.
3. **Leuenberger Texte\* 1: Die Kirche Jesu Christi.** Der reformatorische Beitrag zum ökumenischen Dialog über die kirchliche Einheit, hg. von Wilhelm Hüffmeier, Verlag Otto Lembeck, Frankfurt am Main 1995, 2. Auflage ISBN 3-87476-305-6.
4. **Leuenberger Texte 2: Sakramente, Amt, Ordination.**
  - Zur Lehre und Praxis der Taufe
  - Zur Lehre und Praxis des Abendmahls
  - Amt-Ämter-Dienste-Ordination (Neuendettelsau-Thesen)
  - Thesen zur Amtsdiskussion heute (Tampere-Thesen), hg. von Wilhelm Hüffmeier, Verlag Otto Lembeck, Frankfurt am Main 1995, ISBN 3-87476-306-4.
5. **Leuenberger Texte 3: Evangelische Texte zur ethischen Urteilsfindung.**
  - Zwei-Reiche-Lehre - Lehre von der Königsherrschaft Jesu Christi
  - Christsein in der Welt von heute. Über die Frage des aktuellen Bekennens (Regionalgruppe "Amsterdam")
  - Aktualisierende Auslegung von 'Iure bellare' CA 16, hg. von Wilhelm Hüffmeier, Verlag Otto Lembeck, Frankfurt am Main 1997, ISBN 3-87476-319-6.
6. **Leuenberger Texte 4: Leuenberg, Meissen und Porvoo.**
  - Konsultation zwischen den Kirchen der Leuenberger Kirchengemeinschaft und den an der Meissener Erklärung und der Porvoo-Erklärung beteiligten Kirchen, hg. von Wilhelm Hüffmeier und Colin Podmore, Verlag Otto Lembeck, Frankfurt am Main 1996, ISBN 3-87476-316-1.

Distribution: Verlag Otto Lembeck, Leerbachstr. 42, D-60322 Ffm

\*) Zweisprachige (Deutsch/Englisch) Reihe der Texte aus den Leuenberger Lehrgesprächen. Die Reihe wird fortgesetzt.

## Arbeid fram mot Kirkenes Verdensråds generalforsamling, oppdatering

Her følger en kort oppsummering av nytt om forberedelsesprosessen fram mot KVs generalforsamling.

### (1) Markering av 20.september

I "menighetssending" i begynnelsen av juni gikk det ut materiell som oppfordrer og inspirerer til å arrangere økumeniske gudstjenester 20.september. Det er ikke noe system for tilbakereportering om arrangementer denne dagen, men i tillegg til noen mindre arrangementer, er vi kjent med en økumenisk gudstjeneste i Bodø domkirke 20.september, samt en i Oslo domkirke søndag 27.september.

20.september er det forøvrig også bispevigsling i Fredrikstad.

Til 50-årsmarkeringen i Amsterdam lørdag 19.september reiser Per Voksø som representant for Den norske kirke.

### (2) Delegatmøter

Den norske delegasjonen, inkludert stewarder, reiser til det nordiske delegatmøtet i Uppsala 2.-4.oktober. Norsk presse inviteres også til å være til stede.

Torsdag 1.oktober kl 1000-1600 avholdes møte for den norske delegasjonen i Oslo. Generalforsamlingens "Workbook" går i disse dager ut til alle delegatene, og på møtet vil denne bli gjennomgått.

### (3) Delegasjonen

Den norske kirkes delegasjon har nå fått enda et nytt medlem, Stig Arne Somby, som er kommet inn på KVs 15%-kvote for underrepresenterte grupper.

For norske deltakere i Harare forøvrig, se vedlagte oversikt.

### (4) Padare

Knut Lundby skal presentere sitt prosjekt "*Anglicans in a Zimbabwean Growth Point: Defining Identity under Influences of Globalization*".

Turid Karlsen Seim skal bidra med "*Ecumenical Hermeneutics*".

Samisk kirkeråd har ikke fått penger til en planlagt større presentasjon, men de tre samiske medlemmene av den norske delegasjonen vil gi en presentasjon av samisk kultur og kirkeliv.

#### (5) Pressedekning

I forståelse med den norske delegasjonslederen inviterer Kirkens Nødhjelp norsk presse til feltbesøk i nord-Botswana 7.-11. desember, dager da generalforsamlingen arbeider i komiteer. Man vil besøke Kuru Development Trust, det sørlige Afrikas største bushmen-program, samt byen Ethsa og bli kjent med KNs arbeid.

Opplegget forutsetter tilstrekkelig interesse blant norske journalister.

#### (6) Norden-Foccesa - samarbeid

Programmet for det nordiske delegatmøtet i Uppsala legger opp til betydelig fokus på det sørlige Afrika og på samarbeidet. En representant for Foccesa vil være til stede.

## Norske deltakere i Harare

ajour pr. 20.08.98

### *norsk medlem av KV's sentralkomite:*

Anne Tveter

### *delegasjon for Den norske kirke:*

Trond Bakkevig (leder)  
Odd Bondevik  
Synnøve Brevik  
Øystein Gjerdrum  
Ragnhild Elisabeth Hoel  
Sigrun Møgedal  
Turid Karlsen Seim  
Stig Arne Somby  
Gunhild Sivertsen Sørvig

### *stewarder:*

Ingeborg A. K. Kvammen  
Ole Harald Neergård

### *observatører:*

Ingrid Vad Nielsen  
Gunnar Stålsett (invitert av KV som rådgiver)  
Stig Utnem  
Gunnar Westermoen

### *norsk delegasjon til "Decade Festival", 27.-30. november:*

Solveig Fiske  
Kari Flornes  
Ragnhild Elisabeth Hoel  
Synnøve Hinnaland Stendal (på personlig oppdrag fra KV)  
Gunhild Sivertsen Sørvig  
Elisabeth Torp  
Olaug Vedvik Torset  
Kristine Værnes  
Jorunn Wendel

### *besøkende:*

Hans Olav Høivik (utsendt av Hamar bispedømme)  
Olaug Vedvik Torset (til 5. desember)

### *bidragsyttere til Padare:*

Knut Lundby ("Anglicans in a Zimbabwean Growth Point: Defining Identity under Influences of Globalization")  
Turid Karlsen Seim ("Ecumenical Hermeneutics")

### *fra KV's sekretariat:*

Freddy Knutsen  
Line Skum





MELLOMKIRKELIG RÅD  
Den norske kirke

## 20. SEPTEMBER FEIRES ØKUMENISK JUBILEUM

### *Økumenikk - fra kampsak til dyd av nødvendighet.*

Med ordene «we intend to stay together», forpliktet deltakerne på stiftelsesmøtet i Kirkenes Verdensråd seg 23. august 1948 på å arbeide for økt forståelse kirkesamfunnene i mellom. Økumenikken har vært omstridt. Det er et tegn på at det rører ved sentrale sider ved vår kristne tro. I dag er det imidlertid bred forståelse for at kristne må lære seg å leve sammen som søsken. Økumenikk er blitt en nødvendighet, men hvem man helst vil samarbeide med og hvordan det skal gjøres diskuteres like mye som før.

### *Økumeniske framskritt*

Vi har vært vitne til store økumeniske framskritt i Norge i de senere år. Den norske kirke har inngått fullt kirkefelleskap med Den anglikanske kirke ("Porvoo-avtalen") og med Metodistkirken ("Nådens fellesskap"). Kirkemøtet har også stilt seg bak Felleserklæringen om rettferdiggjørelsen, dokumentet som uttrykker at Den romersk-katolske og Den lutherske kirke står sammen om grunnleggende sannheter i forståelsen av rettferdiggjørelseslæren. Opprettelsen av Norges kristne råd som består av de fleste kristne kirkesamfunn i Norge, fra katolikker til baptister, er også et tydelig tegn på at økumenikken gjør framskritt i Norge. Dette har f.eks. gjort det mulig å ha en felleskristen markering av år 2000, - i regi av Norges kristne råd.

### *Økumenikkens drivkrefter*

Mye har skjedd. Resultatene er på forskjellige områder båret fram av ulike relasjoner og institusjoner. Økumenikken er en bevegelse med mange ut-

trykksformer. Økumenikkens sak har imidlertid hele tiden hatt en sterk drivkraft og tyngdepunkt i organisasjonen Kirkenes Verdensråd. Uten den organisasjonen ville vi neppe sett dagens resultater. «Hadde vi ikke hatt Kirkenes Verdensråd måtte vi funnet det opp», sier en erfaren økumen.



World Council of Churches

### ***Kirkenes Verdensråd fyller 50 år.***

I august er det 50 år siden Kirkenes Verdensråd ble dannet. 20. september er utpekt som dagen da jubileet skal markeres av kirker over hele verden. Det ønsker vi også å gjøre i Norge. Når vi denne søndagen legger fram for Gud våre bønner for økt forståelse og fellesskap kirkesamfunnene i mellom, vet vi at vi gjør det sammen med mange av KVs drøyt 330 medlemskirker. Målet med markeringen 20. september er ikke primært å sette organisasjonen i sentrum, men å fokusere på de mål de verdensvide økumeniske bevegelse har for sitt arbeid.

## **HVORDAN MARKERE 20. SEPTEMBER?**

Å markere 20. september trenger ikke være spesielt arbeidskrevende eller gjøres stort. Nedenfor bringer vi noen enkle råd for hvordan man kan gå fram for å forberede en økumenisk gudstjeneste denne dagen. Dersom ikke det lar seg gjøre, kan forslagene som gjelder de enkelte gudstjenesteleddene tas inn i menighetens vanlige høymesse denne søndagen.

### ***1. Arranger en økumenisk gudstjeneste 20. september.***

I svært mange lokalsamfunn er det også andre kirker enn Den norske kirke representert. Å synliggjøre at vi kan møtes sammen til felles gudstjeneste, er den beste markering den økumeniske bevegelsens betydning. Fellesgudstjenester var knapt mulig for 50 år siden.

#### **Hvordan gå fram:**

- Kartlegg hvilke kirkesamfunn som har samlingssted/kirkehus i deres menighet.
- Invitér alle kirkesamfunnene til samtale. Invitér ikke bare prester/forstandere, men også andre aktuelle personer. Mål: Feire gudstjeneste sammen 20. september.
- Skap sammen den økumeniske gudstjenesten som er mulig hos dere. Gudstjenestene må bli forskjellige alt etter hvem dere feirer gudstjeneste sammen med, og de lokale forhold som er.

### ***2. Forslag til elementer til gudstjenesten 20. september.***

#### **Bibeltekster og søndagens karakter:**

Bibeltekstene denne søndagen, 16.s.e.pinse, er 5. Mos 4, 29-31, Lukas 10,38-42 og Fil 4,10-13 (prekentekest). Tekstene egner seg godt til en gudstjeneste med vekt på økumenisk feiring.

Alle tekstene belyser forholdet mellom de mange gjøremål, oppgaver, ansvar og vanskeligheter på den ene siden, og på den andre siden viktigheten av å «vende om til Herren din Gud», eller finne det ene nødvendige, eller å hvile i Herren for «alt makter jeg i ham som gjør meg sterk».

Økumenikk er ikke primært forhandlinger mellom forskjellige kirkesamfunn om forskjellige tema innenfor dogmatikk og kirkeordninger, men først og fremst vår



felles søken etter Gud. Målet med det økumeniske arbeid er å lære mer om Gud og Hans vilje for verden,- ved at vi sammen setter oss ved Jesu føtter og lytter på hva han har å si, og deler det vi har hørt. Økumenikken bæres av det ene nødvendige, felles søken mot Den treenige Gud.

### Salmer og sanger er i høy grad en fellesskatt

Noen salmeforslag fra Den norske kirkes salmebøker som passer på dagen:

- Fra S97 69: O Jesus du som fyller alt i alle (Maria som kneler ved Jesu føtter)
- NoS 533: Kristne, la oss søke sammen (Apell om enhet og fellesskap)
- NoS. 757: Å Gud vårt vern i farne år. (Salme brukt ved stiftelsen av Kirkenes Verdensråd i Amsterdam i 1948)
- NoS 537: Guds kirkes grunnvoll ene (Foreslått salme av Kirkenes Verdensråd til bruk ved 50års markeringen)

### Preken

Prekenen kan man samarbeide om i en økumenisk gudstjeneste. Kanskje kan forberedelsesgruppa selv arbeide fram en preken? Et alternativ er å utfordre en som har vært engasjert av det økumeniske arbeidet. Når det gjelder gjennomgåelse av prekenteeksten viser vi til Luthersk kirketidende og Nytt norsk kirkeblad.

### Kunngjøringer

Ingenting er bedre enn å intervju en som har vært på økumeniske møter eller arrangementer.

For å trekke litt informasjon om det økumeniske arbeidet inn i gudstjenesten, og for å forberede forbønnen, kan man ta med deler av følgende tekst:

«I dag, 20. september, markerer kirker over hele verden 50-årsjubileet for opprettelsen av Kirkenes Verdensråd. Vårt århundre har vært preget av at kristne i de fleste kirkesamfunn har fått øynene opp for det smertelige i at Guds kirke på jorden ofte har vitnet om splittelse og skiller heller enn om fellesskap for hele Guds folk.

[De siste årene har anstrengelsene for økt kirkesamarbeid her i landet blant annet ført til "*Porvoo-avtalen*" - fellesskapsavtalen mellom lutherske og anglikanske kirker, avtalen "*Nådens fellesskap*" mellom norske metodister og lutheranere, og "*Felleserklæringen om rettferdiggjørelseslæren*" som viser stor grad av enighet mellom de lutherske kirkene og den katolske kirke om læren om rettferdiggjørelsen. Dessuten er Norges kristne råd opprettet som et fellesorgan for kristne kirker i Norge.]

Den norske kirkes medlemskap i Kirkenes Verdensråd gir oss en viktig møteplass for økt fellesskap og kontakt med våre kristne søstre og brødre overalt i verden. 332 kirker er medlemmer av organisasjonen, og alle de store kirkesamfunnene, med unntak av Den romersk-katolske kirke, er med. Under forbønnen i dag vil vi spesielt legge fram for Gud fellesskapet mellom kirkene som er gått sammen i Kirkenes Verdensråd.»

### Til de liturgiske leddene

Her er det mye å hente i Salmer 97, hvor alternativer til både kyrie (nr. 154 -158) og gloria (nr. 243) ved spesielle anledninger kan brukes.

## Trosbekjennelse

Som variasjon kan man benytte den nikenske trosbekjennelsen, som ofte foretrekkes i økumeniske sammenhenger. (Menigheten kan eventuelt lese eller synge teksten fra NoS 945.)

## Forbønn

Her kan menighetssvaret i S97 161 fra Taizé brukes, eventuelt slik det er utført i Liturgiske forsøksordninger hvor også prestens bønn er tilpasset melodien fra Taizéfellesskapet. Forslag til tekst under forbønn:

«Vi takker deg i dag for alle menn og kvinner som har brukt sine krefter til arbeid for kirkenes synlige enhet,- i vårt eget land og over hele verden. Vi ber for Kirkenes Verdensråd og de kirker som deltar i dette fellesskapet. Skap i oss en lengsel etter enhet og fellesskap med andre kristne. Gi at Kirkenes Verdensråd fortsatt kan være en drivkraft og inspirator for rettferd og fred slik at vi i all vår forskjellighet kan framstå som søsken i én kirke og vitne om at du er én og alles Far.»

\* \* \*

**Til den store jubileumsgudstjenesten 13. desember 1998 under Kirkenes Verdensråd generalforsamling i Harare, Zimbabwe, er denne avslutningsbønnen skrevet:**

*Enhetens og kjærlighetens Gud*

*Gjør det vi sier med våre lepper til vårt hjertes overbevisning.*

*Gjør levende i våre liv det vi gir tilslutning til i våre sinn.*

*Send oss din Ånd,*

*for å be om det vi ikke tør be om,*

*for å kreve mer av oss enn vi selv krever,*

*for å holde oss fast når vi fristes til å gå våre egne veier.*

*Led oss framover. Led oss sammen.*

*Led oss til å gjøre din vilje,*

*Jesu Kristi, vår Herres vilje. Amen.*



## Kort om Kirkenes Verdensråd

Generalsekretær: Konrad Raiser.

Kirkenes Verdensråd (KV) som ble opprettet i 1948 i Amsterdam, er verdens største økumeniske organisasjon. Organisasjonen har medlemmer fra alle verdens store kirkefamilier, bortsett fra Den romersk katolske kirke. Over 330 kirker i over 100 land er medlemmer.

KV arbeider for å styrke samarbeidet mellom kirkesamfunnene både når det gjelder teologisk forskning, kirkepolitikk og engasjement i samfunnsproblemer.

KV har ledet an i arbeidet med å få i stand samtaler på offisielt nivå mellom kristenhetens ulike kirkefamilier. Gjennom et stort dialogprogram har KV dessuten gått i spissen for en rekke samtaler over religionsgrensene med sikte på å bygge ned fordommene om annerledes troende.

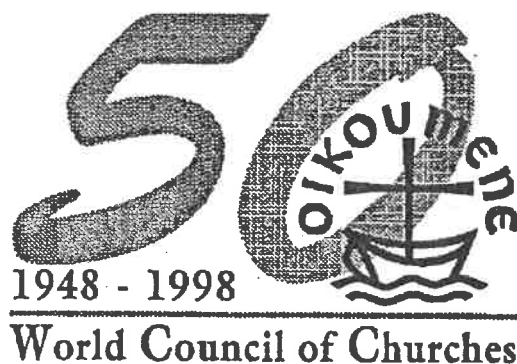
Kirkenes Verdensråd holder generalforsamling hvert 7. år. En sentralkomite på 150 medlemmer leder organisasjonen mellom generalforsamlingene. Den norske kirke har for tiden ett medlem i Sentralkomiteen: Anne Tveter fra Oslo. I ledelsen for Sentralkomiteen sitter åtte presidenter.

Omkring 270 personer arbeider ved KV-hovedkvarteret.

For tiden arbeider to nordmenn ved KV-sekretariatet i Genève: Line Merethe Skum som konsulent for urfolksspørsmål og Freddy Knutsen som ungdomskonsulent.

(Fra Årbok for Den norske kirke)

Det er 50 år siden den organiserte økumeniske bevegelse oppsto. I 1948 ble Kirkenes Verdensråd grunnlagt av blant andre utsendinger fra Den norske kirke. Den økumeniske bevegelse har ført tusenvis av kristne over hele verden til ny innsikt i troens mysterier og mangfoldet i Guds Rike. En av dem er NRK's tidligere Afrika-korrespondent Tømm Kristiansen.



## «Troen er som ei kokosnøtt»

Den hvite mann bar med seg Jesusbarnet til Afrika, svøpt i europeiske skikker og uvaner. Nå har han vokst seg stor, og trer fram av bushen som en afrikaner. Slik vår frelser gjerne blir en hvit mann, er han for afrikanerne svart.

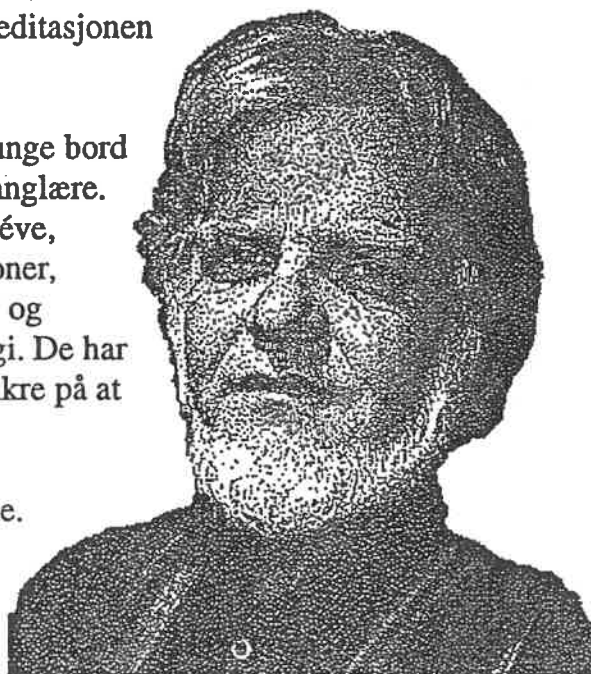
Det blir ikke så viktig å være lutheraner her. Det er annet som skiller mer. Dansen i gudstjenesten, det bølger en blues gjennom lokalet. Jeg har sett dem til hverdags, i sine skur. Søndag formiddag stiger de ut av sin møkkete elendighet med dress og ballkjole. Og med Bibelen i hånda.

*God bless you*, sier en geriljasoldat, en bartender, en prostituert. *God bless you*, sier en gjennomtorturert prest fra Latin-Amerika på et internasjonalt kirkemøte, hvor de kvinnelige medlemmene av kirkerådet fra Honolulu danser med bare skuldre og blomster i håret. Og så kan de fortelle meg at troen er som ei kokosnøtt. Du må knuse skallet, og inni der er nattverden; melk og kokoskjøtt. En munk fra Orienten, omgitt av andre religioner, forteller meg at meditasjonen er hans vei til Gud.

Jeg har også sett biskoper med tunge kors rundt tunge bord som har drøftet om apartheid og atomvåpen er vranglære. Jeg har møtt dem på kirkemøter i Vancouver, Genève, Budapest og Johannesburg. Fra dypet av resolusjoner, konflikter, tilbakeslag, maktkamp og kamp for liv og rettferd har det steget bønner, visjoner og ny liturgi. De har holdt samtalene igang og gjort oss alle litt mer usikre på at vi har løst alle gåtene.

Kanskje har jeg lært mer om troen ute enn hjemme.

*Av Tømm Kristiansen*







Til:

- De sentralkirkelige råd
- Bispedømmerådene
- De sentralkirkelige råds nemnder

Dato  
28.08.98

Vår ref.  
97/181-14 dqb

Deres ref.

Deres dato

### **Oppnevning av fagnemnder i de sentralkirkelige råd - 1999-2002**

Funksjonsperioden for de sentralkirkelige råds faste nemnder utgår ved årsskiftet 1998/99. For at de respektive råd skal få et best mulig grunnlag for oppnevning av nye nemnder, ber vi nå om å få inn forslag på aktuelle kandidater.

I det følgende gis en oversikt over de aktuelle nemnder og deres arbeidsfelt:

#### **1. Nemnd for gudstjenesteliv (NfG)**

Nemnda er et rådgivende organ for Kirkerådet, nemndas arbeidsområde er kirkens gudstjenesteliv, som omfatter spørsmål vedrørende kirkens liturgi, hymnologi, liturgiske klær/utstyr og økumenisk gudstjenestekontakt.

#### **2. Nemnd for diakoni (NfD)**

NfD er et rådgivende organ for Kirkerådet, og nemndas arbeidsområde dekker menighets- og institusjonsdiakoni, nasjonal og internasjonal diakoni samt diakonal fagutvikling og forskning.

#### **3. Nemnd for undervisning (NfU)**

NfU er et rådgivende organ for de sentralkirkelige råd. Nemnda skal arbeide med kirkelig undervisnings- og utdanningsproblemer både nasjonalt og internasjonalt.

#### **4. Komite for internasjonale spørsmål (KISP)**

KISP er Mellomkirkelig Råds faste organ for drøfting av sosial-etiske spørsmål som Den norske kirke møter i forbindelse med sin økumeniske virksomhet i og utenfor Norge.

5. **Nemnd for økumenisk samarbeid og misjon (NØM)**

NØM er de sentralkirkelige råds faste organ for drøfting av teologiske og andre faglige spørsmål som Den norske kirke møter i forbindelse med misjon, evangelisering og kirkesamarbeid.

6. **Teologisk nemnd (TN)**

TN er Mellomkirkelig Råds faste organ for drøfting av teologiske spørsmål som Den norske kirke møter i forbindelse med arbeid for kirkens enhet.

7. **Komiteen for Det økumeniske tiåret (KDØT)**

Komiteen ble oppnevnt for å følge opp arbeidet med Det økumeniske tiåret. Etter forslag fra komiteen vil KDØT bli videreført som «Nemnd for kvinne- og likestillingsspørsmål».

8. **Nemnd for ungdomsspørsmål**

Kirkerådet valgte i 1995 ikke å oppnevne en egen nemnd for ungdomsspørsmål; et mer uformelt ungdomsutvalg har imidlertid fungert som ressursgruppe for konsulentene som har ansvar for arbeidsområdet.

Ungdommens Kirkemøte 1998 er kommet med forslag om fremtidig organisering av et nasjonal ungdomsarbeid. Kirkerådet vil på denne bakgrunn i kommende periode på nytt ta opp spørsmålet om en egen nemnd.

**Forslag på kandidater**


De sentralkirkelige råds nemnder har en svært viktig rolle i forhold til behandlingen av de ulike faglige spørsmål. Vi ber derfor om at det sammen med forslag om kandidatens navn, alder, yrke og bosted, gis opplysninger om erfaringer, interesser og andre forutsetninger i forhold til nemndas oppgaver.

Det bes om forslag på både kvinner og menn, og ungdom (personer under 30 år).

Vi ber om at kandidatforslagene innsendes innen **30. november d.å.**

Med vennlig hilsen

Erling J. Pettersen e.f.  
Direktør

  
Gerd Karin Røsæg  
Underdirektør

Vedlegg  
Arkiv ref.: 012.112



**KIRKERÅDET**  
**Den norske kirke**

Til  
De sentralkirkelige råds nemnder -

Dato	Vår ref.	Deres ref.	Deres dato
21.08.98	97/181-13 dqb		

Dere er inne i deres siste år av nemndas funksjonsperiode, og vi ønsker i den forbindelse å rette en takk til hver enkelt av dere i forbindelse med det store arbeidet dere har nedlagt.

Vedlagt finner dere en henvendelse med anmodning om forslag til kandidater til de nye nemndene.

Vi tillater oss imidlertid å be hver enkelt av dere gjennomtenke om dere kan stille som kandidat for en ny funksjonsperiode. Om mulig ville det være fint med noe kontinuitet i nemndene.

Vi ber om at navn på dem som er villige til å stille som kandidat for en ny periode, sendes oss sammen med nemndas øvrige forslag.

Med vennlig hilsen

Erling J. Pettersen e.f.  
Direktør

*Gerd Karin Røsæg*  
Gerd Karin Røsæg  
Underdirektør

Vedlegg  
Arkiv ref.: 012.112

